Lietuvis

The Lithuanian. Semi-Weekly Newspaper. Authorized by EUCOM/HQ Civil Affairs Division. Authorization No. UNDP 203 * Publisher: Al. Laikūnas, (13b) Memmingen, Postfach 2. Circulation: 9.000 * Printer: Dietrich & Schuster, Memmingen, Schrannenplatz 6.
Vyr. redaktorius V. Meškauskas, redaktorius J. P. Palukaitis. Redakcijos ir Administracijos adresas: (13b) Memmingen, Postfach 2. Tel. 2677.

Nr. 38/39 1949. XII. 2.

Diskusijos dėl vokiečių atginklavimo

OFICIALIAI: NE! TAČIAU VISI APIE TAI KALBA. BRADLEY: „ŠIUO TARPU NE. VISKAS PRIKLAUSO NUO APLINKYBIŲ" SCHUMANNAS: PRANCŪZAI GINS LINIJĄ!

Vokiečių pageidavimai patenkinti - 18 įmonių demontavimas sustabdytas

Bonna (L). Kaip jau buvome minėję pereitam numeryje Vokietijos kancleris Adenaueris susitarė su aukštaisiais komisarais dėl Paryžiaus užsienio reikalų ministerių konferencijos nutarimų įgyvendinimo. Paskelbtas komunikatas praneša, kad susitarta šiais klausimais:

1. Vokietija bus priimta į visas tarptautines organizacijas, kuriose vokiečių sugebėjimai ir bendradarbiavimas yra pageidautinas.

2. Vokietija įstoja pilnateisiu nariu į Ruhro krašto pramonės kontrolės įstaigą, kur ji iki šiol dalyvavo tik stebėtojo titulu.

3. Federalinė vyriausybė pareiškė visišką pritarimą Vokietijos demilitarizacijai ir pasižada visomis jėgomis pasipriešinti bet kuriam karinių organizacijų atkūrimui. Tam tikslui ji bendradarbiaus su sąjungininkų karinio saugumo įstaiga.

4. Federalinė vyriausybė užmegs konsularinius santykius su kitais kraštais.

5. Federalinė vyriausybė, kuri yra kilusi iš demokratinių rinkimų, atkartoja savo pasiryžimą laikytis Vakarų Europos tautoms endrų **laisvės, tolerancijos ir žmoniškumo** principų. Ji yra pasiryžusi pašalinti nacionalsocialistinio prievartos režimo liekanas ir pasipriešinti totalinėm užmačiom.

6. Dekartelizacijos (per didelės ūkinės jėgos sukoncentravimo) srityje federalinė vyriausybė pasižada griebtis reikalingų priemonių, kad pašalinus monopolkapitalistines tendencijas.

7. Ateityje Vokietija galės nevaržomai statytis tolimosios laivyninkystės laivus, išskyrus tik keleivinius ir tankinius laiv., didesnius kaip 7200 to talpos, žvejų laivai galės būti statomi iki 650 to talpos, o pakraščių laivyninkystės iki 2.700 to. Laivų greitis neturi perviršyti 12 mazgų/val. Be to, Vokietijos vyriausybė galės pirkti ar statytis 6 tokius laivus, kurių dydis peržengia čia nurodytus apribojimus.

8. Iš demontavimo programos išbraukiama 18 dirbtinės gumos, skysto kuro ir plieno įmonių.

9. Buvo aptartas ir karo stovio atšaukimo klausimas, tačiau šiuo reikalu dar reikia ištirti visa eilę teisinių klausimų.

*

Apie tą susitarimą pranešdamas kancleris Adenaueris pabrėžė, kad demontažo srityje vokiečių pageidavimai buvo išpildyti 90%.

Seimo socialdemokratų partija pareiškė, kad kancleris be seimo įgaliojimo neturėjo teisės pasirašyti tokio susitarimo, kibdama prie formalinės, pusės bet nekritikuodama susitarimo iš esmės. Diskusijų metu socialdemokratų partijos vadas Dr. K. Schuhmacheris Dr. Adenauerį pavadino „sąjungininkų kancleriu". Po to posėdis buvo nutrauktas ir buvo sušaukta seniūnų taryba, kuri po 2½ val. užtrukusio posėdžio pareikalavo, kad Schuhmacheris atsiprašytų Adenaurio, bet tam atsisakius, buvo nutarta Schuhmacherį pašalinti 20-čiai posėdžių. Paskelbus tą nutarimą, socialdemokratų partiją į seimo posėdžio salę nebeatėjo. Vėliau ji nutarė toliau dalyvauti seimo darbuose. Ryšium su Schumacherio pašalinimu socialdemokratai nutarė suruošti visą eilę protesto streikų.

Po diskusijų seimas pritarė Dr. Adenauerio užsienio politikai.

Komentarai

Bonnos susitarimai Vakaruose buvo sutikti su pasitenkinimu. Britų darbo partijos atstovas Hynd pareiškė: „Gaila, kad tai nebuvo padaryta jau anksčiau". Jo kolega R. Grossmanas teigė: „Ar Bonnos protokolai sudarys sąlygas taikingam Vokietijos įtraukimui į Vakarų Uniją, priklausys nuo to, kiek britų vyriausybė atsisakys nuo savo insularinės (salinės) politikos". Priešingu atveju Bonnos protokolas bus Vokietijos-Prancūzijos sąjungos užuomazga. Toje sąjungoje vėliau įsigalės Vokietija. Amerikiečių senatorius Styles Bridges pareiškė savo pasitenkinimą dėl įmonių demontavimo sustabdymo. **„Neu York Times"** rašo, kad Bonnos susitarimas yra atsisakymas nuo okupacinės politikos, bet kartu ir nuo vokiečių tradicinės politikos. Jis pakeis formalę taikos sutartį. „Darydami nuolaidas, prie kurių prieita ne diktato, bet derybų keliu, Vakarų sąjungininkai bandė išvengti tų klaidų, kurias padarė po I. D. karo, kada Weimaro respublikai buvo atsisakyta padaryti tas nuolaidas, kurias vėliu Hitleriui buvo padarytos be jokio pasipriešinimo". Londoniškis **„Times"** džiaugiasi, kad Vakarų valstybės mainais už savo nuolaidas gavo vokiečių, garantijas saugumo klausime.

O vis dėlto kalbos nesiliauna

Nors Bonnos susitarimų komunikate paskelbta, kad apie vokiečių atsiginklavimą negali būti nė kalbos — apie tai vis dar šnekama. JAV senatorius Elmeris Thomas, viešėdamas Londone vėl pasisakė už Vokietijos atginklavimą prieš Sovietų Sąjungą. „Vokietija buvo karinė galybė, — pareiškė Tomas — jei mes vėl atsidursime kare, mes būsime reikalingi gerų karių. Anglai, amerikiečiai ir prancūzai turėtų susitarti su Bonnos vyrausybe dėl divizijų skaičiaus ir jas apginkluoti. Patys vokiečiai ginklus neturėtų gamintis".

Ir sekmadienis londoniškis „Sunday Times" rašo, kad draugu pripažinta tauta ilgainiui būtų beprasmiška laikyti neginkluota, „Vakarų Vokietija yra mūsų saugumo zonos dalis ir mes negalime amžinai leisti sau prabangą nepanaudojus vokiečius tos zonos gynimui." Vienintelis vokiečių atginklavimo problemos sprendimas slypi Vakarų tautų bendruomenės solidarume. Tai bendruomenei turi priklausyti ir Vokietija. Ir „Observer" mano, kad kariuomenai tinkamų vyrų stoką be vokiečių dalyvavimo nebus galima išlyginti. Sprendimas — viena Europa, viena Europos kariuomenė, vienos vyriausybės vadovaujama.

Kairiųjų „The Poeple" teigia, kad maršalas Montgomery nori sudaryti Vakarų Unijos savanorių kariuomenę, kurios didžiausią dalį sudarytų vokiečiai. Bevinas tuo reikalu jau tyrinėja dirvą. Montgomery manąs, teigia laikraštis, kad vokiečių panaudojimas yra tokia barikada, kuria greitai galima atitverti pavojų iš rytų.

Londoniškis „Economist" ieško kompromisinio sprendimo. Jis rašo:

„Jei vokiečių įnašas į Europos gynimą nebus savistovė kariuomenė, bet tik žmonių itraukimas į Europos gynimosi sistemą, kurioje politiką nenustatys atskiros valstybės, bet gynimo taryba — ir jei toji sujungta Europos galybė glaudžiai bendradarbiaus su JAV, tada tai būtų pakankama saugumo garantija, galinti išsklaidyti europiečių būkštavimus".

Johnsonas ir Bradley Europoje

Frankfurtas (L). JAV krašto apsaugos ministeris ir sąjungtų generalinių štabų viršininkas gen. O. Brandley sekmadienį iš Philadelphijos be sustojimo atskrido į Frankfurtą. Pirmadienį Johnsonas viešėjo Berlyne, iš kur išskrido į Londoną, o iš ten vyks į Paryžių dalyvauti Atlanto pakto krašto apsaugos ministerių konferencijoje. Gen. Bradley iš Frankfurto išvyko į Paryžių dalyvauti Atlanto pakto kariuomenės štabų atstovų konferencijoje.

Bradley: „Kol kas"

Paryžius (UP). Generolas Bradley pareiškė, kad Jungtinės Amerikos Valstybės „šiuo tarpu" nepritaria Vokietijos apginklavimui. Į klausimą ar tas nusistatymas gali pasikeisti, Bradley atsakė: „Viskas priklauso nuo aplinkybių, šitą klausimą turi išspręsti bendrai Atlanto pakto valstybės, Kas žino — pridurė jis, — po tūkstanties metų gal tai bus visai teisinga".

Šitas Bradley pareiškimas sukėlė Paryžiuje susirūpinimo. Girdi, amerikiečiai tik šiuo momentu negalvoja apie vokiečių atginklavimą.

Ką Johnsonas pasakė Berlyne

Berlynas (L). „Berlynas buvo ir bus amerikiečių ryžtingumo simbolis", pareiškė L. Johnsonas spaudos konferencijoje Berlyne. Amerikiečių karinės valdžios misija, — nurodė jis toliau, — esanti dalis kryžiaus karo prieš totalitarizmą, kurį dabar veda amerikiečių tauta.

Johnsonas pareiškė, kad, nors okupacinių organų pareigos Vokietijoje ir perduotos Aukštojo Komisaro įstaigai, tačiau amerikiečių kariuomenė Vokietijoje liks ir toliau. „Ji liks tol, kol bus pasiekti tikslai, dėl kurių mes atėjome į Vokietiją."

Į korespondento klausimą, ar Vakarų Berlynas esąs Vakarų Europos gynybos „integralinė dalis", Johnsonas atsakė: „Taip." Tačiau jis dar kartą pabrėžė, kad Vokietijos remilitarizavimas tuo tarpu nenumatomas.

Į kito žurnalisto klausimą, ar Atlanto pakto valstybės Elbę numatančios Vak. Europos gynybos linija, Johnsonas atsakė, kad šis klausimas būsiąs svarstomas ateinančiame gynybos imnisterių posėdyje Paryžiuje.

Prancūzija bus ginama prie Elbės

Paryžius (UP). Prancūzijos užsienio reikalų ministeris Schumanas. kalbėdamas spaudos klubo pusryčiuose, pareiškė. kad Prancūzija bus ginama jau prie Elbės. Be to, sąjungininkai esą įpareigoti konflikto atveju Vokietijos neužleisti.

*

Bidault vyriausybė gavo pasitikėjimą

Paryzius (L). Po kelias dienas užtrukusių Prancūzijos seimo diskusijų užsienio, politikos reikalais, kurios į galą neteko aktualumo, Bidault vyriausybei 327 balsais prieš 249 buvo pareikštas pasitikėjimas Diskusijų metu de gaullistų atstovas Kuehn pareiškė: „Šiuo metu mums nėra reikalo rūpintis Vokietijos atginklavimu. Ar šitas klausimas nekils ateityje, priklausys nuo Maskvos elgsenos." Prieš vyriausybę balsavo tik komunistai ir de gaullistai.

*

Sovietų povandeniniai laivai prie Eniwetoko

New Yorkas (NZ). „New York Times" praneša, kad „antradienį vakare iš patikimų šaltinių buvo pranešta, jog sovietų povandeniniai laivai buvo pasirodę Eniwetoko atole, kur vyko ir vyks atominių bombų bandymai, vandenyse ir ten išbuvo tiek ilgai, kiek leido jų saugumas".

Kominformas posėdžiavo Vengrijoje

Budapeštas (L). Antroje lapkričio mėn. pusėje Vengrijoje posėdžiavo kominformas. Jis priėmė rezoliucijas prieš „dešiniuosius" socialistus, „tariamus" socialistus ir Titą.

Nors tikslios datos ir vietos nenurodoma, manoma, kad kominformo galvos buvo susirinkusios Matros kalnuose, 23 km nuo Budapešto. Sovietų Sąjungą atstovavo propagandos šefas Suslovas ir kominformo reikalų vedėjas Judinas. Bulgariją atstovavo min. pirm. pav. Červenkovas, Rumuniją min. pirm. pav. Dej, Vengriją min. pirm. pav. Rakosi. Iš Lenkijos buvo atvykęs politbiuro sekretorius J. Bermanas. Įdomu, kad konferencijoje nedalyvavo Rumunijos užs. reikalų ministeris A. Pauker, kuri laikoma viena kominformo iniciatorių. Jau kuris laikas eina gandai, kad ji pateko nemalonėn.

Antradienį apie kominformo posėdžius pranešė visi sovietų ir jų satelitų laikraščiai bei radijo stotys. Komunikate pranešama, kad Suslovas kalbėjo apie „taikos gynimą ir kovą su karo kurstytojais", italų komunistų vadas P. Togliati referavo apie „dirbančiųjų klasės vienybę ir kompartijų uždavinius", o rumunas Dej savo referatą pavadino: „Jugoslavijos kompartija žmogžudžių ir šnipų rankose".

Po to buvo priimtos trys rezoliucijos: viena jų reikalauja griežtos kovos su dešiniaisiais socialistais. Bevinas, Attlee, Leonas, Blumas, Spaakas, Dr. Schumacheris ir Austrijos prezidentas Renneris išvardinti „darbininkų klasės vienybės svarbiausiais priešais ir karo kurstytojų pakalikais".

Toliau pasmerkti visi tariamieji socialistai, dalyvaują Prancūzijos, D. Britanijos, Austrijos ir Skandinavijos kraštų vyriausybėse. Rezoliucijoje raginama daugiau susirūpinti darbininkais - katalikais, pabrėžiant, kad religija nėra kliūtis darbo klasės vienybei.

Trečioji rezoliucija reikalauja griežtos kovos su Titu. Iš viso nutarta „kovoti už taiką ir sunaikinti nusikaltėliškus anglo-amerikiečių karo kurstytojų planus".

Bulgarijos „titininkų" byla

Sofia (L). Čia prasidėjo buv. Bulgarijos ministerio pirmininko Kostovo byla. Jis kaltinamas ruošęs samokslą prieš dabartinį režimą, norėjęs prijungti Bulgariją prie Jugoslavijos ir buvęs anglų agentu. Be to, jis norėjęs „fiziškai" sunaikinti mirusį Bulgarijos ministerį pirmininką Dimitrovą. BBC diplomatinis korespondentas ta proga nurodo, kad prieš kelis mėnesius, pašalinant Kostovą iš ministerio pirm. pav. postovio, buvo nurodyta, kad jis nusikaltęs nedrauginga laikysena sovietų atžvilgiu. Kartu su Kostovu teisiama eilė kitų žymių bulgarų komunistų.

Jugoslavijos balsas

Belgradas (BBC). Belgrade iškilmingai atidarytas naujas radijo siųstuvas, pavadintas Jugoslavijos balso vardu. Tą siustuvą pradėjo statyti sovietų inžinieriai ir jis buvo numatytas paversti kominformo garsiakalbiu. Santykiams su sovietais pašlijus, statyba buvo perduota prancūzų įmonėm. Atidarymo dieną siųstuvas smarkiai plūdo kominformą.

Šiame numeryje:

DOLERIAI AR REVOLIUCIJA
*
TUCHAČEVSKIO IŠDAVIMAS
*
STUDIJOS APIE MILAŠIŲ IR KUDIRKĄ
*
REPORTAŽAI IŠ AIRIJOS, BELGIJOS, AUSTRALIJOS ir kt.
*
LIETUVIAI STUDENTAI VOKIETIJOJE
*
80.000 „DIRBTINIŲ" VAIKŲ
*
GARANTIJOS IEŠKO GAVĖJŲ ir kt. ieškojimai
*
DP Į JAV PER ITALIJĄ?

2700 žuvo urano kasyklose

Berlynas (L). Britų licenzijuoto „Telegraf" pranešimu, Johann Georgenstadto uranijaus kasyklose (Saksonijoje) praeitą ketvirtadienį įvyko nepaprastai didelė katastrofa. Užsidegus elektros laidams, iškėlė į orą sprogstamosios medžiagos sandėlis, užgriaudamas kelioliką šachtų. „Telegraf" pranešimu, katastrofos metu sudegė arba užduso apie 2700 žmonių. Gaisras tebesiplečia. Kasyklų darbininkų gelbėjimo darbams sutraukta 114 gelbėjimo komandų. Visas Johann Georgenstadtas yra aklinai apsuptas sovietų kariuomenės ir vokiečių „liaudies policijos".

*

Sovietinės zonos vyriausybė pirmąsias žinias apie katastrofą dementavo, tačiau vėliau sovietų licenzijuota spauda paskelbė, kad kasyklose įvykusio gaisro metu lengvai sužeista 18 darbininkų.

UP agentūros Frankfurto biuras, norėdamas patikrinti šias žinias, telefonu susirišo su Johann-Georgenstadto burmistru. Tarp burmistro ir korespondento įvyko toks pasikalbėjimas:

„Kas kalba?" klausė burmistras. „United Press, Frankfurt!" Klausimas buvo dar pakartotas, iki burmistrui paaiškėjo, kad kalbama iš Vakarų. Tada jis telefono ragelį uždengė delnu, ir pasigirdo kažkoks nervingas snibždesys. Pagaliau burmistras paklausė: „Kodėl jūs čia skambinate?" — „Norime gauti žinių apie sprogimą kasyklose." — „Melas, viskas melas", atsakė burmistras. Po to vėl šnibždesys. Pagaliau: „Pasakykite vokiečiams vakarinėse zonose, kad mums gerai sekasi." — „Mielai, bet kaip su ta katastrofa?" — „Nieko neatsitiko, visai nieko." Vėl šnibždesys. Tada: „Taip, čia įvyko buvo užsidegęs kabelis, tačiau be pasėkų." — „O sprogimo nebuvo?" — „Melas, viskas melas. Ruhro krašte toki dalykai atsitinka kiekvieną dieną. Pasakykite žmonėms Vakaruose, kad mums pasakiškai sekas. Gaisras mūsų produkcijai nepakenkė. Dirbame toliau." — „Bet kalbama apie žuvusius?" Vėl pauza, vėl šnibždesys. Paskui: „Deja, vienas žmogus žuvo." Ir: „Ruhro krašte tai atsitinka kasdien." — „Daugiau žuvusių nebuvo?" — „Melas, viskas melas", atsakė burmistras. „Gerai. O jūsų pavardė, pone burmistre?" Jokio atsakymo. „Ar galėtumėte pasakyti savo pavardę?" pakartotas klausimas. Tada burmistras atsakė: „Apgailestauju!"

Du JAV užsienio politikos varijantai

VISI GANDAI APIE TARIAMAS AMERIKIEČIŲ — SOVIETŲ DERYBAS NEPAGRĮSTI

Washingtonas (BN). Paskutinėmis dienomis JAV politikai smarkiai diskutuoja užsienio politikos bendrąją linkmę.

Artinantis metų pabaigai norima išsiaiškinti, ar JAV ūkinė ir karinė pagalba, kurio tiek daug kaštuoja Amerikos mokesčių mokėtojams, yra tikslinga ar ne.

Dvi kraštutines nuomones šiuo klausimu pareiškė Marshallio plano administratorius P. G. Hoffmanas ir buv. užsienio reikalų ministeris James Byrnes. Hoffmanas teigia,

kad JAV ūkinė pagalba Europai, kuri iš pirmo žvilgsnio atrodo esanti labai didelė, iš esmės padeda sutaupyti karo reikalams skiriamas išlaidas.

Jis aiškina, kad jei sovietams pasisektų įsitvirtinti Vakarų Europoje ir užimti strateginės vietas Atlanto pakraštyje, tai sudarytų tokią grėsmę Amerikai, jog ji turėtų į metus skirti mažiausiai 25—30 milijardų dolerių savo apginklavimui. Amerika tuo atveju būtų „garnizoninė valstybė". Tuo tarpu pagalba Europai, kuri ją įgalina atsiginti nuo komunizmo, palyginus, amerikiečiams kainuoja pigiau. Kiekvieniu atveju ūkinės ir karinės pagalbos išlaidos yra daug mažesnės už JAV karo biudžetą, jei jos vienos atsidurtų prieš komunistinį pasaulį.

Buv. užsienio reikalų ministeris James Byrnes tuo tarpu reikalauja biudžetą tuojau apkarpyti.

„Mūsų pirmoji linija — aiškina jis — **yra ne Reinas ar Elbė, bet tik sveikas ir stabilus mūsų ūkis. Tačiau dabartinės nenormalios valstybės išlaidos kenkia mūsų ūkio stabilumui. Mes negalime gintis nuo komunizmo, krisdami į socializmo glėbį, kuris yra ne kas kitas, kaip tik pirmasis žingnis komunizmo linkme."**

Su tokia pažiūra tenka rimtai skaitytis, nes jau dabar valstybės išlaidos perviršija pajamas net 5½ milijardų dolerių. Kad tą deficitą padengti, reikės padidinti jau ir taip aukštus mokesčius.

Kaip gi baigsis tos diskusijos? Artimiausiu laiku nelaukiama jokio sprendimo. Šiuo metu amerikiečiai įdėmiai seka

prancūzų — vokiečių suartėjimo pastangas. JAV vyriausybė nekeis savo užsienio politikos iki ji nebaigs savo Europos suvienijimo bandymo. Visi gandai apie tariamas derybas su sovietais dėl modus vivendi, dėl tariamo pasaulio pasidalinimo į dvi įtakos sferas, yra niekuo nepagrįsti.

Čia manoma, kad amerikiečių Rusijos politika

greičiau yra sustingimo fazėje,

negu nuolaidų.

Kad taip yra, įrodo JT diskusijų eiga. Žinoma, jei paaiškės, kad prancūzų vokiečių susiartinimas yra neįmanomas, tada, galimas daiktas, jie vėl pradės kalbėtis su rusais, kad rastų kokią susitarimo bazę. Tačiau iki Bonnos Paryžiaus santykiai dar nėra aiškūs, nėra jokio pagrindo laukti bet kokių amerikiečių sovietų derybų.

Trumpai:

* JT politinėje komisijoje britų delegatas McNeilas atkartotinai ragino sovietus paskelbti savo kariuomenės dydį. Jis nurodė, kad sovietai tikrai turi 4.000.000 karių, tuo tarpu D. Britanija savo kariuomenę iš 4 milijonų sumažino iki 720.000.—

* Naujosios Zelandijos parlamento rinkimus pralaimėjo darbiečių partija, 14 metų išvaldžiusi kraštą. Ateinančių metų sausio 10 d. naują parlamentą rinks Australija, kurios priešakyje stovi irgi darbiečių partija.

* Persijos šachas atsilankė Knoxo forte, kur saugoma didžiausia JAV aukso dalis.

* Danijos žvejai paprašė vyriausybės pasiųsti į Bornholmo salos vandenis apsaugos laivą, kuris juos apgintų nuo nuolatinių sovietų karo laivų „užkabinėjimų".

W. Churchilliui 75 metai

Londonas (BBC). W. Churchilliui trečiadienį sukako 75 metai. Ta proga žem. rūmų posėdyje jį pasveikino ministeris pirmininkas Attlee, linkėdamas dar daug metų toliau dirbti tėvynės labui. Atsakydamas Churchillis pastebėjo, kad Attlee kalba įrodė, jog britų partijas daugiau kas jungia, negu skiria. Ir darbiečių oficiozas „Daily Herald" pirmame puslapyje pasveikino Churchillį.

Lordo Beaverbrooko leidžiamas, milžinišką tiražą turįs, „Daily Express" rašo: „Jei šiandien pusė pasaulio gyventojų gali džiaugtis laisve, už tai jie visų pirma turi būti dėkingi tam vyrui. Jei ir antroji pasaulio pusė tikisi laisvės, tai visos viltys yra nukreiptos į jį."

Čungkingas krito

Hongkongas (UP). Kinijos tautinė vyriausybė pranešė, kad jos kariuomenė pasitraukė iš Čungkingo ir miestą užėmė komunistai. Sostinė esanti perkelta į 250 km į šiaurės rytus nuo Čungkingo esantį Čingtu miestą.

Maršalas Čiangkaišekas paskelbė, kad jis po Čungkingo kritimo vėl perėmė tautinės Kinijos kariuomenės vyriausią vadovybę.

* Italijoje komunistinės profesinės sąjungos paskelbė 48 val. generalinį streiką, protestuodamos prieš dviejų streikuojančių žemės ūkio darbininkų nušovimą pietinėje Italijoje.

Doleriai ar revoliucija

21 artilerijos salve ir 200.000 špaleriais sustojusių washingtoniečių buvo sutiktas Persijos šachas Reza Pahlevi, privatiniu prez. Trumano lėktuvu atgabentas iš Teherano į JAV sostinę.

Tai pirmas atsitikimas, kada Viduriniųjų Rytų monarchas atvyksta į JAV. Tačiau oficialūs amerikiečių sluogsniai ne vien dėlto šiam 40 dienų vizitui teikia tokios pat reikšmės, kaip ir 20 dienų trukusiam Indijos min. pirm. Pandito Nehru apsilankymui.

Strateginė Persijos padėtis ties pietine Sovietų Sąjungos siena, bendra diena su Turkija, aerodromams nepaprastai tinkamos plokštikalnės, milžiniški savo naftos rezervai ir ranka iš čia pasiekiami Artimųjų ir Viduriniųjų Rytų naftos šaltiniai — štai tie visi faktoriai, kurie įkalkuliuojami į bendrąjį amerikiečių planavimą. „Persijos saugumas tiesiogiai liečia pačias Jungtines Valstybes", pareiškė užs. reik. min. Achesonas.

Viduriniųjų Rytų naftos šaltiniai yra didžiausi visame pasaulyje. Jie trykš dar ir tada, kai šiaur. Amerikos naftos laukai bus jau išsekę. Todėl jau prieš porą metų, kai dėl tariamo rusų-persų sutarties nepildymo buvo pavojingai pašliję Maskvos ir Teherano santykiai, JAV vyriausybė pasiskubino užtikrinti, kad bet kokio pavojaus metu Jungtinės Valstybės Persiją gelbėsiančios.

Šia proga atsimintina ir naftos koncesijų kaina, kurią Persija 1946 m. slaptų pasitarimų metu Čikagoje turėjo pasiūlyti, kad rusų kariuomenę privertus atsitraukti iš šiaur. Persijos ir Azerbaidžano, kur rusai jau buvo spėję suorganizuoti „autonominį" sąjūdį. Čikagoje tada buvo susitarta, kad būsianti sudaryta bendra persų-Sovietų bendrovė persų naftai eksploatuoti, o šios bendrovės akcijų daugumą gausią sovietai. Tačiau vėliau ši sutartis persų buvo visai nepasirašyta ir parlamente neratifikuota, ir tuo būdu Washingtonas diplomatiniu keliu rusus išstūmė iš Persijos.

Šiandieną dominuojančios JAV įtakos, prasidėjusios nuo amerikinio filmo, automobilio ir statybų koncesijų, Persijoje jau nebegalima nuginčyti. Šiandieną šį įtaka jau labai ryški ir reali. Jau eilė metų, kai JAV karinė misija (50 asm.) reorganizuoja persų armiją, o buv. New Jersy steito policijos šefas gen. Schwarzkopfas — žandarmeriją. „Pilkasis eminencija" sveikatos ministerijoje yra amerikiečių gydytojas Bennet Avery. Persijos finansų ministeriai keičiasi, kaip mėnulio atmainos, o amerikiečių specialistai sėdi ten, kaip sėdėję.

Tai viena pusė. Tačiau ir šachas turi rūpesčių. Jam reikia daug dolerių. Būtinoms žemės ūkio ir švietimo reformos (krašte 90% analfabetų!) Jo paties inspiruotas septynmečio planas Persijai supramoninti, žemės ūkiui suintensyvinti ir nusausinimo darbams atlikti bei uostų, plentų ir geležinkelių tinklo statybai reikalauja 650 mil. dol. Šiems planams įvykdyti šachas ir nori iš Trumano išsiderėti pinigų. Jau praeitais metais jis žvalgėsi Europoje ieškodamas pinigų šaltinių. Viešėjo Buckinghamo rūmuose, Quai d' Orsay ir Vatikane. Tačiau pirmoji paskola buvo gauta iš Amerikos. 26 mil. dol. pagal JAV-Persijos sutartį. Neseniai priimtų JAV karinės pagalbos įstatymų jis drauge su Korėja ir Filipinais gaus dar 27 mil. dol. Bet tai tik lašas jūroje.

„Štai esu aš, Persijos šachas, tačiau turįs mažiau galios, negu bet kuris kitas žmogus pasaulyje. Būčiau linksmas, jei bent tiek galėčiau, kiek Švedijos karalius" - dažnai jis mėgsta pabrėžti užsieniui. Tačiau iš tikrųjų 31-metis Persijos valdovas tik dėl įvairumo imituoja Hamletą: per aštuonerius savo valdymo metus jis puikiai sugebėjo išnaudoti didžiųjų valstybių varžybas dėl įtakos jo krašte.

Modernioji Rezos Pahlevi senioro karalystė buvo lenktais Persijos kazokų kardais sukurta prieš 25 metus. Iš kazokų brigados tėvas Rėza maršalo laipsniu įkopė į nuverstosios Kadjarų dinastijos sostą. Vėliau Majlis (tautinis susirinkimas) oficialiai jam suteikė „šach-in-šach" (karalių karalius) titulą.

Energingas senis tuoj pat tapo orientališku nieko nebijančiu diktatorium, kiekvieną dieną vis stiprinančiu savo galią. Kai prancūzų žurnalistai pradėjo žaisti žodžiu „šach", kuris jų kalboje reiškia ne tik imperatorių, bet ir katiną, senioras be jokių ceremonijų nutraukė diplomatinius santykius su Prancūzija. Ir tik po ilgų atsiprašinėjimų pasisekė suerzintą Azijos despotą kiek sušvelninti. Europos specialistams pravedus Persijos gyventojų surašymą, paaiškėjo, kad tris kartus už Prancūziją didesniame plote gyveno tik 9 mil. žmonių. Reza senioras pyktelėjo: „Kraštas, kurį aš valdau, turi turėti mažiausiai 15 mil. gyventojų!" Išsigandę statistikai ištaisė: „Persija turi 15 mil. gyventojų". Nuo tos dienos visose oficialiose statistikose taip ir rašoma.

Tačiau, nežiūrint šių keistumų, senis sugebėjo savo dinastiją ir visą kraštą išvairuoti pro polit. audras. Tik kai paskutiniojo karo metu jis pradėjo perdaug linkti į Hitlerio ir Mussolinio pusę, anglų ir rusų okupacija privertė jį atsisakyti sosto.

Jaunajam sosto įpėdiniui tuomet buvo pačios kritiškiausios dienos. Tačiau anglų karininkai, nežiūrint jo tėvo suspendavimo, užmezgė su juo ryšius, nes jis tada, kaip sosto įpėdinis, vienintelis galėjo sulaikyti gresiantį vidinį chaosą. Realiai, kaip ir tėvas, galvodamas, jis jau karo metu sugebėjo užkulisiuose prasidėjusius anglų-rusų nesutarimus išnaudoti Persijos labui. Mokėdamas anglų, rusų, vokiečių ir prancūzų kalbas (Šveicarijos mokykla) jis pradėjo sėkmingai laviruoti diplomatiniame parkete.

Po karo vis labiau pradėję reikštis rusų grasinimai jį vis labiau ir labiau stūmė į Vakarų stovyklą. Šiandien jis aiškus vakarų sąjungininkas, tačiau toks sąjungininkas, kuris aiškiai jaučia savo vertę. Jo balso šiandien atidžiai bojama.

*

Tačiau paskutinis žodis didžiųjų valstybių rungtynėse dėl Persijos naftos šaltinių dar netartas. Žinovai sako, kad Persijos vidaus politinę padėtį šiandien reikia lyginti su carinės Rusijos situacija prieš 1905 m. revoliuciją.

Nežiūrint dominuojančios amerikiečių įtakos, visame krašte dygsta Sovietų Sąjungos draugų skyriai, aktyvinama — jei reikia, ir slaptai — komunistų partija. Maskvos šūkiai čia nelieka be atgarsio, nes gyvenimo lygis Persijoje yra nepaprastai žemas. Didžioji Persijos — žemės ūkio krašto — dalis dar ir šiandien tebėra stambiųjų žemvaldžių rankose, kurie iš smulkiųjų ūkininkų nuomos sąskaiton išreikalauja keturis penktadalius derliaus. Mažažemiai ligi šiol nebuvo saugomi jokių įstatymų, ir daugelyje sričių jų būklė nesiskiria nuo viduramžio baudžiauninkų būklės.

Jaunasis šachas, kaip jo septynmečio planas rodo, yra pasiryžęs plačioms reformoms, kol dar nevėlu. Energijos jam, atrodo, nestigs, jei tik jo vizitas Jungtinėse Valstybėse parodys, kad nafta Persijai neša palaimą, o ne prakeikimą.

1952 m. JAV turės 850 atominių bombų

Washingtonas (T). JAV po trejų metų turės 850 atominių bombų atsargą. Pagal „US. News & Worldreport" šiuo metu JAV turi mažiausiai 250 bombų. Dr. J. Robertas Oppenheimeris, vienas žymiausių amerikiečių atominės energijos specialistų, skaičiuoja, kad kas metai galima pagaminti apie 200 bombų, jei jų gamyba pasieks aukščiausią taikos meto laipsnį. Tokiu būdu per tris metus galima sudaryti 850 bombų atsargą.

Iš kitos pusės vertinama, kad sovietai tuo laiku turės daugių daugiausia šimtą bombų.

Tačiau tai amerikiečių persvarai ypatingos reikšmės neskiriama, nes ir šimto bombų pakaktų žymios JAV pramonės centrų sunaikinimui. Sovietų Sąjunga, kiek žinoma, dabar turi 81 pramonės centrą, kurį verta būtų bombarduoti atominėm bombom.

JT sluogsniuose tokiame a-bombų sandėliavime įžiūrimas tam tikras atominio karo pavojaus neutralizavimas.

Tačiau JAV atominės energijos pirmininkas D. Lilienthalis, turėdamas galvoje, jog JT pastangos įvesti atominės energijos kontrolę neduos jokių rezultatų, pareikalavo, kad tuč tuojau būtų susirūpinta priešatomine apsauga. Prie tos apsaugos programos priklauso ir svarbių įmonių decentralizavimas ir jų išmėtymas po visą kraštą. Ypač vilioja priešo atomines bombas yra šie Washingtono taikiniai: JAV karo ministerijos milžiniškas penkiakampės žvaigždės pavydalo statinys (Pentagon Building), kapitolius ir dviejų tūkstančių metrų spindulis aplink Baltuosius Rūmus ir ministerijas. Su trim atominėm bombom galima būtų suparaližuoti visą JAV vyriausybės aparatą. Lilienthalio paskelbtas pranešimas reikalauja sudaryti civilį gynimosi planą, šalia karinio gynimosi plano.

Lilienthalis atsistatydino

Washingtonas (UP) JAV atominės komisijos pirmininkas Davidas Liliethalis įteikė prezidentui Trumanui atsistatydinimo prašymą, kurį prezidentas „nenoriai ir apgailestaudamas" priėmė.

Savo prašymą Lilienthalis motyvuoja noru po dvidešimt metų viešosios tarnybos pasitraukti į privatų gyvenimą, kad „tuo būdu galėčiau su didesne laisve dalyvauti diskusijose, kas iki šiol, turint galvoje mano pareigas, buvo man neleistina".

. . . kaip nugalėtojas

Lilienthalio atsistatydinimas gerai informuotiems Washingtono sluogniams staigmena. Čia nurodoma, kad Lilienthalis turėjo patį atsakingiausią postovį. Jo uždavinys buvo: patikrinti saugumą, sudaryti atominių bombų atsargą, išlaikyti paslaptyje visą procesą, panaudoti atominę jėgą kūrybiniams žmonijos tikslams. Lilienthalis pirmuosius uždavinius pildė sąžiningai, bet jo širdis linko prie paskutiniojo. Ir čia jis sutiko didelį pasipriešinimą.

Senoje kovoje: ar atominė enerdija turi būti pavesta civilių ar karių kontrolei, prezidentas Trumanas palinko į civilių pusę. Savaime aišku, kad tokio sprendimo priešai visus savo puolimus nukreipė į Lilienthalio asmenį. Jų vadas senatorius Hickenloveris Lilienthaliui primetė įvairiusių usikaltimų. Lilienthalio reikalaujama kvotos komisija nustatė visų priekaištų nepatikimumą, ir jis liko nugalėtojas. Jis liko nugalėtojas, nors dėl įvairių saugumo sumetimų negalėjo visai atvirai kalbėti.

„Iš postovio pasitraukiama tik tada, jei gerai sekasi — pareiškė juokdamasis Lilienthalis laikraštininkams, — o JAV atominės energijos gamyboje viskas tvarkoje". Jis apleidžias savo pareigas, kad kaip laisvas pilietis galėtų pasakyti, kas jam širdį slegia.

Spėjama, kad jis štai ką pasakys: JAV greita sparta netenka savo pirmumo atominės energijos tyrinėjimo srityje. Tiesa, ji toliau pirmauja gamyboje, bet apleido tyrinėjimo sritį. Komisjai labai sunku į darbą įtraukti žymius mokslininkus, nes nė vienas mokslininkas negali laisvai dirbti, jei už jo nugaros sėdi du saugumiečiai. Saugumo priemonės yra reikalingos karinei programos daliai, bet jos negali kliūdyti taikingai pažangai.

D. Lilienthalis jautėsi nelaimingas. Nė vienas žmogaus negali būti laimingas, jei turi ruošti atominį karą ir mato, kad mokslas gali praturtinti žmoniją, bet vietoje to ruošia jai pražūtį.

NAUJI BANDYMAI ENIVETOKE

Washingtonas (UP). JAV gynybos ministerija drauge su atominės energijos komisija paskelbė, kad JAV karinių pajėgų pareigūnai, bendradarbiaudami su mokslininkais, atliks eilę naujų atominės bombos bandymų Enivetoko atole (Ramiajame vandenyne). Bandymų data saugumo sumetimais neskelbiama. Bandymas vadovaus JAV aviacijos gen. ltn. E. Quesada.

Tai trečiasis atominių bombų bandymas po karo. Pirmieji du buvo atlikti 1946 ir 1948 m. Jų metu Bikinio ir Enivetoko atoluose buvo išsprogdintos 5 atominės bombos.

Artimųjų Rytų saugumo problemos

JAV DIPLOMATŲ ART. KONFERENCIJOS PROGA

Arabų pasaulio politinės bangos vėl pasmarkėjo. Irako-Sirijos unijos planas, už kurio tariamai slypi britų interesai, kituose arabų kraštuose sukėlė smarkią reakciją. Net arabų lyga pasijuto pavojuje, kurios vidaus lygsvara tarp septynių narių ta unija galėjo suardyti. Iš kitos pusės Izraelis toje unijoje įžiūri tiesioginį pavojų ir jo vyriausybė ypač stengiasi, kad tą susijungimą sutrukdytų.

Egiptas, arabų lygos vadovaujas narys, šiame plane įžiūri pavojų savo-pirmaujančios lygoje valstybės-vaidmeniui. Kad pakenktų Sirijos-Irako unijos idėjai, Egiptas pasiūlė dar patrauklesnę mintį — sudaryti visų arabų vastybių saugumo paktą. Arabų lyga, kuri neseniai posėdžiavo Kaire, tam projektui skyrė net 15 dienų diskusijas. Po ilgų ginčų pagaliau buvo sudarytas teisininkų ir karių komitetas, kuris turi paruošti tokios sutarties tekstą.

Paruošus sutarties projektą, arabų lyga dar kartą susirinks ir tik po to sutartis bus pateikta atskirų kraštų parlamentams ratifikuoti. Projektas turi numatyti, kad užpuolus vieną kurią arabų valstybę, toks užpuolimas bus laikomas viso arabų pasaulio užpuolimu, į kurį tuojau bus reaguojama ginklu. Tas paktas visų pirma būtų nukreiptas prieš Izraelį, tačiau netrūksta arabų politikų, kurie norėtų tą paktą vėliau praplėsti sąjunga su Vakarų valstybėmis.

Toks planas patiktų ir JAV, nes toks paktas arabų vastybes paverstų vertingu partneriu. Kartu jis išblaškytų kai kurių arabų sluogsnių baimę, kad britai, siekdami po savo hegemonija suvienyti Siriją, Iraką, Jordaniją ir Libanoną, gali įgauti per didelę įtaką. Paktas, pašalindamas tą baimę, sudarytų bazę nuoširdžiam Vakaru-arabų valstybių bendradarbiavimui.

Todėl JAV, kurioms labai rūpi taika ir saugumas Artimuosiuose bei Vid. Rytuose, Egipto iniciatyvą sveikina. Tačiau kol kas, praktiškai žiūrint, tas arabų valstybių saugumo paktas tėra tik karaliaus Faruko paleistas bandymo balionas, siekiąs sutrukdyti Irako-Sirijos uniją.

Turkija, kuriai tvarkos ir ramybės išlaikymas Art. Rytuose labai rūpi, stropiai seka arabų vastybių politinę raidą ir turi pagrido būti nepatenkinta ginčais tarp tų valstybių. Turėdama galvoje komunistinį pavojų, ji labai pageidauja arabų vienybės ir priešinasi kiekvienai politikai, kuri padidintų priešingumus.

Turkijos atstovas JT Palestinos tarpininkavimo komisijoje Valtschinas, neseniai rašydamas „Ulus" laikraštyje, teigė, kad vargu ar pasiseks sudaryti tokį paktą. Girdi, Kaire kol kas nieko konkretaus nenutarta.

Šiuo žvilgsniu Turkijos ir JAV pažiūros sutinka. Ir JAV laukia kas bus toliau. Ji laikosi „wait and see" politikos, praskiestos gera skepticirmo doza. Turkija ir JAV pageidauja bendrabarbiavimo su arabų lyga, tačiau stato sąlyga, kad arabų vienybė būtų realus padaras ir kad arabai palaidotų visus revanšo norus.

JAV, sujungdamos savo Vidužemio jūros laivyną (6-tasis laivynas) ir aviaciją (Wheeluso bazė Tripolyje) po viena vadovybe, skatina prie to savo gynimo tinklo prisidėti ir kitas Art. Rytų valstybes.

Turkija, kuri nebuvo priimta į Atlanto paktą, tikisi to tinklo pagalba pasiekti Vidužemio jūros pakto sudarymo, kuriame ji vaidintų vadovaujančią rolę. Amerikiečių kariniai ekspertai yra nuomonės, kad Atlanto paktas ir be Vidužemio jūros pakto apima visą tą sritį. Kad ir kaip būtų, yra visai aišku: Art. ir Vid. Rytų saugumas JAV labai rūpi.

Turint tai galvoje, dabar Istanbule vykstančiai amerikiečių diplomatų konferencijai tenka skirti didelę reikšmę. Turkų spaudos teigimu, Amerikos diplomatai aptars sovietų intrigas Art. Rytuose, jos pastangas sustiprinti savo įtaką Palestinos pabėgėlių tarpe. Diplomatai turi susitarti dėl vieningos diplomatinės, ūkinės ir kt. politikos arabų valstybėse. Turi būti pasiektas ir didesnis brendradarbiavimas tarp JAV misijų Graikijoje. Turkijoje ir Persijoje.

Skyrybos prievarta

IŠ J. NEWMANO NECENZŪRUOTŲ SOVIETINIŲ REPORTAŽŲ.

Nuo 1947 metų pradžios *), kai Sovietų Sąjungos piliečiams buvo paskelbtas draudimas tuoktis su svetimšaliais, iš Sovietų Sąjungos buvo leidžiama išvažiuoti tik tokiems asmenims, kurie dirbo valstybės pavedimu. Sovietų piliečės, kurios buvo ištekėjusios už svetimšalių, išvažiuoti kartu su savo vyrais nebegalėjo. Nuo to laiko suėmimo ir darbo stovyklų gąsdinimų paveiktos daugumas sovietų piliečių persiskyrė su savo vyrais - užsieniečiais. Šiuo laiku Maskvoje gal yra kokios 5 moterys, kurios gyvena su savo vyrais amerikiečiais ir gal dar penkios moterys, ištekėjusios už britų piliečių, kurios nepaisant visų grasinimų neįteikė skyrybų pareiškimų.

O kad šiame reikale Sovietai nešposauja, įrodo dviejų moterų, ištekėjusių už britų piliečių, suėmimas. Nataša Whitehead buvo suimta 1948 metu liepos 7 dieną ir pasmerkta. Kita-Šura Greenhalgh buvo suimta 1948 metų gegužės 7 dieną ir buvo nubausta dviem metam priverčiamųjų darbų, girdi, už tai, neužsimeldavusi gyveno britų ambasados pastatuose. Ji dabar yra Sibire.

Tie suėmimai taip paveikė britų tuolaikinį ambasadorių Sir Maurice Pettersoną, kad jis patarė kitom už britų ištekėjusiom rusėm geriau savanoriškai išsiskirti, negu vėliau patekti į kalėjimą ar priverčiamuosius darbus. Į tai rusės atsakė: „Pirmiausia jūs išsiskirkit su savo žmona."

Sovietų spaudimas ir grąsinimai visą laiką stiprėja. Svetimšalių žmonom - rusėm nebeleidžiama susitikti su savo tėvais ir kitais šeimos nariais. Šiais metais dvi iš jų bandė nusižudyti.

Tas pats taikoma ir diplomatinių misijų viršininkams. Graikijos ministeris Maskvoje, nepaisant atkartotinų prašymų, 1947 metais grįždamas į savo tėvynę, Maskvoje turėjo palikti savo labai patrauklią žmoną - Sovietų pilietę.

Ir Abesinijos charge d'affaires Maskvoje, kuris del ligos turėjo išvykti iš Maskvos, tiesiog maldaute maldavo leidimo pasiimti savo žmoną ir vaiką. Sovietų vyriausybė, kuri dažnai Abesinijos imperatoriui siūlo įvairiausias dovanas, (bet tas vis mandagiai atsisako, bijodamas, kad dovanas paseks reikalavimai, šios malonės Abesinijos atstovui padaryti negalėjo.

Nors tokia elgsena Vakarams atrodo nesuprantama, tačiau Rusijoje ji nėra visai nauja. Lygiai prieš 100 metų - 1849 metais - prancūzų rašytojas Honore de Balsac prašėsi caro Nikolojaus I leisti jam vesti Lenkijos pavaldinę ponią Hanską ir su ja išvažiuoti į užsienį. Caras nepatenkino jo prašimo.

*) žiūr. LIETUVIS 36/37 Nr.

10.000.000 tik lašas . . .

„KOLEKTYVINĖ GĖDA"

Tel Avivas (AFP). Vak. Vokietijos vyriausybė žydų nuostolių atlyginimo sąskaiton pasiūlė Izraeliui pasirinkti įvairių prekių ir mašinų, gaminamų Vokietijoje, 10 milijonų markių sumai.

Izraelyje tas vokiečių žestas buvo sutiktas nepalankiai. Vienas Izraelio užsienio reikalų ministerijos pareigūnas pareiškė, kad vokiečiai tenesitiki mažomis dovanomis priversią žydus atsisakyti nuo jiems padarytų nuostolių atlyginimo. Šiuo metu ekspertų komitetas ruošia nuostolių atyginimo reikalavimą, kuris bus pateiktas vokiečių vyriausybei. Jis siekiąs „astronominių sumų". Izraelis nemanąs užmegti diplomatinius ryšius su Rytų ar Vakarų Vokietija.

Tuo tarpu Vokietijos prezidentas prof. Heussas pareiškė, kad ūkinių ir kultūrinių santykių tarp Vokietijos ir Izrealio užmezgimas gali būti labai naudingas. Prezidentas pareiškė, kad vokiečių tauta kolektyviai nesanti atsakinga už žydams padarytas skriaudas, tačiau už savo tautiečių padarytus žiaurumus ji turėtų „kolektyviai gėdintis".

* Marshallis pareiškė, kad jo vardo planas geriau nusisekęs, negu jis turėjo vilties. Palyginus su 1947 m. Europos būklė esanti neįtikėtinai gera.

Tuchačevskio išdavimas

Kaip mūsų skaitytojams jau yra žinoma, informacijas apie tariamą Tuchačevskio sąmokslą Stalinui suteikė Čekoslovakijos prezidentas Benešas. Kaip tos informacijos pateko į Čekoslovakijos žvalgybos rankas, paaiškina neseniai pasirodžiusios knygos „Canaris" autorius Abshagenas. Canaris, kaip žinia, buvo vokiečių karinės žvalgybos viršininkas. Vienoje knygos vietoje rašoma:

1937 m. pradžioje Canarisą sujaudino vienas įvykis. Jis negalėjo naktimis miegoti, nes negalėjo išaiškinti jo užkulisius. Mat, gestapo šefas Heydrichas karinės žvalgybos paprašė jam pateikti įvairias ranka rašytas pastabas iš vokiečių-sovietų karinio bendradarbiavimo laikų. Jis būtinai norėjo gauti vokiečių generolo von Seeckto ir Hammersteino maršalo Tuchacevskioir jų bendradarbių rankraščius ir parašų pavyzdžius. Taip pat buvo paprašyta duoti žmonių, kurie turėtų patyrimo rankraščių pamėgdžiojime. Heydrichas to prašė asmeniškam pasikalbėjime, kuriuo metu buvo smarkiai susikirsta. Canaris atsakė, kad Heydrichas kreipėsi ne tuo adresu ir pasiūlė gestapui pasieškoti kito kelio savo siekiams.

Po to vizito Canaris buvo labai susijaudinęs. Tik po dviejų mėnesių, kada Maskvoje buvo suruošta byla prieš Tuchačevskį ir kitus sovietų kariuomenės aukštus pareigūnus, Canaris suprato kam Heydrichui buvo reikalinga jo pagalba. Gestapo pateikė suklastotas informacijas OGPU, aplinkiniais keliais per Čekoslovakijos žvalgybą. Tų pačių metų vasarą — Tuchačevskis buvo sušaudytas birželio 12 d. — Heydrichas, nebetverdamas džiaugsmu, Canarisui papasakojo visas smulkmenas, kaip jis visą tą reikalą pravedė. Į Canariso klausimą, kam gi buvo tai reikalinga, Heydrichas atsakė, jog tai padaryta paties Hitlerio įsakymu, kuris tuo būdu norėjo sukompromituoti sovietų kariuomenės vadus ir tuo pačiu ilgiems metams susilpninti jos galią.

Likimo ironija norėjo, kad Canaris žinotų, jog Tuchačevskis buvo sušaudytas toli gražu ne nekaltai. Jis turėjo patikimų žinių, kad Tuchačevskis, viešėdamas Londone, per per karaliaus Jurgio laidotuves buvo susitikęs su rusų emigrantų vadu generolu Milleriu. Labai galimas dalykas, kad apie tai žinojo ir OGPU, nes gen. Milleriui pražūvus, paaiškėjo, kad rusų emigracijos Prancūzijoje viršunėse netruko sovietų šnipų, o vienas jų buvo net caro laikų generolas. Kad ir kaip būtų, gestapo pateikta sovietams medžiaga be abejo prisidėjo prie aukštųjų sovietų kariuomenės vadų likvidacijos.

*

Canariso žudikas teisme

Münchenas (AZ). Šiuo metu vedama kvota prieš buv. aukštą gestapo valdininką Walterį Huppenkothena, buv. specialaus skyriaus „Liepos 20 d." vedėją. Huppenkothenas yra kaltinamas prisidėjęs prie admirolo Canariso nužudymo 1945 m. balandžio 9 d. Flossenbürgo stovykloje. Huppenkothenas tada vadovavo karo lauko teismui, kuris nusprendė Canarisą ir dar penkis karininkus sušaudyti.

Prieskomunistiné profesiniu sąjungu konfederacija

Londonas (BBC) Čia vykstanti 23 kraštų profesinių sąjungų koferencija nutarė sudaryti naują pasaulinę profesinių sąjungų konfederaciją, nes senoji, kaip žinia, pateko į komunistų įtaką. Naujoji konfederacija atstovaus 46 milijonus darbininkų. Joje dalyvaus ir abi JAV darbininkų organizacijos CIO ir AfL Konferencija nutarė, kad naujoje organizacijoje galės dalyvauti ir krikščioniškos prof. sąjungos, tačiau su sąlyga, kad jos išstotų iš krikščioniškų prof. sąjungų konfederacijos. Čia turima galvoje krikš. prancūzų, olandų ir belgų prof. sąjungos.

* Britų karo ministeris Shinwellis viešį Graikijoje.

1949. XII. 2. **LIETUVIAI VISAME PASAULYJE** 5 pusl. 38/39 Nr.

Airijoje.

Pakeliui į laisvę

Š. m. spalio 5 d. LIETUVIO 22 Nr. buvo pranešta: Dublinas (AP). Šeštadienį į Airijos uostą Corcą iplaukė buv. britų invazijos laivas „Victory", kuriuo prieš keturias dienas, kaip mes jau buvome pranešę, iš Švedijos uosto Göteborgo į Kanadą išplaukė 466 pabėgėliai. Tas 580 to talpos laivas normaliai gali paimti 50 keleivių. Laivo keleiviai atrodė esą labai pavargę ir išalkę. Uosto gyventojai padarė jų naudai maisto rinkliavą. Į jų laivą mesti duonos kepalai buvo tuojau suvalgyti.

— Atsiliepiu iš kalnuotojo Irlandijos krašto, kur patekau su pabėgėlių estų laivu „Victory", pabėgusiu iš Švedijos uosto Göteborgo. Be manęs šioje pabėgėlių grupėje randasi dar viena lietuvių p. Kvietkienės šeima iš keturių asmenų. Tai reiškia, kad lietuvių esame penkiese. Daugumą sudaro estai 270 asm. Antroje vietoje lenkai 87 asm. suomių — 13 asm. latvių — 4 asm., rusai — 2 asm., jugoslavas — 1, vengrė —1, švedė — 1, žydas — 1. Visi esame patalpinti buvusioje anglų karinėje stovykloje Little Island apie 10 kilometrų nuo uostamiečio Cork. Stovykloje esame paskirstę į dvi grupes: estų ir lenkų. Estų grupei priklauso patys estai ir latviai. Visos kitos mažumos esame prisišlieję prie lenkų grupės. Dėl to, kad lenkai esančioms laive mažumoms, parodė didesnį nuoširdumą, atjautimą ir tolerancija. Antra priežastis, jog beveik su kiekvienu keliaujančiu lenku galima susikalbėti svetimomis kalbomis pav. vokiečių ir rusų. O trečia priežastis religija. Turiu pridurti, kad Irlandija labai religingas kraštas ir net fanatiškai. Visur matyti daug katalikų tikybos keleivius šventais paveikslėliais ir rožančiais. Gyventojai yra reto gerumo. Pirmonis dienomis atvykus laivui, dar nespėjus valdžios organams suorganizuoti aprūpinimo, patys gyventojai, ką kas galėjo, nešė maisto į laivą. Net teko matyti, jog paprastas juodadarbis turėjęs du kepalus duonos, vieną iš jų įteikė laivo keleiviui, o kitą nusinešė į namus, kur jo laukė žmona ir septyni vaikučiai.

Turėčiau daug ką parašyti apie kelionės įspūdžius ir santykius su kitomis tautybėmis bei įspūdžius iš Irlandijos krašto, bet neturiu sąlygų, nes gyvename šaltose patalpose ir su kitais trukūmais.

F. Salys.

Vokietijoje:

Keista tvarka Tbc sanatorijose

Apie 40 km nuo Čekoslovakijos sienos esančiame Ambergo miestelyje veikia IRO sanatorija džiovininkams. Joje yra 500 vietų, kurios, išskiriant moterų skyrių, beveik visos šiuo metu užimtos. Naujų pacientų veik neatvažiuoja. Daugumą ligonių sudaro iš Schweinfurto ir Ambergo pereinamųjų stovyklų atsiunčiami dypukai, kuriems emigracija, dėl plaučių užkliuvus komisijose, atidedama 2—3 mėnesiams arba ilgesniam laikui.

Lietuvių joje šiuo metu gydosi tik 24. Dar neseniai, prieš keletą mėnesių, čia buvo apie 50 lietuvių, kurių dalį sudarė iš likviduotosios Merxhauseno sanatorijos atkelti ligoniai. Vėliau sunkiau sergantieji perkelti į Gautingo ir Heilbronno sanatorijas, kuriose yra stipresnis medicinos personalas su chirurgijos ir vidaus skyriais.

Ligonių priežiūra šioje sanatorijoje nepergeriausia. Per maža kreipiama dėmesio į ligonių greitesnį pagijimą. Gaunamo maisto beveik užtektų, bet dėl netinkamo jo paga*minimo retas* ligonis savo normą suvaldo. Geriausias ligonių būklės liudytojas yra vietoj veikianti kantina, kurioje po blogesnių pietų ar vakarienės visuomet atsiranda ilgesnės eilės pirkėjų.

Gerai, jei kas turi svetur giminių ar gerų pažįstamų - tam šis reikalas neaktualus, bet kas neturi jų - tam labai liūdna. Tiesa, kartais aukštesni IRO pareigūnai atvyksta patikrinti, kaip ligoniai maitinami, bet paprastai tomis dienomis ir miastas duodamas geresnis.

Plaučių ligomis sergančiam, be gero maisto, reikalingas ir tyras oras. Tačiau, kad prirūkytose patalpose, kuriose vidutiniškai guli po 6—8 ligonius, to oro nėra, o ir pats rūkymas kenkia — į tai niekas nesiryžta atkreipti dėmesį. Visai nekreipiama dėmesio ir į ramybę, kuri ypač sunkiau sergančiam būtina. Kai medicinos personalas tuo nesidomi, tai ir ligoniai nekreipia dėmesio.

A. Pov.

— Heilbronno IRO sanatorijos vadovybė, matyti norėdama išvengti kad ligoniai be jos leidimo nevaikščiotų į miestą, neseniai dalį tvorų sustiprino spygliuotom vielom. Praeiviai vokiečiai sustojinėja ir šnekasi, kad čia įruošiama koncentracijos stovykla. Žinoma, ir ligonių nuotaika prislėgta, kad drausmei palaikyti čia vartojamos kacetinės priemonės.

— Latvių nepriklasomybės šventes proga lapkr. 18 d. čia įvyko minėjimas su koncertine dalimi. Kaimynų tautą sveikino estų, lietuvių, lenkų ir ukrainiečių atstovai. -V. G.-

Australijoje:

GERBIAMAS LIETUVI!

Kai aš gyvenau Vokietijoje Jūsų a. a. tėvukai „Mintis" ir „Mūsų Kelias", na, o taip pat amžinos atminties kaimynai „Žiburiai" su „Lietuvių Žodžiu" man dažnai pasakodavo apie pasakišką kraštą Australiją, apie lengvą pragyvenimą ir didelius uždarbius joje, apie puikų socialinį draudimą, apie namų dievu$_s$ — moteris ir t. t. ir t. t. Kadangi tos pasakos buvo spausdinamos rimtų straipsnių skiltyse ir, rodos, ne „Dievo Paukštelio" rimtumo laikraščiuose, aš patikėjau, ir palikęs visa$_s$ Amerikoj gyvenančių giminių sutartis, su žmona išvažiavom į tą laimės šalį. Po prakaitavimo dienų Suece ir Raudonojoj jūroj patekom vakarinėn Australijon. Jau beveik pusė metų kaip mes čia, vaikščiojam visur atdaromis akimis ir kalbą suprantančomis ausimis, skaitom laikraščius ir niekur nerandame, kad ši žemė būtų panaši į tą, kurios iš laikraščių susidarytą vaizdą, kaip Aisčio Šilainę, išsivežėm važiuodami iš Vokietijos. Taigi, dabar kreipiuosi į Tamstą, gerbiamas „Lietuvi", kad kaip vienintelis savo protėvių palikuonis, atsakytum į klausimą, kur yra toji Australija, apie kurią pasakojo „Mintis", „Mūsų Kelias" ir kt. laikraščiai. Jeigu jų testamento keliu paliko Tamstai anos šalies aiškų adresą, kaip galima greičiau praneškite mums, nes mes, pasirodo, esam skaudžiai paklydę. Mes patekome į tokį kraštą, kuriame.

uždarbiai

yra patys minimaliausi — vyrui 6 svarai, moteriai 4 svarai savaitėje. Be to, gyvename karo metu čia buvusioms amerikiečių kareivių įgloms statytų — asbestinių barakų stovykloje, kurios namai nėra nė kiek geresni, kaip pav. Selingenstadt stovykloje. Nėra net lubų. Valgome brendroje valgykloje lietuviškam skilviui neįprastus valgius, ir už tai į savaitę turime mokėti stovyklos administracijai (už du asmenis) 5 svarus ir 5 šilingus. Taigi, mums dviem savaitėje lieka apie 5 svarus. Bet kadangi valgyklos maisto neužtenka, reikia prisipirkti, dar plus į darbovietes važinėjimas autobusu, ir taip suma sumarum į savaitę prie geriausių norų galima sutaupyti 3—4 svarus. Mieste kambarys ir pragyvenimas atsieitų pigiau, tačiau ten kambarį rasti beveik neįmanoma, nes Australijoje butų trūkumas tikrai nemažesnis už žmonių trūkumą, o ir susiradus butą stovyklos administracija su emplomentu (Arbeitsamtu) daro visokių trugymų iš stovyklos išsikelti. Mūsų stovykla yra skirta tik bevaikėms poroms (jų yra apie 300), turintiems vaikų panaši stovykla yra įkurta už 500 mylių Northame, ir tų stovyklų kuriama vis daugiau, ir kursuoja nežinau gal ir rimtas gandas, kad ateityje visi buvusieji DP turės būtinai gyventi tose stovyklose tol, kol atidirbs poros metų darbo sutartį. O tos stovyklos; atrodo, įkurtos tik tam, kad iš vargšų „naujųjų australų" ištrauktų kaip galima daugiau pinigo, nes kitaip be brangaus pragyvenimo kaip suprasti tokį faktą, kad jei atvažiuoja svečias ir mes dviejose lovose nakvojome trys, stovyklos administracija už nakvynę reikalauja keturių šilingų?! Panašiai reikia pasakyti ir apie

darbą.

Atvažiavusius skiria į tokias vietas, kur australai arba dėl blogų sąlygų arba dėl menko atlyginimo nenori dirbti. Iš mūsų dauguma dirba plytinėse, cemento, superio ir geležies fabrikuose, prie kelių tiesimo, geležinkelio ir pan. Darbą pakeisti nepaprastai sunku. Pažįstu vieną lietuvį, kuris būdamas silpnų plaučių, užkaitinus pavasario saulei, sugalvojo darbą vienuogyne pakeisti kitu. Nieko negelbėjo vietos gydytojų pažymėjimai, kad jis saulėje negali dirbti, nei sieksninės, dar iš Vokietijos atvežtos, plaučių nuotraukos, arbeitsamtas užsispyrė, kad jis turi į darbą grįžti, o šis iš savo pusės negrįžti. Arbeitsamtas ištisus mėnesius jam nedavė darbo, o kadangi už gyvenimą stovykloje dirbi-nedirbi turi mokėti tą pačią kainą, kovos rezultatai aiškūs — išsibaigus visoms santaupoms, jis turėjo vėl grįžti į vynuogyną, ir vėl Australijos saulėje ištisas dienas kaitinant ligotus plaučius, laukti kol pasibaigs pora metų. Dar kitas pavyzdys: vienas elektromechanikas buvo pats susiradęs darbą su 11 svarų savaitiniu atlyginimu, bet kada paprašė employemento, kad jį ten paskirtų, atsakymas buvo trumpas: „Tas darbas australams, bet ne tau". Reiškia, nors ausiderius tavęs čia ir nevadina, bet esi traktuojamas visiškai taip pat, kaip Vokietijoje Hitlerio laikais. Koks čia yra

socialinis draudimas,

be jokių įrodinėjimų leiskim kalbėti pavyzdžiais. Vienai vokietei (o kiek jų Australijon į reparacijų ar į DP šąskaitą atvažiuoja! netikėsit, kad jos sudaro beveik pusę čia atvažiuojančių moterų) pradėjus dirbti, suskaudo ranką. Peršvietus nustatė, kad yra senas kaulo lūžimas. Įdėjo ranką į gipsą ir gydytojai „paguodė", kad po pusės metų ranką bus tvarkoj ir vėl ji galės dirbti. Ji puikiai kalba angliškai. Išvaikščiojo visas įstaigas, visur teiravosi, kur ji tokios nelaimės atveju galėtų gauti bent kokią pašalpą, tačiau jai visur pasakė, kad kol jos vyras dirba, ji tokios pašalpos neturi teisės gauti. Vyras savaitėje gauna 6 svarus, už gyvenimą stovykloje moka 5 svarus ir 5 šilingus, taigi pajamų lieka tik 7 šilingai, o kiek kaštuoja gydymas? Kas užmokės už jį? Kur tas socialinis draudimas?

Bet baigdamas kartu su saulėje dirbančiu džiovininku, su negavusiu vietos elektrotechniku ir lūžusia ranka vokiete, visi klausiame, Tamstos — kur ta Australija, apie kurią rašė laikraščiai.

P r a n a s P.

*

LIETUVIS:

Nors nesijaučiame atsakingi už savo tėvukų ir mielųjų kaimynų redaktorius, tačiau turime pastebėti, kad jie patys Australijoje nebuvo ir turėjo patikėti pirmųjų imigrantų įspūdžiams. Kodėl jie buvo geri - Australijoje lengviau nustatyti, negu mums. Turime pastebėti, kad ir dabar iš Australijos girdisi toli gražu nepesimistinių išvadžiojimų.

Tačiau nėra blogo be gero! Australijos epizodas turi paskatinti visus, patyrusius, kad laikraščiai neteisingai informuoja, tuoj griebtis plunksnos ir pranešti tikruosius faktus.

Belgijoje:

Kariuomenės šventės minėjimas

Lapkričio mėn. 20 d. Liege-Tilleur, Belgijos lietuvai minėjo Lietuvos kariuomenės šventą. Pamaldas atlaikė ir gražų pamokslą pasakė Liuveno universiteto studentas kun. Jonas Dėdinas. Pamaldu metu darniai skambėjo lietuviškos giesmės. Po pamaldų salėje „Concordia" pradedamas minėjimas. Salė papuošta lietuviška trispalve, perrišta juodu kaspinu, primena kad nors švenčiame laisvės simbolio - kariuomenės šventę, bet neesame laisvi.

Oficialę dalį sekė meninė, kuri buvo pradėta 1v. scenos vaizdeliu „Vilniaus varpai". Dalyvavo Irma, Rūta ir Janina Jonutytės, Marta Viliūnaitė ir Janytė Pauliukonytė. Tilleur lietuvių mokyklos mokinukai pažaidė: „paukštelius", „pelytę" ir „kareivukus". Irma Jonutytė padeklamavo „Ąžuolą". Toliau sekė scenos vaizdelis: „Pasikalbėjimas su mažiukais". Lietuvaitės išpildė 2 plastikos dalykėlius. Dvi mergaitės padeklamavo „Mes lietuvaitės". Irma Jonutytė, Marta Viliūnaitė, Antanas Paskevičius ir Bronius Jakimavičius suvaidino 1v. veikaliuką „Grįžo". Vyrų balsų kvartetas: Dulkė, Kravcevičius, Sadauskas ir Gegilckas padainavo „Vėliavos iškeltos plazda". Pabaigoje 4 poros tautinių šokėjų: Irma ir Jeva Jonutytės, Marta Viliunaitė, Janyte Pauliukonytė, Bronius Jakimavičius, Vilius Viliūnas, Alfonsas Pauliukonis ir Kazys Zolpys pašoko: „Klumpakojį, suktinį ir kalvelį". Bissui pakartojo „klumpakojį". Protarpiais Rūta Jonutytė ir Stasys Paulauskas padeklamavo eilėraščių.

Po meninės dalies CV spaudos ir švietimo reikalų vedėjas kun. Dr. Gaida padėkojo dalyviams už darbą. CV nariai Tėvas Aranauskas ir Jonas Zaleckis, negalėdami asmeniškai atvykti, sveikino minėjimą raštu. Minėjimas baigtas tautos himnu.

Reikia pažymėti, kad visi 3 scenos vaizdeliai ir mokinių žaidimėliai yra pačių sukurti ir pritaikyti vietos publikai ir artistams. Daugiausia vargo ir pinigo įdėjo tautinių šokių šokėjai, kurie čia pasirodė pirmą kartą ir specialiai šiai šventei pasisiūdino, savais pinigais, tautinius rūbus.

Visas šios šventės meninis parengimas, buvo užgulęs p-lės Irmos Jonutytės pečius, kuri su priaugančiuoju atžalynu, laimingai išnešė.

Daugiausia „artistų" čia į sceną ėjo pirmą kartą, nors reikia pasakyti, kad yra ir senų scenos mėgėjų ir net profesionalų, bet jie, gyvendami angliakasių tarpe, į sceną neina. Gal per prasta publika.

Po meninės dalies sekė bendras lietuvių pobūvis. Ir iki pirmųjų gaidelių iš vienos kavinės sklido lietuviškoji daina.

Sekantis Tilleur lietuvių kultūrinis pasirodymas bus 1950. 1. 8 d, suvažiavimo proga.

Stepas Paulauskas.

JAV:

Tremtinių namai

Chicagos „Draugas" lapkričio 22 d. paskelbė sekantį pranešimą:

„Pranešama visiems lietuviams džiaugsminga žinia, kad Čikagoje įsisteigė TREMTINIŲ NAMAI. Tremtinių Namuose koncentruojamos visos tremtiniams reikalingos kultūrinės ir visuomeninės įstaigos, kaip biblioteka, knygynas, skaitykla, žaidimų kambariai, šokių salė ir t. t. TREMTINIŲ NAMAI užima visą didelį dviejų aukštų namą su didele sale, scena, mažesne sueigos bei arbatėlių sale ir pan.

Šių metų lapkričio mėn. skelbiamas Tremtinių Namų mažasis atidarymas. Jis tęsis 5 dienas — lapkričio mėn. 23, 24, 25, 26 ir 27 dienomis. Visas atidarymo pelnas skiriamas išimtinai aukščiau paminėtų kultūrinių kambarių galutinam įrengimui, knygų pirkimui, laikraščių užsakymui, žaislų įgyjimui ir t. t. Todėl tremtinių ir vietinių prisidėjimas prie lietuviško centro kūrimo yra laukiamas pavyzdys.

Tremtinių namų adresas: 2244 West 23 Place Chicago 8, Illinois — Tel. VIrginia 7-8893.

Tremtinių namų valdyba".

*

STUDENTŲ VAKARAS

Spalio mėn. 29 d. Knapp ...nsion salėje Brooklyne įvyko vietos studentų parengimas, į kurį atsilankė gausiai publikos ir daug įžymių svečių: kons. Budrys, BALFo pirm. kun. dir. J. B. Končius, neseniai atvykęs iš Romos min. St. Lozoraitis, gen. J. Černius ir kt. Jie tarė po žodį, pritaikytą tam vakarui, kartu paliesdami ir Lietuvos reikalus. Po meninės gražios programos prasidėjo šokiai. **Publiką beveik išimtinai sudarė naujakuriai.** Kur mūsų senieji amerikonai? Kur vietos veikėjai? Kodėl jų nesimatė šitame ateivių studentų parengime? Juk vakaras buvo rengtas geram tikslui — tremtinių mokseivių šalpai.

Ar jau **mes, senieji, pradedame naujokus boikotuoti?** Juk neseniai per Vienybę išsikalbėjome ir nieko blogo, kas mus skirtų, neradome, tad kodėl nesilankyti į panašius parengimus ir paremti lietuvišką moksleivįją, išblaškytą po platųjį pasaulį?

„Vienybė" **J. Šiaučiūnas**

*

G. Leonienės koncertas Philadelphijoje

Čia lapkričio 12 d. įvyko pianistės Galinos Leoninės koncertas. Tai buvo pirmasis tos rūšies koncertas Philadelphijos lietuvių istorijoje. „Vienybė" apie tą koncertą rašo: **Šio koncerto publiką didžiumoje sudarė naujai atvykusieji lietuviai, kurių Philadelphijoje esama apie penki šimtai. Tenka pastebėti, kad, jeigu būtų reikėję remtis vien senaisiais lietuviais, tai koncertas greičiausia nebūtų įvykęs, nežiūrint to, kad bilietų kaina buvo tik 50 c.**

Buvo svečių iš New Yorko ir kitų miestų. Koncerte dalyvavo ir žymesni Lietuvos kultūrininkai: Vincas Krėvė - Mickevičius su šeima, prof. Puzinas su žmona, poetas Rutkūnas, dainininkė Juzė Augaitytė, Vienybės korespondentas Januškevičius su jo tėveliu, Vaišnys ir kt.

*

5 moterys ir 42 vyrai minėjo Dr. Kudirką

Lapkričio 20 d. Chicagos „Lietuvių Literatūros Draugija" surengė „Lietuvių auditorijoje" Dr. Vinco Kudirkos minėjimą. Adv. L. Šmulkštys skaitė paskaitą, o Antanas Rūkas Kudirkos „Lietuvos tilto atsiminimus".

Į minėjimą atvyko keliasdešimt vyrų ir penkios moterys. Iki minėjimo galo susirinko viso 42 vyrai ir 5 moterys. Pati „auditorija" daro labai blogą įspūdį. Tai paprasta saliukė, prie kurios priekinės sienos, gulsčiai, prikabintos ilgos kopėčios su daugybe ant jų skersinių prikabintų vielinių pakabų apsiaustams. Nebuvo nė minimojo atvaizdo, nė kokios kitos lietuviškos emblemos.

Kanadoje:

Bus statomi Lietuviu Tautos Namai

Montrealyje įsisteigė „Lietuvių Tautos Namo bendrovė". Jos tikslas — pasistatyti lietuvių tautos namus, kuriuose būtų salė, mažesnės svetainės, laikraščio redakciją, biblioteka ir kiti kultūriniai skyriai. Bendrovė jau pardavinėja akcijas po 50 dolerių kiekvieną.

Kolumbijoje:

Dar vienas „Lietuvis"

Bogotos ir Medellino kolonijų lietuviai ketina išleisti neperijodinį leidinį „Kolumbijos Lietuvį". Tėvo Tamošiūno pastangomis iš JAV jau esą gauti lietuviškiems raštams reikalingi ženklai.

Liūdni patyrimai

PAVERGTOJE TEVYNĖJE

Ką piešia tarybiniai dailininkai

Kaip praneša „T. B." 8 Nr., Lietuvos dailininkai intensyviai ruošiasi 1949 m. dailės parodai. Nusipelnęs dailininkas A. Žmuidzinavičius paruošęs visą eilę naujų peizažų, kurių geriausias esąs „Laivai ežere". Tapytoja Br. Jacevičiūtė nutapiusi „Tarybų sąjungos didvyrę Marytę Melninkaitę" ir tebepiešianti Salomėją Nerį, skaitančią fronte bolševikų kariams savo eilėraščius. Danutė Tarabildienė paruošusi naujų iliustracijų knygoms. Nusipelnęs dailininkas Vyt. Jurkūnas padaręs eilę graviūrų — kaimo vaizdų. Z. Petravičius nutapęs „Rugiapūtę", dail. Palaima pagaminęs naujas dekoracijas „Raudonosios Aguonos" baletui. Dirbą ir grafikas J. Kuzminskas, N. Petrulis, B. ...učas, J. Mikėnas, P. Vaivada, H. Rudzinskas.

Puola konsulą Budrį

Ilgas „T. B." 8 Nr. straipsnis paskirtas Lietuvos Respublikos konsului JAV-bėse p. Budriui. Laikraščiui labai nepatinka, kad p. Budrys atstovaudamas Lietuvos valstybę, energingai gina Lietuvos reikalus užsienyje. „T. B.". vadina šnipu, Gestapo agentu, išdaviku, vagiu ir kitais šlykščiais vardais.

Plaučius švičia 2 savaites

Dar visiškai nesenai tarybinė spauda gyrė nemokamą tarybinį gydymą. Tačiau dabar pati „Tiesa" (XI. 2 d.) pripažįsta, kad „neapmokamas medicinos patarnavimas dažnai yra beširdiškas ir savanaudiškas". Kaip pavyzdį nurodo Naujamiesčio ambulatoriją: „Tarnybinio ūkio darbininkas Ignas Petrauskas gydytojų nurodymu kreipėsi į Panevėžio apskrities ambulatorijos rengeno kabinetą, kad jį peršviestų. Tačiau šio kabineto darbuotojai, visiškai neatsižvelgdami į neatidėtiną reikalą suteikti ligoniui medicinos pagalbą, pareiškė, kad neva dėl darbo gausumo jie tegalėsią pacientą peršviesti ne greičiau kaip po 2 savaičių . . . Tuomet drg. Petrauskas privačiai pasitikrino sveikatą pas Panevėžio apskrities ligoninės gydytoją Uksą . . ."

„Lietuviai"

„Tiesa" 1949. XI. 2 d. mini žymiausius Lietuvos sporto imtininkus: Tomilinas, Prokofjevas, Leitonas, Chlevickas. Žymiausieji Kauno stalo tenisininkai esą: Anufrijenka, Dzindziliauskas, Anufrijenkaitė.

Dar viena „litanija" Stalino garbei

Stalinas — liaudies sąžinė šviesi ir tiesa,
Stalinas — mūsų pergalė, laimė didi.
Stalinas — mūsų laisvė ir dienų mūs šviesa,
Stalinas — liaudies protas, širdis.
Stalinas — mūs' šlovė amžina.
Tarybų tėvynei amžinoji garbė!
Jų laime papuošim, didingais darbais.
Garbė raudonai vėliavai!
Garbė Lenino — Stalino partijai!

Didžiajam Stalinui didi, negęstanti garbė!

Karštai linkime Jums, mūsų mylimasis vade, mokytojau, brangusis Tėve, ilgų-ilgų metų sveikatos ir jėgų tarybinės liaudies labui ir džiaugsmui, visos priešakinės žmonijos laimei. Genialiajam vadui ir mokytojui, brangiajam ir mylimajam Stalinui — šlovė!" (Iš „Tiesos" Nr. 259, 1949. XI. 2). **V. Indrajis.**

Venecueloje:

Amatininkams geriau

Kai aš važiavau į Venecuelą, apie šį kraštą girdėjau įvairių gandų. Daugelis manęs klausė, ar aš tebeturiu galvą ant pečių. Buvo kalbama, kad net literis vandens šiame krašte kaštuojąs bolivarą . . . O kiek pasakų prikalbėjo apie karštį! Aš Venecueloje išgyvenau jau 14 mėnesių, bet tokių dalykų, kurie man buvo pripasakoti būnant Vokietijoje, čia neradau. Venecuela yra didelė šalis — apie 3 kartus didesnė už Vokietiją. Suprantama, kad yra vietų, kur labai karšta — net iki 50^0 C., tačiau kitose vietose temperatūra yra žmoniška — 25 — 30^{0}C.

Paprastas darbininkas uždirba čia 9—15 bolivarų (1 dol. - 3 bol.), amatininkas 16—20 bol. už 8 darbo valandas. Už darbą šventose dienose mokama tiek pat, kaip ir šiokiadieniais. Darbininkas, išdirbęs metus, gauna 16 dienų apmokamų atostogų. Be to, reikia dar priskaityti šventpinigius. Tokiu būdu darbininkas surenka 600—800 bol., amatininkas 1200—1400, o kartais net 2500 bolivarų mėnesiui. Jeigu išdirbus metus firma nori tave atleisti, ji turi sumokėti kompensaciją už 50 darbo dienų. Neblogai uždirba staliai, mūrininkai (16—25), dažytojai — (25—35), siuvėjai (25—40 bol.) dienai. Inžinieriai, mokantieji išpaniškai, gali gaut 30—50 bol. Mokantieji angliškai, tiek pat uždirba angliškose firmose. Kokių nors darbo sutarčių ar priirišimo prie darbovietės čia niekas nežino.

Lietuviai savo darbštumu čia daug kur prasimuša į geresnes vietas. Labai svarbus yra ispanų ir anglų kalbos mokėjimas. Teko sutikti mūsų tautiečių muzikantų, kurie čia gerai įsikūrę, ypač jeigu turi savo akordeoną.

Mūsų tautiečiai čia pasigenda lietuviškos spaudos (Galima užsisakyti iš Vokietijos. Red.). Šiaip jau kitokių pasilinksminimo vietų: kinų, teatrų, užkandinių čia yra pakankamai.

Al. Baradas.

LIETUVIAI STUDENTAI VOKIETIJOJE 1945-1949 m.

Lietuvių tremtinių eilės Vokietijoje kasdiena mažėja, kasdieną vis nauji tautiečių būriai išvyksta į užjūrius. Jų tarpe nemaža ir lietuvių akademinio jaunimo, gyvenimo sąlygų priversti nors ir svetimos, bet kurį laiką jį globojusios Alma Mater prieglobstį palikti ir ieškoti naujų galimybių siekti mokslo ir šviesos.

Deja, jau dabar gana sunku surinkti žinias, tinkamai nušviešiančias studijų Vokietijoje laikotarpį, tikriausiai turėsiantį nemaža įtakos ir atsistačiusios Lietuvos nepriklausomam gyvenimui. Kruopšti ir tiksli statistika buvo ir tebėra gal pati silpniausioji tremty atsidūrusios lietuviškosios studentijos veiklos dalis; nepaisant visų pastangų centrinis lietuvių studentų organas — Lietuvių Studentų Centrinė Atstovybė — tepajėge surinkti tik gana apytikslias žinias.

Po karo studijų galimybės Vokietijoje buvo gana sunkios. Daugelis universitetų karo veiksmų skaudžiai paliesti, institutai ir laboratorijos sugriautos, tik keliuose iš jų tuoj pat buvo galima pradėti mokslinį darbą, o ir į juos veržėsi tūkstančiai vokiečių studentų. „Ausländeriai" tų un-tų vadovybėms buvo nepaigeidaujami svečiai, išstumią iš aukštojo mokslo įtaigų vokiečius, ir savaime suprantama, kad jos darė visų galimus trukdymus, besistengdamos neįsileisti mūsų colegų.

Nors ir sunkiausių sąlygų slėgiami, lietuviai studentai nenuleido rankų ir nenuilstamai klabeno vokiškųjų bei karinės valdžios istaigų duris, stengdamiesi kaip nors patekti į vokiškas aukštasias mokyklas. Šios jų pastangos davė konkrečių vaisių ir dar 1945 m. dalis studentų jau galėjo tęsti mokslą. Tuo laiku Vokietijoje studijavo:

britų zonoje	— 8 univ. —	107 lietuviai,
amerik. zonoje	— 3 univ. —	50 lietuviai,
pranc. zonoje	— 1 univ. —	102 lietuviai.

Viso 12 vokiškųjų un-tų studijavo 259 lietuviai studentai. Pirmoji lietuvių studentų registracija parodė, kad Vakarų Vokietijoje yra atsidūrę pro 2000 lietuvių studentų bei abiturientų, norinčių tęsti savo studijas. Taigi, tais metais dar tik labai nedidelė lietuviškosios studentijos dalis pajėgė įveikti visas kliūtis ir siekti aukštojo mokslo.

Per 39% visų lietuvių studijavo vieninteliame tuo metu veikusiame prancūzų zonos un-te — Tübingene. Tübingenas tapo pirmuoju stambesniuoju lietuvių akademinio jaunimo centru tremtyje ir visą laiką išlaikė jau tada studentijai atstovaujančių organų pastangomis pavyko išsikovoti savitas priėmimo į univeritetą sąlygas: universitieto vadovybė skyrė lietuviams studentams atatinkamą vietų kontingentą ir nustatė sąlygas į un-tą priimamiems studentams. Un-to vadovybė pati tik patikrindavo, kad visi priimami studentai tuos reikalavimus atatiktų, gi ką iš esamų kandidatų priimti studijuoti — sprendavo patys lietuviai. Tübingeno lietuvių studentų organai šias nepaprastai sunkias pareigas visą laiką atlikdavo be priekaištų ir nei karto dėl to nekilo rimtesnių nesutarimų su un-to vadovybe.

Lietuviams studentams patekti į prancūzų zonos universitetus nemaža padėjo ir ta aplinkybė, kad karinės valdžios įgaliotiniu švietimo reikalams buvo skirtas gen. prof. Schmittleinas, savo laiku buvęs Kauno Vytauto Didžiojo universiteto lektoriumi ir gerai pažinojęs lietuvių akademinį gyvenimą. Jo parama jautėsi visą laiką, kol aukštųjų mokyklų tvarkymas neperėjo vien vokiškųjų įstaigų žinion.

Išryškėjus, kad esamomis sąlygomis ne visi lietuviai studentai galės patekti į vokiškuosius universitetus, buvo imtasi žygių sukurti specialiai „išvietintiesiems" — DP skirtas aukštasias mokyklas. Lietuviškoji profesūra ir studentai šiuo reikalu ėmė rūpintis dar 1945 m. spalio mėn, siekdami atkurti tremtyje akademinius lietuviškosios kultūros židinius ir sudaryti sąlygas studijuoti didesniam collegų skaičiui. Tuo rūpimosi ir kitos tautybės. Didžiausia kliūtimi buvo lėšų ir mokslo priemonių bei tinkamų patalpų trūkumas. Padėjus daug pastangų, pavyko gauti šiokią tokia paramą iš UNRAos ir karinės valdžios: patalpas ir leidimą dirbti. Tačiau tai dar neišsprendė mokslo priemonių, bibliotekų, laboratorijų bei kitų, aukštosios mokyklos veikimui būtinų, pagelbinių institutų problemas. Tiek šių mokyklų studentams, tiek profesūrai teko dirbti veikneįsivaizduojamai blogose sąlygose, tačiau ir jos nepajegė palaušti jų pasiryžimo. 1946 m. sausio mėn. Hamburge pradėjo veikti Baltijos Un-tas, kurio mokomąjį personalą ir klausytojus sudare trijų Baltijos tautų — lietuvių, latvių ir estų — akademikai. Į aštuonis šio un-to fakultetus stengėsi patekti per 700 lietuvių, tačiau dėl vietų stokos buvo priimta tik 440.

Beveik tuo pačiu metu pradėjo darbą ir UNRAos Un-tas Münchene. Čią buvo susibūrę veik visų karo metu Vokietijoje atsidūrusių tautybių studentai bei profesūra; jų tarpe buvo ir 156 lietuviai studentai.

1946 m. pavasarį pradėjo darbą daugelis vokiečių universitetų ir lietuvių studentų, dėtos pastangos į juos patekti davė gražių rezultatų. Tuo laiku Vokietijoje jau studijavo:

britų zonos 15 aukšt.mok. — 664 lietuviai
amerikiečių zonos 16 aukš.mok. — 621 lietuvis, iš jų 440 Baltijos Un-te
iš jų 156 Müncheno UNRA-os Un-te
prancūzų zonos 2 aukšt. mok. — 325 lietuviai.
iš jų 292 Tübingeno Un-te
Viso 1946 m. pavasarį studijavo 1610 lietuvių.

1946 m. rudenį lietuvių studentų skaičius britų ir amerikiečių zonos un-tuose dar pakilo. Tačiau prancūzų zonoje juos palietė didžiausia nesekmė, kuri iki šiol kada nors buvo palietusi šios zonos lietuvius studentus. Tų metų pavasarį prancūzų zonos tremtinius perėmė globoti UNRA, pasiimdama šias pareigas iš buvusių globėjų — karinės valdžios. Ji ėmėsi taip pat ir atstovauti DP studentų reikalus aukštosiose mokyklose, gi jos pareigūnai toli gražu nebuvo taip palankūs studentums, kaip buvusieji karinės valdžios pareigūnai. Kaip tik tuo laiku buvo paskelbas ir kontrolinės sąjungininkų tarybos potvarkis, leidžiąs Vokietijos un-tuose DP studentams užimti tik 10% visų studentų skaičiaus. Tübingeno un-te tuo metų studijavo žymiai didesnis užsieniečių studentų skaičius vien lietuviai sudarė per 8% visų studentų. Atskiroms tautybėms skirtų vietų kontingentas buvo žymiai sumažintas ir ypač skaudžiai buvo paliesta lietuviškoji studentija, nes jai paskirta tik 144 vietos.

1947 m. Vokietijoje studijavo:

britų zonoje	658 lietuviai
amerikiečių zonoje	1138 lietuviai
prancūzų zonoje	344 lietuviai
Viso Vokietijoje studijavo	2185 lietuviai

Tuo metų britų zoną jau paveikė beprasidedanti emigracija; tada daugumas vyko į Angliją ir Kanadą. Labiausiai studentų skaičius krito Baltijos un-te, kur iš 440 lietuvių studentų liko tik 297. Dalis jų išemigravo, kiti perėjo į vokiškuosius universitetus, kur studijų sąlygos buvo kiek geresnės, nes prie jų veikė laboratorijos bei kiti pagelbiniai institutai.

Freiburge (prancūzų zonoje) pradėjo veikti prof. Jonyno vedamas Taikomosios Dailės Institutas, į kurį jau pradžioje susibūrė per 30 lietuvių, gi vėliau lietuvių studentų skaičius jame siekė iki 70. Tai buvo gal vienintelė tremtinių aukštoji mokykla, kuriai karinė valdžia pripažino visas aukštosios mokyklos teises, ir tikriausia vienintelė, kur studijavo ir vienas kitas užsienietis (prancūzas).

1947 m. vasaros semestre lietuvių studentų skaičius Vokietijoje pasiekė maksimumą. Tuo laiku, kartu su diplomatais ir doktorantais, studijavo apie 2300 lietuvių - beveik visi, kurie buvo pasiryžę, nežiūrėdami sunkių tremties sąlygų, tęsti mokslą. Naujai įstojančių skaičius vis mažėjo, ir nors tikrų duomenų nėra, tačiau galima teigti, kad po to semestro studijas pradėjo tik nedidelis skaičius.

Tuo metu per 100 lietuvių studentų buvo šiuose universitetiniuose miestuose:

Pinneberge (britų zona, čia 1947 m. persikėlė Baltijos un-tas) Frankfurte, Karlsruhėje, Münchene, Stuttgarte) visi keturi amerikiečių zonoje), Freiburge ir Tübingene (abu prancūzų zonoje).

Lietuviai studentai studijavo 15 britų zonos, 27 amerikiečių zonos ir 4 prancūzų zonos aukštosiose mokyklose.

1947—48 m. žiemos semestre Vokietijoje studijavo:

britų zonoje	386 lietuviai
amerikiečių zonoje	910 lietuvių
prancūzų zonoje	383 lietuviai
Viso Vokietijoje studijavo	1679 lietuviai

Ypač smarkiai lietuvių studentų skaičius krito britų zonoje. Pagrindinė priežastis — emigracija, kuri tuo metu britų zonoje vyko pačiu didžiausiu mastu. Daugiausia krito Baltijos un-to studentų skaičius, jame beliko tik 124 lietuviai studentai.

Gana smarkiai sumažėjo ir amerikiečių zonos studentų skaičius, ypač studijavusių Müncheno UNRRAos un-to uždarymas.

Lietuviai tuo metu studentai buvo taip pasiskirstę atskiromis studijų sritimis:

Architektūra ir statyba	158
Technologija	135
Medicina	362
Odontologija	85
Veterinarija	18
Žemes ūkis ir agronomija	60
Miškininkystė	17
Gamtos mokslais ir matematika	156
Teisė	86
Ekonomija	104
Filosofija ir filologija	328
Teologija	35
Muzika ir menas	129
Vertėjų institutai	13

Iš bendro 1679 lietuvių studentų skaičiaus buvo 116 diplomantų ir 140 doktorantų.

1948 m. vasarą įvykdytoji valiutos reforma labai skaudžiai palietė lietuviškąją studentiją, ir lietuvių studentų skaičius 1948-1949 metų žiemos semestre labai smarkiai krito. Tą semestrą dar studijavo:

britų zonoje	309 lietuviai
amerikiečių zonoje	415 lietuvių
prancūzų zonoje	305 lietuviai

Viso 1029 lietuviai; iš jų 113 diplomantų ir 78 doktorantai.

Valiutos reforma mažiausiai palietė britų zonos lietuvius studentus: jie gyveno universitetiniuose miestuose įrengtuose DP stovyklose, už gyvenamas patalpas ir už maistą jiems mokėti nereikėjo; nereikėjo taip pat nieko mokėti ir už mokslą, nes užsieniečiai studentai nuo šių mokeščių buvo atleidžiami. Greta to jie dar gaudavo kišenpinigius, kuriuos išmokėdavo vokiškosios įstaigos. Pradžioje kišenpinigiams buvo išmokamos gana žymios sumos: kiekvienas studentas gaudavo nuo 60 DM iki 170 DM mėnesiui; įvairiose vietovėse kišenpinigių dydis buvo skirtingas, įvairavo tarpe šių dviejų, ryškiai skirtingų sumų. Toliau kai kuriose vietovėse kišenpinigiai buvo mažinami, tačiau atskiras asmuo vis dar gaudavo mėnesiui ne mažiau 60 DM, gi tai buvo labai žymi parama jokių kitų pajamų neturintiems lietuviams studentams ir įgalino juos rimtai, studijuoti. Tiesa, britų zonos studentai gaudavo, palyginti menką, nedirbančiojo maisto davinį negaudavo jokių kitų priedų rūkalų ir pan. —

Kiek blogesnėje būklėje atsidūrė Pinnebergo Baltijos un-tas. Šie collegos kišenpinigių negaudavo, tačiau visais kitais atžvilgiais turėjo tos pačios sąlygas, kaip ir kiti britų zonos studentai. Jų studijavimo sąlygos buvo kiek blogesnės, tačiau vis dar pakenčiamos.

Ypatingai pasunkėjo studijų sąlygos amerikiečių zonoje. Čia tik nedaugelį vietovių tebuvo universitetinių miestų DP stovyklų, kuriose galėjo gyventi studijuojantieji collegos. Daugumai lietuvių studentų teko patiems samdytis kambarius ir nuomą apmokėti iš savojo kišeniaus. Jie taip pat nebuvo atleidžiami nuo mokesčio už mokslą, gi šis mokestis sudarydavo šimtus markių, kurių nebuvo iš kur gauti. Maistą jie geriausiu atveju gaudavo tik dažnai toli esančiose DP stovyklose; maistui atsigabenti tekdavo mažiausiai bent kartą savaitėje važinėti dešimtis kilometrų traukiniais ir išleisti gana žymias išlaidas. Ir tas pats maisto davinys buvo gana menkas nedirbančiojo davinys, be jokių priedų. Praktiškai didesnioji studentų dalis buvo priversti maitintis iš vokiškų kortelių, pirktis maistą ir rūpintis jo paga-

(Perskelta į 7 pusl.)

Bandymai koreguoti gamtą

80.000 „DIRBTINIŲ" VAIKŲ — POPIEŽIUS PRIEŠ DIRBTINĮ APVAISINIMĄ

Tarptautinio katalikų gydytojų kongreso dalyviams popiežius Pijus XII pasakė kalbą, kurioje visu griežtumu pasisakė prieš dirbtinį apvaisinimą. Popiežius pabrėžė, kad dirbtinis apvaisinimas už santuokos ribų esąs nemorališkas ir kaip toks net nediskutuotinas, o santuokoje — nusižengimas prieš prigimtį.

Atvirumas, kuriuo šv. Sostas šią keblią problemą pasisakė, iš karto gali daugelį stebinti, tačiau jį iššaukė to pačio katalikų gydytojų kongreso debatų protokolai. Iki popiežiaus pareiškimo kongreso dalyviai buvo labai nevieningos nuomonės. Filipinų atstovas Dr. Jesus Bacala iš esmės, kaip ir daugumas kitų katalikų gydytojų, pasisakė prieš dirbtinį apvaisinimą, pasinaudojant taip vadinamu „donoru", tačiau jo nuomone apie nemoralų veiksmą arba net apie santuokos sulaužymą tuo atveju negalį būti net kalbos, jei donoras esąs būsimosios motinos vyras ir dirbtinis apvaisinimas padedąs įveikti „biomechanines" kliūtis. Kiti gydytojai, ypač Portugalijos delegatas Dr. Carlos Santos kalbėjo, kad vaikų neturėjimas pagaliau esanti lygiai tokia pat „Visagalio valia", kaip ir vaikų gausumas, ir todėl bet koks dirbtinis apvaisinimas reiškiąs dieviškosios privilegijos pažeidimą. Kitas gydytojas drauge ir kunigas, italas Salvatore Scionti nuėjo dar toliau už Bacalą — jis manė, kad normalus lytinis santykiavimas nesanti būtina apvaisinimo sąlyga: jeigu apvaisinimas negalįs įvykti, tai turį būti leidžiama naudotis medicininėmis priemonėmis. Ir taip kongresas, negalėdamas rasti vieningos nuomonės, pagaliau kreipėsi į popiežių, kad jis tartų lemiamą žodį.

Daug kam gali atrodyti, kad tokie debatai katalikų gydytojų kongrese ir pagaliau popiežiaus sprendimas iš viso nebuvo būtini. Tačiau panagrinėjus oficialius statistinius skaičius, kilusius iš Anglijos ir Amerikos medicinių sluogsnių, reikia nustebti, kad dirbtinio apvaisinimo atsitikimai jau senai nebėra pavieniai reiškiniai, kad ši problema jau virto visuotine.

Rockfellerio fondas Londone

Autentiškomis žiniomis, Jungtinėse Amerikos valstybėse pastaraisiais metais yra gimę per 80.000 „dirbtinių vaikų"; dirbtinių apvaisinimų skaičius per metus siekiąs 15.000. Londone jau beveik 10 metų dirbtinio apvaisinimo eksperimentus vykdo Rockefellerio fondo institutas; nors iš čia neturima oficialių duomenų, tačiau skaitoma, kad vien tik Londone per metus atliekama apie 6.000 dirbtinių apvaisinimų. Panagrinėjus iš moralinės ir religinės pusės, tenka konstatuoti, kad donoras tik 10—15% atvejais buvo antroji santuokos pusė.

Ypač sunkią dilemą popiežiaus pareiškimas sukėlė Amerikos gydytojams. Reikia atsiminti, kad Amerikoje, kur vyrų nevaisingumas itin dažnas reiškinys — aiškinama, kad tai esą nuo perdaug įtempto gyvenimo tempo, nuo perankstyvo pasenimo ir perdėto sportavimo — mažiausiai 80% visų ginekologų periodiškai praktikuoja dirbtinį apvaisinimą. Vienas žymus New Yorko profesorius, katalikų gydytojų kongreso debatų paskatintas, spaudos atstovams šiek tiek prasitarė apie Amerikoje naudojamus metodus.

„Reikalas nėra toks paprastas, kalbėjo jis, kaip iš karto gali atrodyti. Mūsų nuomone, dirbtinį apvaisinimą galima tik tada vykdyti, jei to nori abi santuokos pusės. Abiems pusėms sutikus, mes atliekame psichologinius ir biologinius tyrimus. Pirmoje eilėje nustatome, ar problemą šiuo keliu spręsti yra būtina ir ypač, ar tas noras nėra kilęs iš tik iš vieno kurio nors santuokos partnerio. Įsitikinę, kad to nori abi pusės, stengiamės nustatyti, ar tikrai vaikų neturėjimo priežastis yra vyras. Šie tyrimai iš tolimesnio proceso išjungia apie 40% visų atsitikimų, nes daugeliu atvejų vaikų neturėjimo priežastis būna kita, negu abu santuokos partneriai bando įtikinėti."

„Po to," aiškina toliau šis ginekologas, „mes patikriname vyro psichologines savybes. Mes gerai suprantame tą milžinišką konfliktą, kuris gali labai lengvai kilti tuo atveju, kai „tėvas" visą gyvenimą turi galvoti, jog jo sūnus yra iš tikrųjų ne jo sūnus. Šio tyrimo metu apie 50 iš 100 atsitikimų taip pat tenka atmesti. Atlikus visus tyrimus, reikia sutvarkyti kai kuriuos formalumus, kurių reikšmę praktika mums jau yra įrodžiusi."

Profesorius ta proga papasakojo vieną atsitikimą, kuris neseniai Čikagoje buvo sukėlęs daug triukšmo. Vienas konservų fabrikų magnatas visą turtą paliko savo vieninteliam sūnui. Abu jo broliai bandė testamento teisėtumą nuginčyti nes pusantro milijono paveldėtojas esąs „dirbtinis vaikas"; esą, fabrikantas po vieno sužeidimo kare likęs nevaisingas. Teismas, tiesa, brolių pretenzijas atmetė, tačiau visa istorija dvejus metus buvo tampoma po laikraščius ir eilė žymių gydytojų turėjusi daug nemalonumų. Nuo to laiko JAV ginekologai susitarė, kad paveldėjimo klausimai notariniais aktais būtų sutvarkyti dar prieš „operaciją".

Būtinas donorų sąrašų slaptumas

Donorai gydytojų taip pat labai rūpestingai atrenkami. Prieš įtraukiant į sąrašą, smulkmeniškai ištiriama jų pačių ir jų šeimų istorijos, o prieš kiekvieną eksperimentą jų sveikata ištiriama pakartotinai. Jų esama iš įvairių sluogsnių. Už kiekvieną eksperimentą jiems atlyginama po 50—100 dol.

Žymesnieji ginekologai praktikuoja taip vadinamąjį individualinį metodą. Savo pažįstamųjų ratelyje jie nužiūri vyrą, kuris savo psichinėmis savybėmis, išvaizda ir ypač savo intelektu panašiausias į legalųjį tėvą. Tariamai paprasčiausias sprendimas — panaudoti tėvo kraujo giminaitį — iš principo atmetamas, nes tuo atveju nebūtų išlaikomas būtinas slaptumas. Amerikiečiai gydytojai yra įsipareigoję visais būdais nuo tėvo ir motinos nuslėpti donoro asmenį, ir šio principo yra taip griežtai laikomasi, kad dirbtinis apvaisinimas eo ipso atmetamas, jei tėvai prasitaria norį ką nors sužinoti apie donorą.

Bet kokiems indiskretiškumams išvengti dirbtinis apvaisinimas vykdomas p. kad donoras ir būsimoji motina „operacijai" kviečiami į atskirus kambarius, o dažnu atveju net pas atskirus gydytojus (Amerikoje tai lengva įvykdyti, nes beveik visi gydytojai savo kabinetus turi taip vadinamuose „medical buildings" — bendrose patalpose, kuriose tuzinai gydytojų kabinetus turi greta vienas kito). Donorų ir apvaisintų moterų sąrašus gydytojai saugo namuose. Slaptumo būtinumą aiškiai parodo trys viešumon iškilę atsitikimai, kurie išryškina ir visus šių eksperimentų

psichologinius pavojus

Vieno britų kolonijų karininko, visą laiką gyvenančio Indijoje, žmona buvo dirbtinai apvaisinta Londono institute. Kai vaikas sulaukė 2 m. amžiaus, karininkas žmoną pareikalavo skirtis, aiškindamas, kad žmona jį apgavusi — ji jam aiškinusi, kad donoru buvęs jis pats, tačiau vėliau jam paaiškėję, kad apvaisinimo medžiaga negalinti būti konservuojama: tuo būdu ji „sulaužiusi santuoką".

Atlantoje, Georgijos steite, viena moteris įsibrovė į ginekologo butą, pagrobė kartoteką, rado „donoro" pavardę ir pametė savo vyrą, nes norinti gyventi su „tikruoju savo vaiko tėvu".

Tulsos (Oklahomoje) mieste vienas advokatas po ilgų formalumų atėmė įpėdinystės teises iš savo dukters, į testamentą liudininkais įrašydamas abu gydytojus, kurie žinojo, kad ji buvusi ne jo duktė, nors dirbtinis apvaisinimas buvo atliktas su jo paties sutikimu.

Šie pavyzdžiai ir eilė įvairiausių kitų psichinių priežasčių ryškiai prieštarauja daugelio amerikiečių ir kai kurių anglų gydytojų teigimams, kad tūkstančiais atvejų nelaimingos santuokos buvusios vėl atgaivintos, pavojinga konfliktų medžiaga pašalinta ir vietoj tuštumos namuose vėl atsiradę jaukūs židiniai. Tačiau Amerikos ir kitų mišrių religijų krastų gydytojai, kaip minėta, atsidūrė prieš sunkią dilemą, nes įvairios religijos šią problemą įvairiai aiškina. Anglikonų bažnyčia, pvz., dirbtinį apvaisinimą leidžia, jei „donoras" yra santuokos partneris ir jei dirbtinis apvaisinimas yra reikalingas biomechaninėms kliūtims nugalėti. Panašiai galvojo, kaip jau minėta, ir eilė katalikų gydytojų. Tačiau paskutinis popiežiaus žodis Romoje aiškiai nusako kelią, kurio turi laikytis katalikai.

h. h.

Po ketverių metų

Konstantinas Simonovas, garsus sovietų rašytojas, dabartinis sovietų kultūrinės misijos Kinijoje šefas, jį matė 1945 m.:

Vieną vakarą turėjau laimės pamatyti Titą ir su juo pasikalbėti. Jį sutikau paprastoje aplinkoje, mažame kaimo namelyje, kuriame jis su savo štabu buvo įsikūręs. Jis vilkėjo plieno spalvos palaidinę. Jo veido bruožai gyvi, kalbėdamas dažnai šypsodavos, ir iš jo dvelkė nepaprasta ramybė. Jo kakta aukšta, akys - ramios; jose galima pastebėti švelnumą, tačiau ir rūstumą. Tai buvo žvilgsnis žmogaus, pažįstančio visus gyvenimo bandymus. Kambaryje buvo didelis vilkinis šuo, garsusis „Tigras", kuris maršalą seka kiekvienam žingsny. Gudriomis, budriomis akimis jis stebėjo visa, kas aplink dėjosi. Mano prašomas Titas šį tą papasakojo iš savo jaunystės ir kaip 1913 m. buvo mobilizuotas į austrų armiją. Jis buvo geras fechtuotojas, laimėjęs antrąją visos austrų armijos premiją. Tai pasakodamas, jis šypsojos, ir aš jutau, su kokiu malonumu jis atsiminė šį mažai žinomą jo jaunystės faktą. Aš puikiai tai supratau, nes jei kas gerai valdo kurį nors ginklą — didžiuojasi tuo.

Fedoras Gladkovas, garsus rusų rašytojas, jį matė 1949 m.:

Vos tik Titą pamatai ir išgirsti — tuoj pajunti, kad jis plepus, kaip papūga, asipūtęs, įsivaizdinąs ir mėgstąs blefuoti. Jis mėgsta pozuoti, kaip Nepoleonas. „Mano kareiviai", „mano armija" — teatrališkai šūkauja jis. Hitleris didžiavosi, kad jis buvo puskarininkis „Ir aš buvau kareivis", kalba Titas, „puskarininkiu austrų armijoje". Atitiko kirvis kotą. Dabar ši papūga iš Belgrado mėgsta demonstruotis maršalo uniformos papuošalais. Paraduose, priėmimuose jis pasirodo visame auksinių apvadų puošnume ir koketuoja su publika. Mėgsta fotografuotis. Žiūrėk, kaip jis stovi: išpūsta krūtine, pakelta galva, blizgančiomis akimis. Savo šunį „Tigrą", kuris anksčiau priklausė vienam SS pulkininkui, išmokė neloti amerikiečių ir būti jiems draugingu — kaip ir jis pats lengvai pasiduoda amerikiečių dresūrai. Ne, šiandien nėra nė vieno, kuris jo nevadintų išdaviku. Gera atsiminti Gorkio žodžius: „Nieko nėra nekenčiamesnio už išdaviką. Net ir utėlė įsižeistų, su juo palyginta."

„Elseviers Weekblad"

Ne kiekvienas ir Amerikoje turtingas

Washingtonas (T). Antrašte „Mažos pajamos ir ūkio pastovumas" JAV kongreso speciali studijų komisija paskelbė savo darbo rezultatus. Komisija konstatuoja, kad 8 milijonai šeimų ar pavienių asmenų per metus turėjo mažiau metinių pajamų negu 1.000 dolerių. Beveik trečdalis visų JAV gyvenančių šeimų uždirba mažiau kaip 2.000 dol. metuose.

Pranešime pateikiama sekanti statitiska, apie pajamas per 2.000 dol.:

9.120.000 šeimų	— 2.000—3.000 dol.
13.780.000 šeimų	— 3.000—5.000 dol.
7.040.000 šeimų	— 5.000—10.000 dol.
1.140.000 šeimų	— 10.000 dol. ir daugiau

metuose.

2/3 mažiau kaip 2.000 dol. uždirbančių šeimų gyvena miestuose ir tiesiog skursta. Mažos jų pajamos kenkia JAV ūkinei pažangai, nes jų įperkamoji galia yra labai kukli.

Dabar kongreso komisija ieškos būdų kaip pakelti mažai uždirbančiųjų pajamas. Toliau bus tyrinėjama kokią įtaką mažos pajamos turi į nusikaltimus ir kiek jos kenkia vaikų mokslinimui. Bus ieškoma atsakymo ir į klausimą, ar iš šitų mažai uždirbančių gyventojų grupių kilę vaikai gali iš tos aplinkos išsiveržti ir pereiti į aukštesnius, daugiau pasiturinčius gyventojų sluogsnius.

Šitos studijos turi patarnauti prezidento Trumano „Fair Deal Programms" (teisingesnio paskirstymo programos) nustatymui.

Žvilgsnis į Milašiaus gyvenimą ir kūrybą

O. V. de L. Milosz - Milašiaus lemtis panaši likimui Jaugelio didžiųjų poetų (kaip, pav. Poe, Baudelaire, Mallarmė), kurie, kol gyvi, iš savo amžininkų tepatiria abejingumą, kartais net karčią pajuoką. Tik ilgiems metams praėjus nuo jų mirties, jų idėjos užvaldo vėlesnių kartų protus, užburia širdis, jie būna pripažinti vadais, o jų vardus apsupa niekeno nebeginčijama garbės aureolė. Poeto genijus, nusipurtęs visas asmeniškumo dulkes, suabstraktintas, tuomet iškyla visu savo ryškumu ir tampa žibintu tose laiko, amžinybės ir buities problemų ūkanose, kurias beviltiškai stengiasi peržvelgti kiekvienas mąstantis žmogus.

Tokia ir mūsų poeto O. V. Milašiaus lemties raida. Jam esant gyvam, prancūzų literatų susidomėjimas juo ir jo kūryba apsiribodavo viena kita pastaba apie jo pasirodžiusius kūrinius, vienu kitu palankiu straipsniu periodinėj spaudoj. Tačiau šiandien, praėjus dešimčiai metų nuo jo mirties, jau galima konstatuoti, kad Milašiaus vardas vis dažniau pastebimas prancūzų literatūros istorikų ir kritikų veikaluose, jo kūryba pradeda domėtis vadovaujamosios literatūrinio avangardo sferos. Milašius tai buvo pats numatęs ir viename savo veikale įspėjęs skaitytojus: „Ars Magna ir Arcanes poetas nerašo savo amžininkams" [1]). Suprantama, kiek jautrų kūrėją turėjo veikti tas aplinkos abejingumas jo nuoširdžiam norui perteikti tai, ką jis didžiausiomis pastangomis buvo įgijęs.

Tačiau Milašius nuostabiai gerai atitiko savo laikotarpį. Jis priklausė paskutinei 19-ojo simtmečio generacijai, tai, kuri pasiduodama ją nešančiai pesimizmo bangai, linkdama po ją slėgiančia praėjusio šimtmečio našta, išugdė keletą asmenybių, sugebėjusių prasiskverbti pro to meto nihilizmo ir nevilties tvaiką. Šių nepaprastų asmenybių tarpe randame ir mūsų poetą. Todėl kalbant apie jį reikia turėti galvoje, kad Milašius pačiu savo genijum buvo įpareigotas atlikti ypatingą uždavinį toje epochoje ir toje aplinkoje, kurioje jam teko gyventi.

Milašius gimė 1877 m. gegužės 28 d. Čerėjoje, dabartinėje Baltgudijoje. Senos, kraštutinio jausmingumo, egzaltuotos, ekstravagantiškos, jau degeneruojančios lietuvių didikų šeimos paskutinysis atstovas, Milašius užbaigė, apipavidalino ir tartum sudvasino visą jo bočių gyvenimo raidą. Jis buvo galutinis tos šeimos įnašas žmonijai. Savo poetinį pašaukimą, palinkimą į svajones ir į mistiką, Milašius pajuto būdamas dar mažu vaiku. Jo vaikystė, kurios prisiminimai išraizgyti kerėjančiais tėviškės girių, jos ežerų ir pelkių vaizdais, vaikystė, kurią jis vienas [2]) praleido slankiodamas tamsiuose dvaro parkuose, arba sename aplūžusiame paviljone skaitydamas savo mielą Don Quichottą ir sielodamasis dėl jo nepasisekimų, — šia vaikyste bus persunkta visa jo ateities kūryba. Ji liks Milašiui per visą jo gyvenimą pagrindinis jo buities ir kūrybos leitmotyvas, visų jo sentimentų fonas, stebint gamtą ir gilinant jos pažinimą, nuolatos kildavo klausimas „kodėl", jau tuomet jame gimė pažinimo ilgesys, visatos ir buities problemų neišsprendžiamumo nujautimas, ir su juo susijęs žmogaus bejėgiškumo jausmas. Kaip Milašius vėliau pats sakėsi, jau tomis dienomis jis juto savo nepasitenkinimą šiuo pasauliu, ir ypatingą norą eiti ten, kažkur toli, į beribių erdvių gelmę [3]). Ilgesys ir pažinimo noras jau tuomet jį kamavo. Ta vaikystė, dalinai reali, dalinai svajingos vaizduotės sukurta, buvo jam kraštas, gretimas kitam pasauliui, iš kurio jis jautėsi atėjęs, kurį jis intuityviai suvokdavo, ir į kurį jis troško grįžti visa savo esybe, visomis savo kūno ląstelėmis. R. de Renéville teisingai pastebėjo, kad Milašiaus sielai jo vaikystė yra taip brangi dėl to, kad joje dar jis jautėsi netoli esąs nuo tos didžiosios metafizinės tamsos, nuo to edeniškojo pasaulio, nuo kurio šios žemės gyvenimas nuolatos jį tolino [4]). Ten, vaikystės krašte, jis žengė pirmuosius žingsnius į savo „kančių aukurą", į pirmus didžiojo skausmo išgyvenimus [5]).

Jaunystėje, pirmieji poeto patyrimai vystysis naujų išgyvenimų veikiami ir naujų ja. Tame jo vaikystės krašte, stebint gamtą ir tolydžio gilinat jos pažinimą. Milašiui minčių žadinami. Visa jo egzistencija, visa jo kūryba nuolatos bus išdava to jo aukščiausio tikslo, o taip pat ir vienintelio jo nerimo šaltinio — noro suprast ir pažint.

Pažinimo noras, įvairiame laipsny ir įvairiose formose, yra pas visus. Ne ką kita, kaip tik tą patį norą Milašius rado racionalistinėje Descartes'o tėvynėje, atvykęs vienuolikos metų amžiaus į Paryžių (1889 m.). Prancūzija tuo laiku išgyveno didelį entuziazmą, kuone diena iš dienos laukdama mokslininkų žadamo visų ieškomosios tiesos atskleidimo. Visiems yra žinomi pereito ir dabartinio šimtmečių mokslo ir technikos laimėjimai. Jeigu dabar jie vertinami ramiai, šaltai, kartais net skeptiškai, tai Milašiaus jaunystės laikais šie laimėjimai buvo triumfališki pozityvistinės, naturalistinės tiesos liudytojai. Milžiniškas progresas vyko visose srityse. Radikalinės reformos buvo daromos ir socialėj bei švietimo, naujų kartų auklėjimo plotmėj, viską grindžiant tik žmogiškosios ir socialės moralės dėsniais, atmetant bet kokį antgamtinį principą [6]). Savaime suprantama, kad jauną Milašių kuris, tarp kita ko, buvo apdovanotas dideliais protiniais sugebėjimais, per mokyklą besireiškianti krašto nuotaika ypatingai veikė. Ji suteikė jam kritikos, skepticizmo jausmą visam tam, kas nėra žmogaus protu apčiuopiama ir suprantama. Gal būt, ji paskatino Milašių nesitenkinti vien jausminiu savo gyvenimu, o studijuoti archeologiją ir senovės rytų kalbas, dalykus, kurie savo senumu, savo kad ir labai reliatyviu priartėjimu prie vis pradžios, buvo jam iš mokslų mėgiamiausi. Prie šio pasirinkimo prisidėjo Milašiaus poetinė prigimtis ir jo palinkimas prie visa to, kas sena, nyku ir gūdu. Tokiu būdu, Milašius buvo veikiamas dviejų jėgų: pozityvistinio auklėjimo ir įgimto palinkimo į mistiką. Jis noriai gėrėjosi mokslo pažanga ir technikos galimybėmis, buvo patekęs visiško religinio nihilizmo įtakon, bet tuo pačiu metu ilgėjosi toliau siekiančio tiesos pažinimo. Šis dvilypumas brandino jauną Milašių.

Tolimesniam savo genijaus ugdymui Milašius jungė savyje visas reikalingas sąlygas: teisingą savo pašaukimo supratimą ir pastangas jam įgyvendinti. Jis suprato savo amžininkų intymias dvasines aspiracijas, siekiančias suderinti intelektą su grynai spontaniška poetiniu jausmu.

Tuo metu Prancūzijoj vyko ypatingai aštri pasaulėžiūrinė kova tarp pazityvistų, natūralistų, scientistų — iš vienos pusės, ir spiritualistų, idealistų, intuityvistų-bergsonistų — iš antros. Ši antroji, nors to laiko dvasiai nelabai atitinkanti ir savo pusėj neturinti visuomenės daugumos, Milašių stipriai veikė, gaivindama jame įgimtąjį ilgesį nematerialių, pozityviniam mokslui nepažįstamų, dvasinių dalykų.

Jautrios ir svajingos sielos menininkams buvo nesuprantama ta galvotrūkčiais lekiant pirmyn pasaulio mechanizacija, nemielas jį remiąs materializmas, kurio pretenzijos viršijo jo pajėgumą. Nusisukdami nuo materializmo, poetai ir meninkai ieškojo prieglaudos savo sielos gelmėse, stengėsi pajusti gilesnius, antgamtinius dalykų santykius, laikydami mūsų pojūčių pasaulį tik išoriniu, apgaulingu tikrojo pasaulio vaizdu, jo simboliu. Šių tendencijų rezultate literatūroje įsivyravo simbolizmas, kurio klasiškuoju atstovu yra laikomas Mallarmė; tapyboje kalbamoje laikotarpio dvasią išreiškė impresionizmas (Monet, Renoir, Cėsanne, Pissaro, Gauguin . . .), o muzikos meną atnaujino Faurė ir Debussy. Ši trijulė — Mallarmė, Monet ir Debussy — įkūnijo siekimus, charakterizuojančius artistinę būklę tos kartos, kuriai priklausė Milašius.

Ir europinės literatūros atžvilgiu Milašius atatiko savo gyvenamajam metui. Jo asmenybė formavosi tuo laiku kai vokiečių ir austro — vengrų poezija buvo įtakoje sielos poetų Stefan Georg, Rilke, Hofmannsthal, kai anglų poeziją, tarp kitų, atstovavo Tennyson, Dante - Gabriel Rossetti, Swinburne — ieškantieji plastiškose formose ir žodžiuose paslėpto, neapčiuopiamojo grožio —, o Prancūzijoje buvo garbinami amerikietis Poe ir garsiųjų „Blogio Žiedų" autorius Baudelaire, abu ilgai nesuprasti ir persekiojami meilės ir mirties metafizikai. Jų visų, kaip ir kiekvieno asmeniškojo, simbolizmo pagrinde, glūdi veržimasis ne į tolius, gamtą, plačias erdves, kaip tai buvo mėgiama prancūziškojo romantizmo laikais, o į savo gelmes, į savo intymųjį „aš", ieškant nepažįstamų sudvasintų pasaulių, tikintis naujuose pajutimuose ir naujose formose at pažinti dalykų pirmapradę esmę. (B. d.)

G. I. Židonytė

[1]) **Arcanes,** Oeuvres Complètes, t. 8, p. 40.

[2]) Dėl tam tikrų jų charakterio savybių, Milašiaus tėvai buvo jam palikę visišką laisvę.

[3]) **Poème de la Maturation.**

[4]) **Univers de la Parole. Portrait de O. V. de L. Milosz.** Paris, N. R. E., 1944. p. 75.

[5]) J. de Bosschère. **Nostalgies de Milosz. Cahiers consacrés à O. V. de L. Milosz,** 1941, p. 51

[6]) Charakteringas Berthelot pareiškimas, kad „pasaulis nebeturi paslapčių", o A. Lefèvre — kad „kultūros lygis yra atvirkščiai pro porcingas religiniam uolumui."

O. V. de Milosz-Milašius

Švelnus girgždesys

Karietos girgždesys švelnus ir surūdijes...
Kai verkia sutemos senu džiaugsmu ...
Vistik reikėtų pažiūrėti, kas ten.
— Sveiki, kaip sekasi, Milorde Spleen?

Žirgai sužvengia, praeities žirgai
Pro užmiršimo langus vakare, jau vakare...
— Tą dainę, Jūsų širdžiai brangią,
Italijoj, Milorde, teko dar matyt?

Vis lyja, lyja švelniai, tuo senų laikų lietum
Ant raudonų stogų, stogų kadais'.
— Ačiū už Jūsų mielą laišką iš Siennos;
Noelis, ar prisimena mane?

Rodyklė vėjo sako - niekados jau -
Man sunku, vakare seneli, sunku sieloj,
— Prakeiktieji rudens keliai, goddam!
Beje! Jus sveikina Godwynas ir Percy.

O vakaras toks kaip kadais, švelnus kaip tas kurs drybso
Išgėręs seno vyno, prie lengvos ugnies.
— O be to, žinot, aš taip išsiblaškęs!
Aš užmiršau save Vezuvijun įmest.

Vienuma

Aš pabudau žydrynėj nebuvimo,
Beribiam liūdesio dienovidy.
Griūvančių mūrų dilgėlė mirusių saulę geria.
Tyla.

Buitie - akloji motina - kur nuvedei mane?
Prisiminimo pragaran, kur žolės mąsto,
Kur laiko jūra apgraibom savų krantų neranda?
Tyla.

Bedugnių aide, kviesk mane! O beprotybe,
Pamerk savo jaunas gėles šaltinin kur geriu,
Bet praeities dienas nuo manęs atitolink!
Tyla.

Tu, kurs mane sutvėrei, kurs palietei mane,
Tu, kurin aloes, širdis prarajų stiebias,
O Tėve! Prie Tavo kojų žaizdose ar surasiu ramybę?
Tyla.

Vertė G. I. Židonytė

Prašneko prancūzų spauda

Ligi šiol prancūzų spauda laikėsi gana santūriai, kada reikdavo pasisakyti apie sovietų genocidinius veiksmus, o juo labiau privengdavo kalbėti apie pabaltiečius. 1949. 10. 2. vyriausybės leidžiamas „La Documentation Française" plačiai ir palankiai rašė apie tremtinių problemą. Ten minimi taip pat lietuviai ir kiti pabaltiečiai.

Drąsesni pasisakymai prieš Sovietų Sąjungą, genocido vyriausią kaltininką, pasigirdo ir Tautiniame Prancūzų Taikos Kongrese 1949. 11. 7/10. Pranešimą apie „tremtinius ir koncentracijos stovyklas" padarė Jean Sennac, kuris labai rimtai ir objektyviai nušvietė tremtinių atsiradimo priežastis, kontracijos stovyklų gyvenimo sąlygas Rusijoje ir kėlė balsą prieš tą žmogaus pažeminimą ir naikinimą. Kongrese dalyvavo visų vyriausybės partijų atstovai, tad toks pranešimas yra vertas ypatingo dėmesio.

Į plačiąją visuomenę prabilo 1949. 11. 12. ir „Le Figaro Litteraire", kurio tiražas per 300.000. Šis laikraštis paskelbė buvusio nacių kacetininko David Rousset ilgą straipsnį, kuriame išdėstytas Rusijos koncentracijos stovyklų gyvenimas ir kviečiama buv. Prancūzų Kacetininkų Federacija, geros valios prancūzai sudaryti „Commission 'Enquete". Ši komisija turėtų prašyti Sovietų Sąjungos suteikti jai teisę ištirti padėtį Sovietų Sąjungos stovyklose.

Rousset atsišaukimą skelbia ir kairiųjų dienraštis „France-Tireur", turįs per 100.000 tiražo.

Kad Rousset, siulomos komisijos pastangos nuvykti į Sovietų Sąjungos stovyklas padėties ištyrimui nebus vaisingos, savaime aišku. Tačiau Rousset atsišaukimas stipriai formuoja kaltinamąjį aktą Sovietų Sąjungai.

Neseniai dešiniųjų laikraštis „L'Epoque" per teis numerius skelbė Lietuvos deportacijas (veik ištisai tai, kas buvo paskelbta ELTOS biuletenyje). Gausiau buvo paminėtas ir VLIKo paskutinis memorandumas įteiktas JT apie Sovietų Sąjungos Lietuvoje vykdomą genocidą.

E.

Blogos dienos maharadžom

Šio mėnesio pradžioje 440 Indijos maharadžų, radžų, nisamų, navabų ir kansų gavo pranešimus, kad 3/4 jų brangakmenių, 9/10 rūmų ir 1/2 jų prabangių automobilių bus dar šiais metais nusavinta.

Nuosavybės, kurios jau buvo nusavintos, yra 1 milijardo Indijos rupijų (750 mil. DM) vertės. Tačiau tai buvo tik pradžia.

Indijos didikai yra labai turtingi. Pav. Haiderabado nizamas, kuris yra laikomas ne tik vienu turtingiausiu žmogum, pasaulyje, bet ir pačiu šykščiausiu, turi įvairaus turto 7 milijardų DM vertės. Trys ketvirdaliai tos sumos gali iš karto pataisyti Indijos finansus. Vienas austras — brangiųjų akmenų ekspertas, net tris metus turėjo kruopščiai dirbti iki sustatė apytikslį nizamo brangenybių sąrašą. Sakoma, jis turi tiek perlų, kad jais galėtų užpildyti nedidelį plaukiojimo baseiną.

Daugelius maharadžų buvo pakankamai atsargūs, ir savo kapitalus laiku perkėlė į Ameriką ar Europą. Likusieji, kuriems dabar turtai yra konfiskuojami, gaus tam tikrą atlyginimą. Sakysim, toks Barodos maharadža, kuris turi daug lenktynių arklių Anglijoje, į metus gaus 1,5 mil. markių „pensiją", anksčiau jo kapitalai per metus atnešdavo apie 40 milijonų vien nuošimčių.

Pulgis Andriušis

Copyright 1949 by Herbert Eisentraut, Tübingen

Afrikos kvapas

(13)

IŠ RAŠOMOS KNYGOS „AUSTRALIJA KVIEČIA"

Kovo 21 saulėtą rytmetį, išėjus į viršutinį dėnį, mus pasveikino tiek daug vaizdų, kad daugis net nepastebėjo prie uosto vartų jūrų druska apnešto pažaliavusio paminklo Ferdinandui de Lesseps, aplink kurio barzdą triukšmavo žuvėdros, o jisai pats, iškėlęs ranka į Vidužemio žydriuosius plotus, kvietė:

— Sveiki atkeliavę!

Jo ranka taip iškelta, kad galėjo taip pat reikšti:

— Aštuonis šilingus, prašau!

Tokį įspūdį, reikia manyti, sukelia bent laivų kapitonams ir jų bendrovėms, kanalo administracijai reikalaujant už kiekvieno gyvo ar mirusio keleivio galvą 8 šilingus muito, o už vieną pilno ar tuščio prekinio laivo toną- 4 šilingus.

Dirbtines nakties šviesas ir cigarečių reklamas dabar nunešė tokios plačios erdvės, kad mes, atrodė, buvom pakibę ore, būdami nuolatinėje parengtyje, jog, štai, ims ir pakils mūsų geležinis laivas į tas garbanotas debesų bangas, sustingusias horizonto pakraščiuose viršum mėlynų vandenų, kuplių palmių, baltų laivų, skambių viešbučių, kranų ir nenuilstamų žuvėdrų.

General Stewart ilsėjosi ant inkaro uosto baseine, o iš dešinės pusės akiplėšiškai griuvo nums į akis Port Said'as, miestas be skonio ir fantazijos kaip ir kiekvienas toks, kurį stato komercinės bendrovės: kontoros: sandėliai, bankai, garažai ir viešbučiai su restoranais bei kėkšynais, kur galėtų priglausti kombinacijų išsuktą galvą, nusiraminti alkoholyje ir apgaulingoj aistroj visi tie Mamonos šventikai. Kas čia daugiausiai primena Afrika yra ne kas kita, kaip tik patsai miesto pavadinimas, ir tai tik pagerbiant Egipto vicekaralių Said Pašą, kuris taip beatodairiškai palankiai pasirašė koncesiją savo jaunystės draugui Ferdinandui de Lesseps.

Tiesa, tuose kontorinio stiliaus rūmuose išsikiša viena kita afrikinė detalė, kaip kad mauriniai skliautai, skersiniai kolonų dryžiai, bet tai tėra ponų kanalo bendrovės inžinierių duoklė ekzotikai, kad prakeliaujantys europiečiai iš ryto dar su pižamomis žiovaudami nesakytų:

—O čia kas dabar?

Pagaliau nėra ko ir norėti, nes šis miestas yra grynakraujis kanalo bendrovės kūdikis, gimęs purvinose Menzaleh ežero seklumose kaip techninis hidraulikos ir melioracijos padarinys. Tik palmėmis nusodintos krantinės, kažkur už kontorų užkištas mečetės minaretas, praeiviai su raudonom fez'ėmis padvelkia orijentu.

Tiesą pasakius, mes dykai gaišinom laiką, ieškodami kažkur orijento, kuomet čia pat, prie mūsų laivo vyko tokios jomarkas, kokio nematė Stuttgart'o ar Frankfurt'o centrinės stotys net pačiais geraisiais mainų prekybos metais. Ši rytą prekyba vyko legaliai, atlaidžiai dėnyje patruliuojant Egipto policininkams, kuriuos laivo vadovybė prieš tai pavaišino gera kava ir pyragais, pamiršus naktieis kautynes ir jų aukas. Atrodo, niekas dėl to nesirengė pasikeisti diplomatinėmis notomis.

Apačioje visomis spalvomis mirgėjo felachų valčių laivynas, išsirikiavęs tvarkingomis eilėmis pagal jų profesinės sąjungos etikos nuostatus, neužlendant viens kitam už akių, nenustumiant kolegos į užpakalį. Nepaisant to, kad į laivą jiems buvo draudžiama įkelt koją, ir kad aukštis tarp jų ir mūsų, stovinčių viršutiniame dėnyje, buvo keliolika metrų, prekių pristatymas ir atsiskaitymas vyko be mažiausios trinties, be nesąžiningumų. Keleiviui nusižiūrėjus prekę ir susiderėjus dėl kainos, egiptietis matematiniu tikslumu mesdavo aukštyn virvę, kurią pirkėjas turėdavo tiek prisitraukti, kad pasiektų prie jos pritvirtintą šiaudinę skrybėlę ir joje pakrautą pirkinį, o po to, įdėjus dolerius, nuleisti juos pirkliui. O šis, paspjaudęs banknotus, įsikišdavo į dėžutę, ant jos prislėgdamas sunkų akmenį. Kartais dolerį vėjas nupūsdavo į vandenį, bet tai nebuvo bėda pirkliui, nes keliais irklo manevrais jis vienu akimirksniu susižvejodavo pinigą ir, vistiek kad jau ir taip šlapią, paspjaudęs paslėgdavo po akmeniu. Pokariniais metais, kaip ir reikia laukti, geriausia valiuta ir čia yra doleris, — ir ne vien tik dėl to, kad jis vandenyje nepraskysta! Anglų svarą taip pat galima dėti į skrybėlę, bet šiuo atveju reikia ilgiau derėtis.

Viena keleivė, parietusi nosį, pasakojasi kaimynėms:

— Ne, aš mėgstu tik persiškus kilimus!

Ir, nuleidusi 20 dolerių, gavo, jos nuomone, persišką kilimą. Felachų pirklys yra tuo geras, jog pas ji gausi ko nori, ta prasme, kad jo paprasčiausias kojoms valyti kilimėlis čia pat gali pavirsti turkišku, flamandišku, damaskiniu, — žiūrint ko iš jo pageidauja pirkėjas. Be to, yra pirkėjų, kuriems prekė tik tuomet gera, kai ji brangi, kaip kad ir šiai moteriškei, kurios vyras, matyti, Bavarijoj ar Švabijoj ne vienam tuzinui jaučių bus nuritęs galvas ir paskui detaliai pardavinėjęs mėsą DP stovyklose.

Apskritai felachų kainos yra tokios elastingos, kad jų švytuoklė siūbuoja nuo 1 iki 10, priklausomai nuo pirkėjo charakterio. Už kokoso palmės riešutą į skrybėlę deda penkis dolerius, o kitas čia pat visų akyse — tiktai pusę dolerio.

Tuos kuprio odos rankinukus, sandales, ieroglifais išpjaustytas dėžutes, netikrus karolius, brelokus, batus, faraonų statulėles, blizgučiais nusagstytus diržus, kilimėlius gamina visi, tik ne patys felachai bet už juos geresnių pardavėjų sunku surasti. Ši prekyba yra paremta pastoviausiu pasaulyje pamatu- europiečių keleivių kvailyste. Sako, prieš karą daugiausia: egiptinių suvenyrų pagamindavo Vokietija ir Belgija.

Ilgais lyg naktiniais chalatais apsimaustę, iš po europinių švarkų išlindusiais marškiniais, labiau į maišą panašiomis kelnėmis, rankšluoščiais apsirišę galvas, apsimetę purvinom skepetom: o iš tų skarmalų ir margų skudurų žvelgia aukštyn aštrios vanagų akys, nenuilstamai sekdamos keleivio judesius, įspėdamos jo neryžtingumą, pagaudamos silpnybes ir pagal tuos ženklus puldamos nužiūrėtą auką. Ir negalima pasakyti, kad jie atliktų sandėrius pasinaudodami triukšmu, perdėtu gyrimu, kaip tai daroma Europos niekturgiuose. Ne, felachas lyg baziliskas savo žvilgsniu užmuša pirkėją, jį prieš tai užhipnotizuodamas.

Kairėje laivo pusėje amžinai statomas ir nebaigiamas statyti grynai egiptiečių miestas Port Fuad'as. Ilginamų molų darbai, statybų graučiai, krūvos cemento, akmenų; minaretai, balti namų keturkampiai, be palmių, be žalėsių plotai, kurių baigmėje primūryta iš jūros garinamos druskos piramidžių, balti smėlio kyšuliai, balti sėklūs vandenų ruožai, kad net neaišku, kur žemė, kur jūra. Tuose Dievo tvertuose ir nebaigtuose tverti plotuose, neaiškiuose Egipto inžinierių sumanymuose knibžda kitokių felachų skruzdėlynas. Prisidengę strėnas tiktai purvino maišo gabalu, užsimetę suvilgintą skepetą ant pakaušio nepabaigiamomis eilėmis jie tempia cemento ar žvyro maišus ant nuogų pečių. Ir iš tolo vėjas neša į mus graudų gerklinį niūniavimą. Ir mes būsim klaidingai tai pavadinę skruzdėlynu / skruzdės dirba tyliai /, nes felachų darbininkai, klupdami po naštomis, dainavo, jeigu galima laikyti daina tuos sutartinus balso pakėlimus ir nuleidimus, kurie, matomai, jiems palengvina vargti tą neišbrendąmą vargą saulės kaitroje. Gal, dėl to dešinėj laivo pusėj taip atkakliai ir gabiai prekiaujama, kad nereiktų pelnyti duoną taip, kaip ji pelnoma Port Fuad'o statybose.

General Stewart, atrodė, pakankamai davęs laiko Port Said'o pirkliams aptuštinti keleivių kišenes, priešpiečiais atpalaidavo inkarą ir, pasisukalioję baseinuose, išsipainioję iš priemiesčio žibalinių tankų, sandėlių, pagaliau, apstabdytu greičiu (14 jūrmylių) slinkome tiesiai linijuote nubrėžta kanalo vaga.

Ilgokai varėmės, atrodė, ne kanalu, be neaprėpiamų vandenų sureguliuota vaga, nes iš abiejų pusių telkšojo Menzaleh ežeras, kuris tęsiasi nuo rytinės Nilo alkūnės per

DIDYSIS VARPININKAS

FRAGMENTAI IŠ VINCO KUDIRKOS GYVENIMO (1858. XII. 31 - 1899. XI. 16) JO 50 METŲ MIRTIES SUKAKČIAI PAMINĖTI

Vincą*) iš mažens stiprai veikė aplinka. Jis greit brendo ir anksti pasijautė esąs vyras. Pradžios mokykloje jis veikiai pralenkė savo draugus, kurie jau buvo mokęsi kitose mokyklose, ir tapo pirmuoju mokiniu. Mokykloj jis visų buvo mėgiamas ir mylimas, o ypač mokytojo Juozo Gruzinsko. Šis, kur su reikalais prašapdamas, mokykloje savo vietininku palikdavo Vincą Kudirką ir sugrįžęs visuomet būdavo juo patenkintas.

Vinco motinai Elzbietai Jasiulevičiūtei-Kudirkienei džiova mirus, Motiejus Kudirka po metų vedė antrą žmoną Andziulaičių Jonišką, dailią mergaitę, tik šešeriais metais vyresnę už Vincą. Tėvas Vincui uždraudė vykti į vestuves, bet šiam atrodė, kad nelabai tenusikalsiąs, to draudimo nepaklausydamas. Jį traukė dainos, muzika ir šokiai. Tad pasitelkęs pas juos gyvenusį savo mokslo draugą Pijų Grigaitį, kad būtų drąsiau, nudrožė į vestuves. Čia tuoj išvedė mergaitę šokti ir po šokio mergaičių būry jautės kaip didelis vyras, jas ligi ašarų juokindamas savo neišsenkamu sąmojum ir nepiktomis išdaigomis. Pamotė Vincui buvo labai gera, jis niekuomet nieko pikto iš jos nepatyrė. Ir dabar, artėdamas prie namų, prisiminė ir Jonišką, kuri iš dalies atstojo jam šviesų motinos paveikslą.

Panowie zaspiewajmy! (ponai uždainuokim) — šuktelėjo Jonas Basanavičius, aštuntosios klasės mokinys, augalotas, tamsiais plaukais vyras. Vincas Kudirka, turėdamas gražų balsą, nudžiugo ir jau rengės prie dainos prisidėti.

— Augin tėvas du sūneliu . . . — skardžiai užtraukia Jonas Basanavičius lietuviškai, kiti jam pritaria, ir daina nulingavo per laukus.

— Chlop! — lenkiškai sau po nosim sumurmėjo Vincas Kudirka ir toliau kiūtojo vežime, galvą panarinęs Rodos lyg kažkas jam gerklę iš gėdos užgniaužė. Lietuviškoji daina Vincui sugadino nuotaiką. O kad taip lenkiška daina, tai kas kita.

Patekęs į Marijampolės gimnaziją, Vincas Kudirka pasimetė. Jis, greit bręsdamas, daug aplinkos įspūdžių į save suimdamas, nepajėgė atsispirti tai kultūrinei aplinkai, kuri jį supo. Nors gimnazija buvo rusiška, bet daugumas mokytojų buvo lenkai, tik gimnazijos direktorius ir inspektoriai rusai. Prieš 1863 m. sukilimą gimnazijos dėstomoji kalba buvo lenkų ir tik po sukilimo pakeista rusų. Tačiau lenkiškoji įtaka dar gimnazijoje ir ypač mieste tebevyravo. Mokiniai tarp savęs daugiausia kalbėdavo lenkiškai, lenkiškas knygas skaitė, lenkiškumas buvo tapęs laiko mada. Kalboms gabus Vincas Kudirka greit pramoko lenkiškai ir tai, kas lenkiška, jam atrodė gražu ir sektina.

Lieknas, tiesus, dailiu moterišku baltai raudonais skruostais veidu, kaštaniniais aukštyn suverstais plaukais, žydriomis mėlynomis, kažkokį vidujį liūdesį bylojančiomis akimis, Vincas Kurdirka iš pirmo žvilgsnio patraukdavo į save visų dėmesį. Visuomet dailiai švariai apsirengęs, iškilnus, savim pasitikįs skyrės iš kitų. Jei užsimezgė kalba, jis mielas savo sąmojum. Jei pramoga, jis jos siela. Reikia muzikonto, jis smuikuoja. Pritrūko kalbos, ją pakeičia Vinco Kudirkos pieštukas: jis vikriai ir grakščiai piešia draugų, mokytojų ar kurios pramogos dalyvių karikatūras. Mergaičių prašomas, į albumus rašo eilutes, piešia vaizdelius. Tad Vincas Kudirka visur laukiamas ir mielas svečias. Svečiuotis jis mėgo, ir draugija, kurioje jame teko dalyvauti, buvo lenkiška. Jis pats nepajuto, kaip su ja sutapo, kaip pasidavė nešamas jos srovės.

Suvalkiečiai veržlūs žmonės, mėgsta pirmauti, neužsileisti kitiems. Toks buvo Vinco tėvas Motiejus Kudirka. Vincas daug kuo buvo atsigimęs į savo tėvą Motiejų, tipingą suvalkietį, savininką gražaus ūkio ant pat ežero kranto. Motiejus Kudirka jokių mokslų nebuvo ėjęs, paskaityti mokėjo tik iš maldaknygės, o pasirašyt tik trimis kryžiukais, tačiau buvo iškilęs net į valsčiaus teisėjo pagelbininkus (lovininkus) ir visoje apylinkėje buvo gerbiamas žmogus. Mėgo pats svečius ir pas kitus svečiuotis. Temokėdamas tik lietuviškai, atlikinėjo įvairiausius reikalus su rusais valdininkais, su lenkais dvarininkais ir vokiečiais pirkliais. Nei ūkyje, nei kalboje nei vaišėse, nei kur kitur nemėgo kitiems nusileisti. Draugavo su sau lygiais ar už save aukštesniais. Todėl ir draugais perdaug girtis negalėjo. Savo sūnų Vincą leido į gimnaziją, tikėdamas iš jo sulaukti kunigo.

Suvalkietiškas veržlumas nenoras būti kitų aplenkiamam ir Vincą Kudirką, patekusį lenkų kultūros aplinkon, vertė greičiau asimiliuotis, su ja sutapti. Išklydęs iš siauro šimtmečių praminto lietuvio takelio į platesnį lenkiškos kultūros kelią, Vincas Kudirka pradeda gėdintis savo kaimietiškos kilmės ir lietuviškos kalbos. Tėvui atvykus į Marijampolę jo aplankyti, jis viešai nebedrįsta su juo lietuviškai kalbėti, kad draugai kartais neišgirstų ir nesužinotų, kas jis iš tikrųjų esąs. Drąsiau su sermėgiu tėvu jis jaučias tik kur nuošaliai.

Lenkiškoji pseudo kultūra, plintanti iš dvarų, klebonijų ir mokyklų, plačia banga ritosi per visą Lietuvą ir pirmiausia kliudė tuos, kurie buvo turtingesni, linkę į ponybę. Lenkiškai pseudo kultūrai Lietuvoje plisti ligi 19 amžiaus pabaigos daug padėjo ir katalikų bažnyčia, kuri ir miestiečiams ir kaimiečiams turėjo didelės įtakos. Nors rusų rankose buvo administracijos įstaigos, teismai, o po 1863 metų sukilimo ir mokyklos, tačiau rusiškoji kultūrinė įtaka Lietuvoje buvo labai nežymi.

Rusai, norėdami Suvalkų krašte sumažinti lenkų kultūros įtaką ir lietuvius labiau patraukti savon pusėn, to krašto gyventojams Maskvos universitete įsteigė dešimtį stipendijų, kurias galėjo gauti Marijampolės ir Suvalkų gimnazijų abiturientai, turį brandos atestatuose lietuvių kalbos pažymį. 360 rublių metinė stipendija ir atleidimas nuo mokslapinigių buvo viliojąs dalykas, ir rusai tuo tikėjosi nemaža lietuvių atitraukti nuo Varšuvos universiteto. Tad Marijampolės ir Suvalkų gimnazijose buvo mokoma ir lietuvių kalbos. Ji buvo neprivalomas dalykas, visuomet paskutinioji pamoka ir dažniausia lankoma tik tų lietuvių ir kai kurių lenkų, kurie norėjo turėti brandos atestatuose lietuvių kalbos pažymį ir gauti Maskvos universitete stipendiją. Lietuvių kalbos mokytojai buvo tam dalykui nepasiruošę ir dėstė jį paviršutiniškai.

Nors Vincas Kudirka gimnazijoje save laikė lenku, tačiau lietuvių kalbos pamokas lankė, norėdamas įgyti teisę gauti Maskvos universitete stipendiją. Vincui Kudirkai esant penktojoj klasėj, kartą į lietuvių kalbos pamoką atėjo Jonas Basanavičius, tuomet jau Maskvos universiteto studentas. Įėjęs į klasę, pasisveikino su mokytoju Vincu Staniškiu ir į mokinius prakalbėjo lietuviškai, iškeldamas lietuvių kalbos grožį. Pavaizduoti lietuvių kalbos skambumui, primenančiam gamtos garsus ir paukščių čiulbesį, pacitavo keletą ištraukų iš Antano Baranausko „Anykščių Šilelio".

— Jieva, Jieva, neganyk po pievą! Jurgut, kinkyk, papiak, važiuok! Argi čia lietuvių kalbos skambumas neišreiškia gražiabalsės lakštingalos čiulbesio. Kuri kita tauta galėtų didžiuotis tokiu žavingu savo kalbos skambesiu, - entuziastingai kalbėjo būsimasis „Aušros" įžiebėjas.

— Komedyjant! — pamanė sau lenkiškai Kudirka ir iš pykčio paraudęs nusigręžė į šalį ir pradėjo skaityti knygą.

Lietuvių kalbos pamokos Marijampolės gimnazijoje Vincui Kudirkai nedarė jokios įtakos. Tos pamokos ir kietiems mokiniams nežadino patriotizmo. Vinco Kudirkos sielą brandino ir tautinę ideologiją formavo lenkų literatūra, daugiausia romantiškoji Adomo Mickevičiaus, Kraševskio, Sirakomlės Juliaus Slovackio ir kitų kūryba. Adomo Mickevičiaus asmenybė ir kūryba Vincui Kudirkai buvo lyg ir nesugriaunamas įrodymas, kad lietuvybė su lenkybe suderinami dalykai, kad **gente lituanus natione polonus** yra realus dalykas ir tiek istoriškai, tiek ir gyvenimiškai ne tik pateisinamas, bet ir būtinas.

Su tokiais įsitikinimais Vincas Kudirka 1877 m., baigęs 6 klases išvažiavo į Seinų kunigų seminariją. Jau keturias klases baigus, tėvas Vincą ragino stoti į kunigų seminariją, bet tuomet jis atsikalbinėjo, kad dar norįs dvi klases baigti. Tėvas sutiko. Po dvejų metų, tėvo paragintas, jis išvyko į kunigų seminariją.

Kodėl jis tai padarė? Gal būt jautė pašaukimą kunigu būti. Tokio pašaukimo jis nejautė. Gal nepajėgė atsispirti tėvo geležinei valiai? Irgi ne. Vincas Kudirka turėjo tokią pat plieninę valią ir nepalaužiama ryžtą, kaip ir jo tėvas. Ten, kur juodu susikirsdavo, atšokdavo vienas nuo antro, kaip kirvis nuo akmens ir išsiskirdavo, vienas antram nenusileidę. Nuo penktosios klasės Vincas Kudirka buvo paskirtas Galkauskienės mokinių bendrabučio prižiūrėtoju. Gavo nemokamą butą bei išlaikymą ir jau galėjo savarankiškai verstis, nebepriklausydamas nuo tėvo malonės. Smulkiomis išlaidoms užsidirbdavo iš privačių pamokų. Už savo užsidirbtus pinigus iš žydo Joškes Spiel net ir smuiką nusipirko. Jei, Vincui nestojant į kunigų seminariją, tėvas būtų atsisakęs jį šelpti, jis mokslui pats lėšų būtų lengvai užsidirbęs. Jis į kunigų seminariją stojo ir tai darė veikiamas tų pačių jėgų, kurios jį pastūmėjo lenkiškos kultūros įtakon, padarymos jį lenkų kultūros žmogumi. Žmonėms gabiems, vitaliems ir ekspansyviems gyvenimas tiek daug visko duoda, tiek daug visokių vilionių teikia, jog jie, toms vilionėms nebepajėgdami atsispirti, dažnai nuklysta ir tik stiprūs išgyvenimai juos tepajėgia grąžinti į tikrąjį kelią. Toks buvo ir Vincas Kudirka.

trūko ir nuo jų nesigynė jis rūstaus asketo atkaklumu. Gražus klerikas — jaunoms moterims nenumaldoma pagunda. Ne vienai mergaitei klerikas Vincas Kudirka krito į akį ir vienai iš jų pasisekė su juo ir arčiau pažinti užmegsti. Kleriko ir Seinų bajoraitės meilės istorija dingsta ūkuose ir ją savo vaizduote beįstengtu atkurti tik romanistas, o mums težinomas tik tos meilės finalas, kuris daugiausia reikšmės ir turėjo tolimesniam Vinco Kudirkos gyvenimui.

Bajoraitės tarnaitė, kuri jos meilės laiškelius Vincui Kudirkai nešiojo ir jo atsakymus bajoraitei atnešdavo, kartą pajautė sąžinės graužimą, kad tais laiškais vedamas iš kelio būsimasis kunigelis ir ji vieną bajoraitės laišką, užuot įteikus Vincui Kudirkai, nunešė seminarijos profesoriui kun. Augustaičiui. Šis griežtai atsisake priimti ne jam adresuotą laišką.

Maža ką panos klerikams rašo. Kas kita, jei klerikai panoms rašo. Įteik šį laišką kam jis skiriamas.

Tarnaitei daug aiškint nereikėjo. Ji puikiai suprato, ko seminarijos profesorius iš jos pageidavo. Netrukus ji atnešė Vinco Kudirkos laišką, rašytą bajoraitei. Kun. Augustaitis jį įteikė seminarijos rektoriui, kuris iš jo padarė reikiamas išvadas. 1879 m. gegužės 17 d. Seinų diacezijos seminarijos rektorius kan. Ramanauskas raštu pranešė vyriausiajai Seinų konsistorijai, kad Vincas Kudirka, antrojo kurso auklėtinis (clericus ordinum 4or minorum) dėl stokos pašaukimo į kunigų luomą pašalintas iš seminarijos ir išvažiavęs į Marijampolės gimnaziją baigti ten mokslo.

Pašalinimas iš seminarijos Vinco Kudirkos ne kiek nestebino: įvyko tai, kas turėjo įvykti ir ko pataisyti jau nebegalima. Nusivilkęs sutaną pasijautė laisvesnis ir net linksmesnis, kad pasitraukė iš ten, kur per kažkokį apsirikimą, buvo patekęs, kur jis jautęs svetimu, tik laikiniu svečiu. Tačiau, prisiminus tėvą, tas įvykis jam buvo nemalonus ir keliąs daug rūpesčio. Kada ir kaip jis praneš tėvui apie savo pašalinimą? Žinojo, kad tėvui šis dalykas labai jautrus jis labiau pakeltų sūnaus mirtį, negu jo pasitraukimą iš kunigų seminarijos.

Nelinksmas Vincas Kudirka parvažiavo vasaros atostogų į Paežerius. Apie savo pašalinimą iš seminarijos tėvui nieko nesakė. Tą nemalonų pasiaiškinimą tėvui atidėliojo tolimesniam laikui, lyg laikas tą žaizdą padarytų nebe tokią jautrią ir skaudžią. Vasarą svečiavos pas kaimynus, namuose daug skaitė ir smuikavo. Nuotaika vis dėlto buvo prislėgta. Jautė slogų nerimą. Kažką tokio labai nemalonaus, kuriam įvykus paaiškės tolimesnis jo likimas. (B. d.)

Al. Merkelis.

Emigruojančių dėmesiui

Grohno emigracinės stovyklos kapelionas kun. V. Šarka ragina visus emigruojančius, nesivežamos lietuviškos lektūros neišmėtyti, bet ją paaukoti pereinamųjų stovyklų skaitykloms. Ta proga jis prašo nepamiršti ir Grohno!

*) Pradžią žiūr. 36/37 Nr.

Savęs beieškant

Gyvenimas — tai kaip graži kelionė:
Išsirengi, keliauji ir grįžti atgal.
Vis priešais mus nežinoma vilionė,
Klaikus ir kerintis, tartum sirenos g a l ?

J. A i s t i s.

Seinai — nedidelis apskrities miestas etnografinės Lietuvos pakraštyje. Juose dideli senio vienuolyno rūmai. Keturkampė aukšta balto muro siena su bokšteliais kampuose supa tuos didžiulius rūmus. Savo išvaizda jie labiau panašūs į pilį, negu vienuolyną, jei ne barokinio stiliaus dviem bokštais bažnyčia, primenanti, kad čia gyvenama Dievo tarnų. Vienuoliai jau kuris laikas čia nebegyveno ir jų buvusiuose rūmuose įsikūrė Seinų vyskupijos kunigų seminarija. 1877 m. rudenį į ją atvyko ir Vincas Kudirka.

Kunigų seminarija — uždara mokslo įstaiga, su savo tvarka ir griežta drausme. Nuo 1877 m. norint atstatyti kiek pašlijusią seminarijos drausmę, joje dar 'abiau viskas pagriežtinta: uždrausta net bažnytinė muzika ir visokios pramogos, panaikintos kalėdinės ir velykinės atostogos, nebeleista pasauliečiams lankyti seminarijos sodo, o klerikams svečiuotis mieste pas gimines ir pažįstamus, Vincas Kudirka atvykęs į seminariją pasijautė esąs naujame pasaulyje, kur viskas buvo neįprasta ir savotiška. Jis jautė neturįs nė vienos tų savybių, kurios reikalingos žmogui, pasiryžusiam šiame pasaulyje gyventi ir ruoštis labai atsikingoms pareigoms. Pirmiausia reikalingas pašaukimas, kurio jis neturėjo ir nejautė. Jis iš viso da. tuomet neturėjo aiškaus linkimo kuriai profesijai ar meno šakai. Jis viskuo domėjos ir viskas jam lengvai sekės. Būsimam Dievo tarnui kunigui reikalingas ir pamaldumas, kurio Vincui Kudirkai trūko. Nuolankumas ir klusnumas — tos dvi kunigų seminarijos auklėtiniams nuolatos skiepijamos dorybės sunkiai derinosi su Vinco Kudirkos išdidumu ir savarankumu.

Ir vis dėlto Vincas Kudirka seminarijos tvarkos ir drausmės neišsigando, joje liko. Jam kleriko juoda sutana lygiai taip pat tiko kaip ir gimnazisto mundieras. Jis buvo žavingas klerikas. Mokėsi gerai, elgėsi mandagiai. Tai, ką jis pats apie save galvojo, ką išgyveno jis niekam niekad nepasakojo. Mokslo draugų ir mokytojų buvo gerbiamas ir mylimas. Jį pamilo seminarijos rektorius ir vicerektorius. Seminarijos vicerektorius ilgesnį laiką išvažiuodamas į savo parapiją, Vincą Kudirką palikdavo globoti savo buto. Čia jis galėjo kiek tinkamas laisvai smuikuoti, piešti, skaityti knygas. Jis buvo užmezgęs pažinčių ir su mieste gyvenančiais inteligentais, iš kurių gaudavo pasiskaityti knygų. Skaitydavo ir seminarijos vyresnybės draudžiamas, daugiausia filosofinio turinio knygas. Bijodamas dėl jų įkliuti, jas skaitydavo laisvalaikiu įsilipęs į bažnyčios bokštą, kur buvo įsirengęs savotišką skaityklą.

Į Seinus Vincas Kudirka atvyko devyniolliktus metus bebaigiąs jaunikaitis, kuriam gyvenimas lyg žavi kelionė, žadanti daug nuostabių dalykų. Tai amžius, kada žmogus labiau jausmais negu protu gyvena, kada ir širdis neatlaidžiai savosios dalies paprašo. Vincui Kudirkai širdies pagundų nemaža ir toliau. Ežeru sunku tai būtų pavadinti, nes sėklo vandens plotai kaitaliojasi begalinio purvo ruožais, kuriuose, štai, pagaliau, kartais pasirodydavo, gal, tavo, gal, ir mano gimtojo šiaurės kaimo gandras, čionai atskridęs į žiemos kurortą, nors dauguma jų jau buvo išvykę į tėviškes ir dabar tenai, linksmai klegėdami, atlieka namų remonto darbus, rengdamiesi šeimyninei laimei bei rūpesčiams. Atrodo, mūsų žiemotojams nestinga nei šliužų nei šilimos šiose neišbrendamo purvo platybėse. Gera jiems dabar skristi į tenai, tolimą beržų ir alksnių šalį, kur, kolchozus įvedus, vėl atsirado pakankamai pelkių ir neartų dirvų, idealių vasarviečių varlėms bei turkliams.

Išsivadavus iš Port Said'o priemiesčių, prasideda kiek kitokio stiliaus priemiesčiai, kuriuose gyvena ne kanalo bendrovės raštininkai, ne pirkliai ir bardamos, bet tikrieji krašto šeimininkai - felachai. Turiu galvoje ne jų tautinį architektūros pobūdį, nes ar gi galima ieškoti kokio nors stiliaus šuns būdose, kurios sudurstytos iš biskvitų dėžių skardos, pakuojamų skrynių lentelių, surūdijusių gelžgalių, vielų, prakiurusių kibirų, blūdų, cemento maišų, tolio gabalų, visa tai apkrečiant purvu, kupranugarių mėšlu ir apkaišant palmių lapais. Kartais priplaukiam ištisus miestelius tokių skurdo būdelių, paskendusių juodame purvyne, kuriame pliurzenasi nuogi vaikai, juodaplaukės ožkos ir skiausčios, į žuvis panašios, kiaulės, taip pat juodos. Taip čia viskas bevilтiška, kad žmogaus vargo skalė, pasirodo, daug platesnė, negu kad mes, tremtiniai, vaizdavomės.

Dešinėje kanalo pusėje, vadinasi, Afrikoje bėga gelžkeliukas, o jam lygiagrečiai eina antrasis kanalas, prileistas gėlo vandens. Khedivui Said Pašai, suvarius dešimtis tūkstančių baudžiauninkų į šias negyvenamas dykumas kanalo darbams, paaiškėjo labai paprastas faktas, kad jei ir felachai galėjo dirbti ne visai sočiai pavalgę, tai bent gerti jie turėjo gauti nors kartą į dieną. Kanalo statytojai turėjo labiau sukti galvą, kaip pristatyti tokius kiekius geriamo vandens iš tolimų gyvenviečių, per bekeles dykumas, negu dėl tiesioginės statybos darbų vykdymo. Į tas skarmalių minias įsimetė mirtis ir jos sesutės — ligos. Amerikoj tuo metu iškilmingai buvo paskelbtas vergų išlaisvinimo manifestas. Anglų buldogas, visą laiką piktai lojęs prieš šį prancūzo sumanymą, dabar šoko visom keturiom, kaltindamas bendrovę naudojant priverčiamojo darbo jėgą. Žinoma, buldogas lojo ne vien tiktai humanitariniais sumetimais. Ferdinandas de Lesseps taip pat vadovavosi ne vien tik humanitariniais sumetimais, kasdamas papildomąjį gėlo vandens kanalą, nes iš savo draugo Said Pašos buvo išsiderėjęs 99 metams perleisti Prancūzijai naudoti žemės ruožą abiejom perkaso pusėm. Tik Said Pašos įpėdinis, didysis lėbautojas Ismail Paša, užuodęs kuo tai kvepia, iš koncesijos išpirko tą paragrafą, bendrovei sumokėdamas apie 3 milijonus svarų, kurie buvo taip reikalingi jo puotoms, ištaigioms kelionėms po užsienius ir pasakiškiems haremams.

Dabar šis antrinis perkasas, atrodo, težliūgso čionai tam kad kanalo bendrovės stoties viršininko žmonai madame Dupont galėtų pasiųsti tarnaitę atnešt vandens pusryčių kavai arba vynui atskiesti.

Pamažėle išsikepurnojam galutinai iš Menzaleh ežero lagūnų, purvinų būdelių ir tolydžio ima ryškėti tikrasis Srezo kanalo veidas. Dešiniame krante tam tikrais atstumais praslenka navigacinės stotelės, kurios drauge yra ir gelžkelio stotelėmis. Tai techniškų pastatų grupelės, nudažytos rudai, apvestos gyvatvorėmis, tvarkingos ir, — kaip viskas valdiška, — nuobodžios. Stotelių parašai prancūziški. Priešais iškelti stiebai su navigacijos ženklais, hidrometinės tabelės, šviesiniai signalai, o iš kurių locas skaito, kas šią akimirką vyksta kanale, nes čia budrumas ir tikslumas labiau reikalingas, negu Kielio arba Šeldės kanaluose, kur eismo taisyklės labiau panašios į meksfaltuoto plento taisykles. Čionai prasilenkti laivams draudžiama, čia negalima iš paskos prisivyti kitą laivą arčiau, kaip per 20 minučių atstumą.

Greta stotelių rikiuojasi palmių gojeliai, švelniaspyglės pušys, kurių paunksmėje, — ir blogoje paunksmėje, — ganosi kupriai ir, — laivo mažųjų keleivių džiaugsmui, — jaunikliai kupriukai, nes iš Europos cirkų praktikos jie manė, kad šie gyvuliai ir gimsta suaugę. Ir kuprių pareigos čia yra kitokios, negu kad cirke linksminti publiką, nes afrikietis jo kuprą vartoja kaip sunkvežimį arba prekinį laivą, jo mėsa minta, jo plaukais rengiasi, jo oda aunasi kojas ir, mirtinai ištroškęs kelionėj, su ietim pradūręs pilvą, atsigeria iš jo vandens rezervuaro, jo mėšlu išsiverda pietus ir, pagaliau, jo šlapumu frizuoja sau plaukus.

Kartkartėmis pražygiuoja Egipto policininkas ar kareivis, būtinai basas, persimetęs gulsčia šautuvą. Ant galvos užsidėjusios juodą asotį nešą vandenį į marškas sulindusi moteris, už nugaros skarmalų užsikišusi kūdikį, veidą pridengusi purvina dangstimi. Vienas kitas būrelis keleivių praeina ne plentu, bet būtinai pylimo šlaitu, prižėlusiu dygių žolių ir akmenuotu. Garsiai žvygaudamas šiose tyliose pakrantėse prabėga keleto vagonų traukinukas, baltai nudažytas, kuris, jei nevažiuoja kareiviai, esti beveik tuščias. Matyt, basakojai felachai yra įsitikinę, jog už pinigą galima įsigyti kur kas geresnių daiktų, negu traukinio bilietą. Panašiai, kaip vieną rudenį, būdamas Barcelonoje ir dėl nesąžiningo redaktoriaus kaltės negaudamas pinigų perlaidos, dėl to patekęs į valkatų tarpą, o po kiek laiko atsiėmęs iš banko čekį ir nusipirkęs bilietą iki Paryžiaus, buvau savo draugų smarkiai sugėdytas:

— Hombre, que tonto estas! Tiek pinigų išmesti į balą!

Kairėje kanalo pusėje, pasibaigus lagūnams, išsivystė tokia klasinė smėlio dykuma, kokias paprastai deda į geografijos vadovėlius. Bangomis nupustytos, moters garbanomis sudėstytos lygumos, kartkartėmis akiratyje suneštos palaidos kalvos, paklydusios vidurdienio karščių garuose, pro kuriuos vos prasimuša sau kelią saulės kamuolys, įkaitęs iki lydinamo raudonumo, nuspalvindamas šias smėlių mases ugnin ochros atspindžiais. Koki kiti jausmai gali kilti iš čionai, kaip šios orientinės dainelės žodžiai, sudėti bevardžio dykumos dainiaus:

Vienas kupranugaris praeis,
Antras kupranugaris praeis,
Trečias kupranugaris praeis . . . .

Ir taip ši dainelė, nepasižymėti savo turiningumu, raitosi tol, kol išskaičiuojam iki šimto kuranugarių, dviejų šimtų, žiūrint, kiek poetiškai nusiteikęs pats dainininkas, nes dykumoje nieko nėra, niekas nevyksta, niekas nesikeičia. Gal, keičiasi tik smėlio garbanų šukuosena po staugiančio hurur vėjo, gal, keičia vietą kalvos, bet tas raudonas nuobodulys lieka amžinai tas pats.

Jeigu dešinysis kranta yra kanalo bendrovės jau palyginamai apkultūrintas, tai kairysis - toks laukinis, koks buvo faraonų laikais, koks buvo tuomet, kai nebuvo dar faraonų, nebuvo nič nieko.

Bet kartkartėmis ir čia praplaukiame smėliuose nuskendusį miestelį, vaizdingą kaip ant Yenidse cigarečių dėžutės viršelio. Sniegbalčiai nameliai su plokščiais stogais, bumbuoliniai mečečių kupolai, aštrūs minaretų smaigaliai su pusmėnuliais, keletas Dievo pasodintų padrikai palmių, ir didelė baimė, kad dykumos smėliai, štai, rodos, ims ir per kelias minutes viską užlygins, užsmaugs savo sausa ranka. Į viską panašūs tie blokų ir maldyklų telkiniai, tik ne į miestelius, kaip mes juos suprantam: nei kopūstų daržėlio, nei sandėliuko kralikams laikyti, nei vaiskrūmio uogienėms vekuoti. Tai lyg iš po nakties iš smėlio išlindę, toki pat balti kaip smėlis keturkampiai blokai. Tai panašu į vištų kapstyklas arba jūros paplūdimį, kuriame per dieną žaidė vaikų darželis, palikęs čia smėlio pilis ir sutvirtinimų sienas.

— No, jei gyvent, tai tik ne čia! — krato pensnė akinius mūsų laivo ūkvedys.

El Kantara vienas tokių miestelių, bet jisai giriasi tuo, kad pro čia eina didysis karavanų kelias iš Afrikos į Sirija ir Palestiną. Taip pat ir traukinėlis kažkokiu nežinomu būdu iš čia prasiskina sau kelią į Jeruzalę, pelnydamas duoną iš maldininkų ir špiegų. Šiuo keliu, matyti, traukė ir Egipto kariuomenė nesėkmingai sudrausti Izraelio kovotojus Negebo srityje, tur būt, koliodama savo faraonus, kad jie išleido žydus iš savo žemės, vadovaujant pranašui **Mozei.**

(b. d.)

Puolimai prieš religiją

Pabaltijo kraštuose esanti paskelbta Skvarcovo instrukcija, kuria smarkiai puolamos religijos. Joje pažymima, kad katalikybė ir protestantizmas sudarą užtvarą komunizmo plitimui. Ypatingai puolami abiejų konfesijų dvasininkai. Nemaža karčių žodžių tenka ir buv. Vatikano nuncijui Kardinolui Pacelli - dabartiniam Šv. Tėvui Pijui XII. „Kova prieš religiją - yra kova už komunizmą" - pažymi komunistinė spauda. (Latv.)

* Prezidentas Trumanas su šeima išvyko 3 savaičių atostogų į Floridą.

Sporto žinios

KREPŠINIS BROOKLYNE

Lapkričio 24 d. amerikiečiai švenčia taip vadinamą Padėkos dieną. Išnaudodami šventadienį, atvykę iš Europos krepšininkai, kurie žaidžia už Lietuvių Atletų Klubą Brooklyne, suruošė pirmąsias didesnio masto rungtynes su Brooklyno vietine lietuviškąja karta-Vyčiais. Išreklamuotas parengimas į erdvią Klasčiaus salę subūrė per 500 žiūrovų, kurie stebėjo sportinių pajėgų bandymą tarp vietinių ir atvykėlių. Po įdomių ir įtemptų rungtynių atvykėliai laimėjo 80—36 (35—18). žiūrovai jautriai pergyveno įvykius aikštėje ir palankiai vertino abiejų komandų geresnius žygius. Šiomis korektiškomis rungtynėmis žengtas dar vienas žingsnis į artesnį atvykėlių ir vietos jaunuolių bendravimą.

Lietuvių Atletų Klubo naudai daugiausia taškų surinko Alg. Birutis—21, toliau: Alf. Andrulis (15), Lauraitis (14), Narbutas (10), Alg. Bagdonas (8), Mikulskis (6), Bužinskas (5), Alg. Ošlapas (1), St. Birutis (0), Čerkeliūnas (0). Teisėjavo Adolfas Andrulis.

Įdomu, kad prieš 12 metų toj pat salėj buvo krepšinio rungtynės tarp Lietuvos rinktinės, kuri tąsyk pirmą kartą buvo laimėjusi Europos meisterio vardą ir kurį laiką viešėjo JAV ir Brooklyno lietuvių tarpe. Tada atvykėliai skaudžiai pralaimėjo. Šiemet atvykėliai pasirodė geriau ir parodė, jog jie neblogi krepšininkai.

Iki šiol Lietuvų Atletų Klubo komanda Brooklyno YMCA pirmenybėse yra laimėjusi penkerias rungtynes iš eilės ir taip pat sėkmingai baigė dvejus draugiškus žaidimus. Per 7 rungtynes pasiekta 481 tšk o priešininkai atsakė 196 tšk.

Atvykę krepšininkai savo pasirodymais vykusiai reprezentuoja lietuvius ir laimi nutautėjusių vietos lietuvių jaunimo simpatijas.

Čk.

Padėkos

Š. m. lapkričio mėn. 13 d. Schwäbisch-Gmünd Marijos Pečkauskaitės vardo ateitininkų kuopos mergaičių šokėjų grupė p. GRINIENĖS vadovaujama, aplankė Heilbronno sanatorijoje gulinčius lietuvius ir išpildė virš valandos trukusią programą, kurios pasižiūrėti susirinko gausus ligonių burys. Programa susidėjo iš choreografinių šokių, dainų, deklamacijų ir akordeono muzikos. Kartu buvo atvykę kun. S. ŠANTARAS ir poetas P. JURKUS. Pastarasis įspūdingai paskaitė ištrauką iš savo poemos „Juodvarniai". Ta proga lankytojai atvežė ligoniams pasiskaityti įvairių knygų.

Šis apsilankymas ligoniams suteikė daug džiaugsmo ir paįvairino jų monotoninį gyvenimą.

Malonioms viešnioms ir svečiams už tokį mielą aplankymą ir parodytą mums ligoniams dėmesį, Heilbronno sanatorijos lietuvių ligonių vardu nuoširdžiai dėkoju.

St. Vaitkevičius
LTB Heilbronno Apylinkės K-to P-kas

*

IRO Sanatorijoje Heilbronne šiuo metu gydosi 42 lietuviai. Jų monotoniškam gyvenimui paįvairinti labai didelės svarbos turi lietuviška knyga. Ji sutrumpina daugelį liūdnų ir nuobodžių valandų, praskaidrindama ligonių prislėgtą nuotaiką. Suprasdami tai, lietuviai ligoniai pradėjo organizuoti savo knygynėlį. Tai sužinojęs, šį ligonių sumanymą, labai efektyviai parėmė „PATRIA" leidyklos savininkas p. LENKTAITIS, paaukodamas net 27 puikias knygas, vertės 144,50 DM, už ką jam visų lietuvių ligonių vardu ruoširdžiai dėkoju.

St. Vaitkevičius
LTB Heilbronno Apylinkės K-to P-kas

Garantijos ieško gavėjų

War Relief Services, National Catholic Welfare Conference, Frankfurt/M. - Hoechst, Brüningstr. 62, skelbia šį sąrašą lietuvių tremtinių, kuriems JAV išduotos darbo ir buto garantijos, kurie tačiau pagal čia nurodytus adresus nesurandami. Patys čia suminėtieji emigracijos kandidatai arba apie juos žinantieji prašomi atsiliepti kalbamajai įstaigai aukščiau nurodytu adresu.

Garantijos Nr.	Garantijos davėjas	Emigracijos kandidatas	Adresas
ČAM/61-MJ	J. Matusevičius	Ona Ruzgytė	Eichstätt, Lith. DP Camp Rebdorf
CHIC/2546-IL	J. Virdis	John Zvirzdis	DP Camp Rebdorf Eichstätt
CHIC/2479-IL	St. Puzas	Anna Mockiutė	11/40 DPACSHS 223/1, BAOAR 25, Br. Z.
CHIC/2386-IL	E. Dambrauskas	Br. Dambrauskas	Lingen/Ems, Reuschbergerstr. 22
NEW/1047-NJ	Z. Kungys	Valerija Vaskienė	Spakenberg, Geesthacht, Iest-str. 22
OM/127-NEBR	D. Adomonis	Regina Sulskytė	Rothenburg/Tauber, Wildbad, DP Camp
OM/116-NEBR	E. Sutoski	E. Bartasevičius	München 27, Meer Str. 14/0.
PH/1248-PA	U. S. Akelaitis	Magdalena Tomasheit	Greetsiel /Emden, Krayerstr. G. 8
SAG/51-MICH	J. Belski	Paul & Peter Alisewskas	Kassel Mattenberg, DP Camp
SPR/248-MASS	E. Zakar	Ildutė Račkauskaitė	München, Warner Kaserne, 55, Bl. B

V. Pėteraičio lietuviškai-angliškų žodynų reikalu

Jau išėjo iš spaudos ir yra platinamas naujas V. Pėteraičio lietuviškai - angliškas žodynas (su tartimi). Šį žodyną V. Pėteraitis paruošė remdamasis jau anksčiau išėjusiu savo žodynu, kuris yra žymiai sutrumpintas, mažesnio (kišeninio) formato ir yra skiriamas anglų kalbą besimokantiems. Tartis (tarptautiniais ženklais) yra žymima po kiekvieno angliško žodžio ar posakio. Žodynas yra 418 = 16 pusl. ir jame tilpo per 12.000 lietuviškų žodžių. Jis yra įrištas labai gerais drobės viršeliais ir kaštuoja: Vokietijoje 10,— DM; Anglijoje 12 šilingų, Australijoje — 16 šilingų, Kanadoje — 2,5 dol., Amerikoje ir visur kitur 2 (USA) dol.

Taip pat yra dar nedidelis kiekis likęs didžiojo V. Pėteraičio lietuviškai - angliško žodyno. Jis yra didelio formato, apima 600 pusl. ir įrištas gerais drobės viršeliais. Žodyne tilpo per 30.000 pagrindinių lietuviškų žodžių, parinktų iš įvairiausių gyvenimo sričių. Didžiojo žodyno kaina: Vokietijoje — 22,30 DM; Anglijoje — 22/6; Amerikoje ir visur kitur 5 dol.

Pas sekančius mano atstovus užsienyje galima gauti (sumokant pinigus iš anksto) abu aukščiau paminėtus žodynus.

1. Anglija: Mrs. L. Townsend, Back 19 Crookes, Sheffield 10, Yorkshire, England;

2. Kanada: Miss E. Pėteraitis YMCA 183 St. Catherine East, Montreal Que. Canada;

3. Australija: Mr. J. Glušauskas, Weroona Ave., Ascot Park, Adelaide, S. A. Australia;

4. J. A. V. atstovą paskelbsiu artimiausiu laiku.

Tautiečiai, gyvenantieji kituose kraštuose ir norintieji įsigyti minimus žodynus, yra prašomi kreiptis į Kanados atstovą Miss E. Pėteraitis arba betarpiai į leidėją Vokietijoje.

Kadangi vokiečių muitinės labai suvaržė knygų išsiuntimą į užsienį, tai suinteresuotieji tautiečiai gyvenantieji Vokietijoje yra prašomi prieš išemigruojant vietoje minimus žodynus įsigyti.

Tautiečiai, gyvenantieji užsienyje, yra maloniai prašomi, užsisakant pas atstovus žodynus, kartu prisiųsti ir pinigus.

Leidėjas Mėčys Sutkevičius
(13b) München 9, Pilgersheimerstr. 21/I
Telef. 41787

Amberge beliko tik keletas lietuvių

Savo laiku Amberge, be kitų tautybių DP, gyveno nemaža ir lietuvių, bet dėl paspartėjusios emigracijos paliko vos keletas, kurie taip pat tvarko dokumentus emigracijai. Vienas kitas čia vietoj yra įsijungęs į Vokiečių ūkį ir susiradęs sau tinkamą darbą.

Senajam Ambergo LTB apylinkės komitetui nustojus veikti, tas pareigas perėmė sanatorijos lietuviai. Susirinkime išrinktas komitetas, kurį sudaro: Sabaliauskas, Karalius ir Zigmantavičius. Naujasis komitetas pasiryžęs daug ką nuveikti.

— Vietos vokiečių kapinėse yra palaidota 17 lietuvių. Vėlinių išvakarėse sveikesnieji ligoniai aptvarkė savųjų kapus.

— Sanatorijos patalpose yra maža bažnytėlė, kurioje kas sekmadienį lenkų tautybės kunigas laiko pamaldas.

— Lietuviai turi mažą biblioteką — apie 300 įvairaus turinio knygų. Pasigendama naujų. Likviduojantis stovykloms, tikimasi gauti daugiau.

— L. R. Kryžius niekuomet neužmiršta savo tautiečių ligonių, reguliariai kas 2 mėn. atsiųsdamas šiek tiek maisto, kaip priedą prie gaunamo sanatorijoje. Šį kartą, be gaunamo priedo, apdovanojo ir „Care" pakietais, kurių kiekvienam ligoniui teko po pusę. Taip pat gavome ir rūbų. Ambergo ligoniai Müncheno L. R. K. yra labai dėkingi.

A. Pov.

Lietuviai studentai . . .

(Atkelta iš 6 pusl.)

minimu. Jie negaudavo jokių kišenpinigių ir buvo priversti patys rūpintis susikombinuoti gana žymias sumas, kad galėtų tęsti studijas. Savaime suprantama, kad tik nedidelis kiekis pajėgė nugalėti šiuos milžiniškus sunkumus ir tokioms sąlygomis tęsti studijas, amerikiečių zonoje studentų skaičius labai smarkiai sumažėjo.

Kiek geresnė padėtis buvo prancūzų zonoje. Čia studentai nuo 1948 m. vasaros gaudavo sunkiai dirbančiojo maisto davinį su visais priedais — didesni kiekį rūkalų ir pan. Nors jokių stovyklų čia nebuvo ir visi studentai gyveno privačiai, tačiau studentams kambarių nuoma buvo karinės valdžios apmokama. Nereikėjo didesnių sumų mokėti už mokslą, nes užsieniečiai buvo nuo mokslapinigių atleidžiami ir tereikėjo užsimokėti įvairias papildomas rinkliavas, sudarančias apie 20 DM. Nors jokių kišenpinigių ir čia niekas nemokėjo, tačiau būtinų išlaidų buvo žymiai mažiau, nei amerikiečių zonoje. Todėl čia studentų skaičius dėl valiutos reformos, palyginti, nežymiai sumažėjo. Daugumą nutraukusių studijas sudarė tie collegos, kurie gyveno amerikiečių zonoje ir studijavo prancūzų zonos universitetuose nes prancūzų karinė valdžia vėsas lengvatas teikė vien tik savosios zonos „piliečiams".

1949 m. pavasarį studijavo:

britų zonoje	296 lietuviai
amerikiečių zonoje	290 lietuvių
prancūzų zonoje	209 lietuviai
Viso 795 lietuviai.	

Baigė studijas ir įgijo universiteto baigimo diplomą:

britų zonoje	23 lietuviai
amerikiečių zonoje	38 lietuviai
prancūzų zonoje	36 lietuviai (iš jų 30 Tübingene)
Viso 97 lietuviai.	

Parašė doktoratus ir įgijo daktaro vardą:

britų zonoje	11 lietuvių
amerikiečių zonoje	11 lietuvių
prancūzų zonoje	29 lietuviai (iš jų 28 Tübingene)

J. R.

Margumynai

Laukiama švelnios žiemos

Vokietijos maitinimo ir žemės ūkio ministerijos specialistai teigia, kad šiųmetė žiemas bus švelnesnė kaip normali. Tačiau galimas daiktas, kad turėsime ir maždaug dviejų smarkesniu šalčių periodą, kurio metu ir šilčiausiose Vokietijos vietose, kaip Reino-Maino apylinkėse, temperatūra ir dienos metu nepasieks nuliaus. Manoma, kad kritulių šią žiemą iškrisią kiek daugiau negu pereitą. Tokiu būdu aukštumose per 800 m laukiama storesnės sniego dangos.

Foto romanai.

Naujoje Italijos exporto statistikoje yra įvesta nauja skiltis . . . foto romanams. Tai dėl to, kad užsienyje gyvenantieji italai tiesiog tonomis perka ta naują knygų rūšį. Kas tai per paukštis?

Tur būt kiekviename amerikiečių laikraštyje rašime eilę mažų vaizdelių — piešinėlių, kurie nupasakoja kokią mažiau ar daugiau vykusią istorijėlę. Tai vadinami „Comic Strips". Daugumai JAV laikraščių tie piešinėliai atneša didesnį pelną negu visi vedamieji ir politinės žinios. Italiją išvadavus sąjungininkams, ta „Comic Strips" liga persiėmė ir italų laikraščiai. Tik čia jų turinį nesudaro specialiai sugalvoti atsitikimai, bet pasaulinės literatūros veikalai. Paveikslėliais atpasakojama Victoro Hugo „Vargšai" ir Manzonio „Sužieduotiniai". Prieš keletą mėnesių paveikslėliais pradėta atpasakoti ir Dantės „Dieviškoji Komedija". Amerikos pavyzdžiu pradėta leisti specialūs laikraščiai, kurių visą turinį užėmė tie paveikslėliai. Trys didžiausieji kartu turi apie milijoną prenumeratorių. Ką tai reiškia, galėsime suprasti prisiminę, kad didžiausias Italijos laikraštis Milano „Corriere della Sera" turi tik 220.000 skaitytojų.

Prieš porą metų romanų rašeiva Ezio d' Errico sugalvojo, kad tuos paveikslėlius galima būtų pakeisti fotografijomis. Štai ir turime foto romaną.

Jų gamybai buvo įsteigta atskira pramonės šaka, su fotografavimo pataipomis, architektais, režisieriais ir artistais. Šiandieną nerasime Italijoje nė vieno užkampio, kur tie foto romanai neturėtų skaitytojo — žiūrėtojo. Tie, kurie nemoka patys skaityti, žiūrėdami į jaudinančias fotografijas, prašo paaiškinimų iš daugiau pamokytų. Kiekviena redakcija yra tiesiog apsupta jaunų žmonių, kurie prašosi „rolės" sekančiam foto romanui. Gerai sudėtų mergaičių ir plačiapečių vyrų pasirinkimas yra labai didelis. O ko daugiau ir reikia?

Vidutiniškai vienas foto romanas susidaro iš 500 nuotraukų. Jo pagaminimas trunka maždaug vieną mėnesį. Vėliau seka 20/25 tęsiniai.

Savaime aišku, kad visos tų romanų „žvaigždės" slaptai tikisi tuo keliu patekti į filmus, tačiau iš šimtų foto romanų personažų į filmas pateko tik dvi. Viena jų Gina Lollobrigida šiandien yra populiariausia Italijos filmų žvaigždė.

Ar gali būti?

* Borra, žinomas kišenvagių karalius, labai didžiuojasi tuo faktu, kad 46 žymiausiems britų parlamentarams nuo kūno pavogė . . . petnešas. Po tos sekmės jis dabar savo „meną" demonstruoja kabaretuose.

* UP praneša, kad Port Elisabeth (Pietų Afrikoje) rodant dokumentalinę filmą „Kūdikio gimimas" apalpo 17 vyrų.

Čekoslovakijos telegramų agentūra paskelbė, kad raudonasis kryžius yra ne šveicaro Henri Dunanto išradimas, bet ruso Pirogovo, kuris jau 1855 m. Krimo karo metu tuo ris.

C/Kartotekos skelbimas Nr. 5

Iš JAV ir kitur yra ieškomi šiame skelbime išvardinti asmenys. Ieškomieji ar apie juos žinantieji prašomi atsiliepti C/Kartotekai, nurodant skelbimo eilės Nr. įdedant reikiamą kiekį pašto ženklų, atsakymui apmokėti.

Rašyti šiuo adresu: **München 27, Rauchstr. 20, C/Kartotekai.**

48. **Petronėlė Chigo - Žemantauskiūtė** ieško Kilikevičiaus apie 25—30 m. amž., tėvo vardas-Jonas, motina - gota Žemantauskiūtė. Lietuvoj gyveno Kybartuose, Naumiesčio gtv.
49. **Ig. Klevinskas** ieško Juozo Klevinsko, kilusio iš Alytaus aps. Rumbonių parap., Ponemuninkų kaim.
50. **Perminą Viktorą** prašo atsiliepti mokslo draugai tauragiškiai iš Amerikos.
51. **Maudžiūkas Bronius** ieško brolių: Maudžiūko Petro, gim. 1902, ir Aleksandro, gim. 1902 mt. Vilkaviškio apskr.
52. **Juozas Bansevičius** ieško giminių: Albino Plaukio iš Plaukių km. Pagirių valsčiaus, Ukmergės apskr. ir Jono Bansevičiaus iš Burbiškio km. Lazdijų vlsč. Suvalkų apskr.
53. **Marija Glionartienė** ieško Onos Benslebenienės, Jono Gabrėno, Folių šeimos, Vaitkunienės su dukra ir Spurgaitienės.
54. **Kazys Leknius** ieško brolio **Antano Lekniaus** gim. 1907 m.
55. **K. Bulota** ieško Mikeliūnų iš Dornštadto stovyklos ir **Juliaus Zalatoriaus** su šeima, dėl garantijų sudarymo.
56. **Gauti adresai: Antanui Steponaičiui, K. Augėnui, Aleksandrui Cvilikui, Juozui Venciui, Albinui Micutai.**

LTB C/KARTOTEKOS VEDĖJAS

*

PRANEŠIMAS

Frankfurto NCWC skyrius prašo skubiai atsiliepti Lebedį Vladą ir jo žmoną. Jiems sudaryta galimybė vykti į Kolumbiją, tačiau trūksta kai kurių asmens žinių. Atsiliepti šiuo adresu: NCWC, Frankfurt a.M., Hoechst, Hansa-Allee 17.

LTB C/Kartotekos Vedėjas.

*

Amerikos Lietuviai paieško žemiau išvardintų asmenų. Ieškomieji ar apie juos žinantieji malonėkite atsiliepti:

BALF München 27, Rauchstr. 20

1. Matas Vizbaras
2. Anelė ir Adelė Vizbaraitės visi trys kilę iš Gižų kaimo ir valsč., Vilkaviškio apskr.,
3. V. Steskis su vaikais, kilęs iš Sirutskių kaimo, Baisiogalos valšč.

BALF ĮSTAIGA EUROPOJE

*

Veronika Deivienė-Uždavinienė-Kaitytė, kilusi iš Rokiškio apskr., Salų par., Pavaldžių km., ieško brolio Broniaus Kaičio, kilusio iš ten pat, ir giminių Kazio Dagio ir Kazio Strumskio, abu iš Kauno. Jei atsirastų kas, laikrašo jos adresu: Veronika Deivis, 313 Park Ave., Linden, N. J., U. S. A.

Ona Leliokutė-Norkienė, 1173 Van Buran Str., Gary, Indiana, U. S. A. ieško savo giminių, kilusių iš Akmenių km., Seinų apskr., Suvalkų gub.

Viktoras Račiukaitis, kilęs iš Šakių, ieško savo artimųjų ir pažįstamų. Rašyti adresu: Herrn B. Tente, Gelsenkirchen-Buer II, Horster Str. 299.

PRANEŠIMAI

PRIVAČIAI GYVENANTIEMS DP

Visi Mittelfrankeno ir Oberfrankeno srity privačiai gyvenantieji DP emigracijos reikalais turi kreiptis į mūsų biurus, kur jie galės gauti informacijų, patarimų ir pagalbos visais reikalais, liečiančiais masinę ir individualinę emigraciją.

Šių biurų, veikiančių Ansbacho subaerijoje, adresai:

Ansbach, Hindenburg-Kaserne, Block A, Zimmer 111;
Nürnberg, Krelingstr. 50, Zimmer 118 (JAV karinės valdžios rūmai)
Bayreuth, Wendelshofen 10;
Bamberg, Weissenburger Str. 4;
Coburg, Schlossplatz 5a (JAV karinės valdžios rūmai).

Emigracijos biurai veikia kiekvieną dieną, išskyrus šeštadienius ir sekmadienius, 8,30 — 12 ir 13,30 — 17,30 val.

IRO Sub-Hqs. Ansbach Resettlement und Repatriation Departm.

*

SPECIALISTAMS

IRO prašo atsiliepti specialistus, kad galėtų jiems padėti išvykti į kitus kraštus ir gauti darbą savo specialybėje. Yra gauta pasiūlymų iš šių kraštų: Australijos, Brazilijos, Čilės, Ekvadoro, D. Britanijos, Olandijos, Indijos, Kanados, Kolumbijos, Pakistano, Paragvajaus, Peru, JAV. Ir senesnio amžiaus kandidatai gali šių vietų prašyti.

SĄLYGOS: Kandidatas turi turėti IRO liudijimą, norėti emigruoti ir vėliau savo profesijoje dirbti.

Smulkesnių žinių galima gauti šiuose IRO biuruose, kurie yra kompetentingi Mittelfrankeno ir Oberfrankeno srityse privačiai gyvenantiems DP:

Ansbach, Hindenburg-Kaserne, Block A, Zimmer 111;
Bamberg, Weissenburger Str. 4;
Bayreuth, Wendelshofen 10;
Coburg, Schlossplatz 5a (JAV karinės valdžios rūmai)
Nürnberg, Krelingstr. 50, Zimmer 118 (JAV karinės valdžios rūmai)

IRO Sub-Hqs. Ansbach. Resettlement und Repatriation Departm.

*

IRO IEŠKOJIMŲ ĮSTAIGOS

Arolsen b. Kassel, ieškomi:

Antusvilski Sulamit, g. 1906 Anykščiuose, mokytoja; **Bass-Tietz Anna,** g. 1900. V. ir Bass Alfred, g. 1941. XI. 5, abu gyvenę Garliavos valsč. Kauno apskr., vėliau Sichelberge (Rytpr.) ir Stolberge (Saksonijoje); **Bauža Emilija, Bauža Jonas, Bauža Kazimieras,** visi gimę Panemunėlyje, pask. žinia iš Kauno; **Bruožaitis Jonas,** g. 1906 m. Pažėruose, Jurbarko vls., Raseinių apskr.; **Izokaitis Richardas,** g. 1920. X. 3 Kluoniuose, Ragainės apskr., gyv. Dievaičiuose, Šakių apskr., pask. žinia iš Danijos; **Karvelis Julius,** apie 50 m. amž., Tilžėje gestapo areštuotas ir per Karaliaučių į Berlyną deportuotas **Kurlianskas Kazys,** g. 1913. II. 3 Panevėžyje, 1944 m. išvykęs iš Lietuvos į Dancigą, šiuo metu esąs Vak. Vokietijos zonose; **Leonavičius** Tomas, g. 1942. II.3; **Paškevicienė-Zaborskaitė Marija-Halina,** gim. 1915. VI. 20 Bohdalavoje, Pandėlio valsč., iš Pandėlio deportuota į Sibirą; **Polianskas Mikas,** g. 1916. II. 2, 1943 m. kovo mėn. vokiečių areštuotas ir į Tilžės kalėjimą išgabentas.

Maloniems skaitytojams ir platintojams

„Lietuvis" leidžiamas vieną kartą savaitėje — penktadieniais. Paskiro numerio kaina Vokietijoje — 0,75 DM, mėnesinė prenumerata — 3 DM.

Prenumeratos kaina užsieniui, apmokant pinigais Vokietijoje — 4 DM mėnesiui. Užsienio prenumeratoriai kurie negali apsimokėti Vokietijoje DM arba atsiųsti po 10 tarpt. pašto kuponų už 1 egz. prenumeratą mėnesiui, laikraštį užsisako per „Lietuvio" užsienio atstovus.

Užsienio atstovybių adresai:

D. BRITANIJA: **Mr. J. Palšis, 10, Warrel's Terrace, BRAMLEY-LEEDS, England.**
Prenumeratos kaina 5 shil. mėnesiui.

JAV: **Mr. Steponas Nasvytis, 4579 W 157 St., CLEVELAND, Ohio, USA.**
Prenumeratos kaina 0,50 dol. mėnesiui.

KANADA: **Mr. K. Andriuškevičius, 3A—4th Ave., Ville La Salle, Montreal, Que., Canada.**
Prenumeratos kaina 0,50 dol. mėnesiui.

AUSTRALIJA: **Mr. Mockūnas, 68 Stuart Road, Dullwich. ADELAIDE, S. A., Australia.**
Prenumeratos kaina 4 shil. mėnesiui.

BELGIJA: **Mr. Stp. Paulauskas, 81/186, Paire du Horloz, TILLIEUR - LIEGE, Belgie.**
Prenumeratos kaina 26 fr. mėnesiui.

VISUOSE KITUOSE KRAŠTUOSE gyvenantieji prenumeratoriai, iki ten bus paskirti mūsų atstovai ir nustatyta kitokia prenumeravimosi bei atsiskaitymo tvarka, „Lietuvį" užsisako, pasiųsdami tiesiog jo Administracijai (13b Memmingen Postfach 2. Germany) po 10 tarpt. pašto kuponų už vieną laikraščio mėnesinę prenumeratą.

„Tikėkim laisvės pergale ir kovokim!"

VISUOTINIO AMERIKOS LIETUVIŲ KONGRESO NUTARIMAS LIETUVOS REZISTENCIJOS IR VLIKo REIKALAIS.

Kongresas, džiaugdamasis turėdamas savo tarpe eilę buv. VLIKo narių, buv. pogrindžio vadų, partizanų - Laisvės kovotojų ir buv. NKVD bei gestapo kalintų kalinių, konstatuoja:

lietuvių tautos rezistencija, kilusi nuo pat pirmos dienos rusų-vokiečių bendrai sutartos agresijos ir rusų įvykdytos Lietuvos okupacijos, į veiksmingą pasipriešinimo sąjūdį išaugo susidarius politinių partijų ir kovos organizacijų koalicijai — Vyriausiajam Lietuvos Išlaisvinimo Komitetui (VLIKui); visi vokiečių planai Lietuvos žmonėms ir ūkiui gėrybėms sumobilizuoti visiškai sužlugo; Lietuva buvo viena iš dviejų vienintelių Europos kraštų, nedavusi okupacijos laikais Hitleriui esesininkų legijono;

rezistencinė patirtis, įgyta VLIKui vadovaujant, įgalino lietuvių tautą tęsti rezistencinę kovą ir prieš barbariškiausią sovietinę okupaciją;

VLIKo ir veikiančiųjų Lietuvos diplomatinių misijų bendradarbiavimas yra ne tik politinio lietuvių subrendimo liudijimas, bet ir įrodymas visų lietuvių — Tėvynėje pasilikusiųjų ir užsieniuose esančiųjų — pažiūrų ir aspiracijų nenutrukstamo vieningumo.

Kongresas per Vyriausiąjį Lietuvos Išlaisvinimo Komitetą siunčia sveikinimus ir pareiškia giliausią savo pagarbą heroiškiesiems Lietuvos laisvės kovotojams, narsiai besigrumiantiems su tamsiomis pavergimo ir priespaudos jėgomis rusų okupuotoje Lietuvoje, taip pat Lietuvos laisvės kovotojų gerie siems kaimynams ir draugams Latvijoje bei Estijoje.

Lietuviai amerikiečiai ne tik gerbia Lietuvos, Latvijos, Estijos kovą dėl laisvės. Jie teiks kaip teikė, visokeriopo moralinio ir politinio padrąsinimo bei paramos herojinėms laisvės pajėgoms Lietuvoje ir kitose Baltijose valstybėse, ligi šios kankinės tautos laimės visišką savo tėvynių išlaisvinimą ir galės užimti sau deramą vietą, kaip savo likimo valdovės, laisvųjų tautų bendruomenėje.

Kongresas, išklausęs VLIKo atstovų sveikinimų ir pranešimų, reiškia VLIKui visišką pritarimą ir užtikrina organizuotos Amerikos lietuvių visuomenės ryžtingą ir glaudų bendradarbiavimą kovoje Lietuvai išlaisvinti.

Kongresas prašo ir įgalioja Amerikos Lietuvių Tarybą visomis įmanomomis priemonėmis šį nutarimą vykdyti.

Visuotinio Amerikos lietuvių kongreso kiti nutarimai.

Kongresas ragina JV senatą ratifikuoti Genocido Konvenciją, kaip pirmąjį tarptautinį įstatymą, siekiantį praktiškai įvykdyti bent dalį Visuotinės Žmogaus Teisių Deklaracijos ir užkardyti XX amžiaus vidury vykdomą žiauriausią nusikaltimą.

Kongresas, konstatavęs, kad ligšiolinis DP į JV įsileidimo, įstatymas yra netobulas, ypačiai dėl mažo įsileidžiamųjų DP kiekio, dėl nesuteikimo jokio pirmumo kvalifikuotiesiems DP, dėl netikusio aptarimo įsileidžiamųjų tinkamumo ir dėl neteisingo Baltijos valstybių imigracijos kvotų užšaldymo, kreipia JV kongreso dėmesį ir reikalą išleisti liberališkesnį DP įsileidimo į JV įstatymą.

Kongresas, priminęs ALTo žygius 1945 m. San Francisco konferencijoje JTO kuriant, pabrėžęs JTO reikšmę ir naudingumą pasaulio taikai ir krikščioniškajai kultūrai išlaikyti, konstatavęs, kad JTO būtų veiksmingesnė be veto teisės ir jei daugumos sprendimas saistytų visus, akcentuoja reikalą įgalinti kiekvieną skriaudžiamą tautą skųstis JTO ir šios būti išklausoma. Indonezijos ir Izraelio precendentai yra ta prasme graži pradžia. Todėl ir Baltijos valstybės, Ukraina ir kitų Sovietų Sąjungos satelitų tikrosios valios atstovai lygiai turi būti įšteisinti ir įgalinti kelti savo bylas prieš Sovietų Sąjungų JT Organizacijoje, jei ji nori pateisinti savo buvimą ir būti taikos, saugumo ir žmogaus teisių saugotoja.

Kongresas, džaugdamasis JV informacijos nuolatine pažanga ir intensyvėjimu, siūlo „Voice of America" transliacijas praplėsti ir lietuvių kalba, bendradarbiaujant tuo reikalu su VLIKo atstovais. Bent retkarčiais tikslu leisti pasisakyti patiems Lietuvoje populiariems ir gerbiamiems asmenims. Kongresas įgalioja ALTą teikti atitinkamoms JV vyriausybės įstaigoms šia prasme visokeriopą bendradarbiavimą. Analogines priemonės turėtų būti skirtos ir Latvijos bei Estijos gyventojams informuoti.

Kongresas, pagirdamas ALTo kontaktus su latvių, estų, lenkų, ukrainiečių, slovakų, čekų, vengrų, rumunų, bulgarų, jugoslavų, albanų kilmės amerikiečių analoginėmis organizacijomis, skatina šios rūšies pastangas suintensyvinti, kad tie kontaktai virstų nuolatiniu veiksmingu bendradarbiavimu. Suderintas ir glaudus veikimas visų šių organizacijų, savo žinioj turinčių daugybę laikraščių, žurnalų ir radio programų, turi tapti efektingu veiksniu, įgalinančiu gereliau suprasti Vidurio ir Rytų Europos problemas ir tuo pačiu lengvinančiu JV tarptautiniams santykiams teisingus ir patvarius pagrindus nustatyti.

Kongresas, sveikindamas Mažosios Lietuvos Tarybos, kaip šiaurinių Rytprūsių autochtonų gyventojų lietuvių atstovės, veiklą siekiančią savo gimtinę prijungti prie Lietuvos valstybės, siūlo JV prezidentui, Užsienio Reikalų Ministeriui ir Kongresui atšaukti Potsdame duota pažadą remti Rusijos imperialistines pretenzijas į lietuvišką šiaurės Rytprūsių dalį ir paremti teisėtas tos srities autotochtonų gyventojų aspiracijas įsijungti į demokratinę Lietuvos respubliką.

Kongresas siūlo JV vyriausybei Rytprūsių lietuvius, šiuo metu traktuojamus kaip vokiečių piliečius, perklasifikuoti ir pripažinti jiems DP ir tremtinų teises ir apsaugoti juos nuo rusų „repatriacijos" ir nuo priverstinio vokietinimo arba kultūrinio genocido.

Kongresas, konstatavęs žymų Amerikos lietuvių pagausėjimą naujais amerikiečiais, pareiškė pagyrimą JV vyriausybei ir Kongresui už DP įstatymą ir visoms organizacijoms, globojančioms DP įkūrdinimo Amerikoje programą, ypačiai pabrėždamas lietuvių dėkingumą NCWC už jos didžiąją paramą, nes daugiau kaip ¾ atvykusiųjų lietuvių DP buvo jos įkurdinti, nediskriminuojant nė nekatalikų ar su jokia krikščionių bendruomene nesusirišusių asmenų.

Kongresas, turėdamas galvoje kai kurių „baltųjų" rusų organizacijų joms parodyto JV vyriausybės palankumo piktnaudojimą ir kai kurių leidinių (žemėlapių) propaguojamą rusų imperializmą, ragina laisvosios Amerikos spaudos redaktorius ir leidėjus nurodyti tokių leidinių gamintojams daromą Amerikos žmonės skriaudą ir ypač Amerikos jaunimui skiepijamą žalingą imperialistinę rusų propagandą.

Kongresas kreipiasi ir į tuos lietuvius, kurie yra bolševikinės propagandos suklaidinti, kviesdamas juos nusigręžti nuo imperialistinės Sovietų Sąjungos melų ir dėtis į bendrą Lietuvių Tautos kovą dėl laisvės.

Kongresas, reikšdamas nepalaužiamą visų lietuvių tikėjimą Lietuvos ateitimi, su skaudama širdim siunčia užuojautą broliams Sovietų Sąjungos vergų stovyklose, sveikina kenčiančią ir kovojančią tautą rusų okupacijos junge, sveikina iš tėviškės išblokštus Lietuvos brolius ir po visą pasaulį paskliduosius lietuvius, kviesdamas visus tikėti laisvės pergale ir dėl jos kovoti. ELTA

Atviras žodis

PAVYZDŽIAI

L. T. B. Schweinfurto Apylinkės Komitetas nutarė prenumeruoti penkis egzempliorius „Lietuvio" ir prašo juos pasiųsti L. T. B. Schweinfurto Apylinkės Komiteto vardu užsienyje gyvenantiems nepasiturintiems tautiečiams.

Kadangi mes tokių tautiečių adresų neturime, o tikimės, kad yra tokių, kurie į Jus kreipiasi, prašydami siuntinėti laikraštį nemokamai, prašome Jus savo nuožiūra paskirstyti tas prenumeratas, mūsų vardu pasiųsti ir mums pranešti, kas tuos numerius gauna.

Pageidaujame, kad laikraščiai būtų siuntinėjami pavieniai gyvenantiems tautiečiams, kurie neturi ryšio su didesnėmis lietuvių grupėmis, pav. Pietų Amerikoje, Afrikoje ar pan. Kartu su laišku siunčiame Jums 20 DM parėjidą už gruodžio mėn. ir prašome laikraštį pradėti siuntinėti nuo šių metų gruodžio mėn. 1 d. Pasirašė: R. Brakas, kom. pirmininkas, Dailydė - sektorius. -

*

Tamstos įgalinot mus toliau siųsti laikraštį dviem tautiečiams, tarnaujantiems svetimšalių legione (vienas Indokinijoje, kitas Prancūzijoje), vienam dirbančiam Prancūzijoje, vienam ligoniui Danijos džiovininkų sanatorijoje ir vienam studentui Belgijoje. Jų pavardės ir adresai pranešti Komitetui atskiru raštu. Adm.

*

Pranas Mickevičius iš Baltimores, Md., rašo:

„Visai netikėtai, būdamas Augsburge, gavau pranešimą, kad skubiai reikia Münchenan, iš kur reikės į JAV skristi lėktuvu . . . Iš skubotumo nespėjau nei „L" užsisakyti ... Siunčiu Jums 50 DM. Iš jų 30 už prenumeratą ir 20 DM aukoju LIETUVIO smulkioms išlaidoms . . ."

LIETUVIS: Ačiū!

Iš kaimynų spaudos

Latvių Tautinės Tarybos konferencija

Kaip praneša „Latvija", Latvių Tautinė Taryba nesenai buvo sušaukusi savo atstovų konferenciją Imbshausene, kurioje dalyvavę 53 delegatai iš įvairių vietovių. Nutarta sustiprinti informacijos ir propagandos darbą, kad pasaulis vis daugiau patirtų tiesos apie tikrąją padėtį dabartinėje Latvijoje. Šiuo metu latviai jau esą išleidę 12 informacinių leidinių apie Latv. svetimomis kalboms, be to ruošiamos dar 5—6 knygos. Daugiausia tokių raštų išleidžiama Švedijoje. Vokietijos ir Švedijos latvių or-jos nutarusios išleisti ir nuolatinį informacijos biuletenį anglų kalba.

Konferencija nutarė paraginti emigravusius latvius, kad jie teiktų pagalbą Vokietijoje pasilikusiems savo tautiečiams, ypač tiems, kurie neturės galimybės emigruoti. Jau sudarytas jų šalpos fondas. Specialia rezoliucija būsią kreiptasi į IRO centrą, kad ši or-ja teiktų pagalbą tiems latviams, kurie pereina į vokiečių ūkį, bent jau jų naujo gyvenimo pradžioje. Be to, nutarta daryti žygių, kad po IRO likvidacijos į vokiečių ūkį perėjusieji latviai gautų teisę į darbą, verslus, nuosavybės įsigyjimą, pensijas, mokslą ir socialinį aprūpinimą bei gydymą.

*

Nepriima intelektualų

Kai kurios latvių tremtinių įstaigos kreipėsi į Norvegijos institucijas, prašydamos priimti į Norvegiją tam tikrą latvių intelektualų, kurie neturi galimybės išemigruoti į užjūrį, skaičių. Šiomis dienomis iš Norvegijos buvo gautas neigiamas atsakymas.

— XI. 18 d., Latvijos Nepriklausomybės šventės proga, JAV užsienio reikalų ministras D. Achesonas pasveikino Latvijos atstovą. Asmeniškai pasiuntinį sveikino Lietuvos nep. pasiuntinys ir įgaliotas ministras p. Žadeikis. Latvijos šventę atžymėjo ir JAV spauda.

Emigravo 50.000 latvių

Pagal latvių spaudos davinius, iki šiol emigravo toks latvių skaičius: 20.000 į Angliją, 12.000 į Australiją, 9.000 į JAV, 5.000 į Kanadą, 1000 į Belgiją, 1000 į Prancūziją; į kitus kraštus išvyko mažesnis latvių skaičius. Iš viso emigravo apie 50.000 latvių. Po lapkričio 1 d. britų zonoje gyveno 20.000 ir amer. zonoje per 28.000 latvių, taigi iš viso taip pat netoli 50.000. Latviai numato į JAV perkelti dar apie 15.000 latvių.

Kolchozinamos Rytų žemės

Emigrantų spauda patiekia kai kurių davinių apie sovietų kolchozinimo planus. Paskutiniu metu užplanuotas Pabaltijo valstybių kolchozinimas einąs jau prie galo. 1947 m. Lietuvoje tebuvo 12, Latvijoje 45, Estijoje tik 7 kolchozai. 1948 m. gegužės mėnesį tas skaičius jau buvo pakilęs: Lietuva - 70, Latvija - 200, Estija - 59. Gi 1949 m. gegužės mėnesį Lietuvoje jau buvo įsteigta 3.700 (paskutiniu metu per 4000), Latvijoje 3800, Estijoje apie 3000 maskoliškų dvarų.

Baigiant „suviršinti" Pabaltijo žemes, kolchozinimo darbai pradėti ir satelitų valstybėse. Patiekti daviniai praneša, kad Lenkijoje esą sukolchozintas maždaug visas trečdalis ariamos žemės. Vengrijoje 1949 m. pradžioje buvę per 300 kolchozų, Bulgarijoje jau 1948 m. priskaitoma apie 1800, ir Jugoslavijoje netoli 2000 kolchozų. Netgi mažoje Albanijoje, kur kolektyvinio žemės ūkio sąlygos labai nepalankios, esą įsteigta apie 200 kolchozų.

Kaip praneša tie patys šaltiniai, ir ten ūkininkai nerodą jokio entuziazmo kolchozų reikalu. Jie suvaromi prievarta.

Prie emigracijos vartų

Grohnas. — Čia vis dar daug kalbama dėl katalikų, važiavusių ne per NCWC, sulaikymą. Daugiausiai pasipyktinimo sukėlė tas faktas, kad ilgą laiką nebuvo žinoma, kas reikia daryti. Užaliarmuoti garantijų davėjai siuntė čekius, telegramas į Europą, patikrindami, kad bus užmokėta už kelionę Amerikos žemyne ir net dolerius laiškuose. Tik vėliau paaiškėjo, kad reikia tik papildomų garantijų. Ta proga teko nugirsti daug burnojimų BALFo adresu. Girdi, reikėjo anksčiau išsiaiškinti kur reikia ir tuojau, jei ne kitaip, tai bent per spaudą, painformuoti.

Išleistuvės

Pereitą savaitę kun. Šarkos iniciatyva išplaukiantiems buvo suruoštos išleistuvės. Ta proga įvyko bažnytinis koncertas, kurio programą išpildė Iz. Vasyliunas, solistas V. Bakūnas, Snarskis ir porą ukrainiečių. Lapkričio 23 d. paminėta ir Lietuvos kariuomenės šventė. Prisimindami kariuomenės kūrimosi dienas kalbėjo kan. Meškauskas ir Br. Michelevičius.

*

DP į JAV važiuos per Italiją?

Mus pasiekė gandai, kad netrukus būsianti pakeista emigracijos į JAV-bes tvarka. Ne visi transportai eisią per Bremeno uostą, — daugelis tremtinių turėsią važiuoti per Italijos uostus. Esą kalbama netgi apie pereinamos stovyklos Grohne likvidavimą ir jos centrinių įstaigų perkėlimą į kitas pereinamąsias stovyklas. Iki šio numerio išleidimo šių žinių mums nepavyko patikrinti.

girdėjome tik emigracijai pradėjus įsisiūbuoti. Tačiau daugelis tų stovyklų taip ir liko be jokio lietuviškų organizacijų atstovo.

Nebe taip jau daug liko lietuvių, kurie turės „laimės" susipažinti su Lahro (Badene) pereinamąja stovykla. Tačiau būtų nusikaltimas neįtraukus jos į mūsų įkurdinimo istorijos juoduosius puslapius. Į tokias stovyklas jau nebetenka žiūrėti: tik iš mūsų emigracinių sąlygų taško, kiek žmoniškumo požiūriu iš viso.

Stovyklos gyventojų daugumą sudaro emigruojantieji Australijon. Kodėl jie tose higieniškai žemiau kritikos esančiose sąlygose laikomi ištisus mėnesius - kitas klausimas. Bet kodėl toleruojamos sąlygos, kuriose turi spygliuotų vielų atitvertuose belaisvių barakuose fiziniai ir moraliai kentėti šeimos su mažas vaikais, tai jau klausimas, kurį turėtų išgirsti visos tremtinių emigracija besirūpinančios organizacijos. Juk yra pakankamai pavyzdžių, kad ir buv. koncentracijos stovyklose galima suorganizuoti pakenčiamas sąlygas laikinam apgyvendinimui. Viskas pareina nuo administracijos geros valios ir savo pareigų supratimo. Pareinamųjų stovyklų, kaip Lahras ir kt., pagrindinis trūkumas — stoka minimalinių higienos sąlygų ir jos priežiūros.

Galima pavaizduoti nuotaiką tų žmonių, kurie vykdami į JAV, kad ir kelioms dienoms privalo įsiterpti į tas sąlygas, kuriose žmonės vargsta kelis mėnesius, na, kad ir savaites. Kiek teko patirti, dauguma šiuo metu vykstančiųjų nepriklauso prie tų, kurie statytų stovyklos administracijai didelius reikalavimus ir būtų pripratę prie didelių patogumų. Bet besikartoją **bado streikai jau** savaime šį tą pasako.

Veltui būtų užimama laikraštyje vieta detaliau nurodant visus pasireiškiančius trūkumus Lahro stovykloje. Tačiau į liberališką stovyklos administraciją tikrai paveiktų teigiamai dažnesni įvairių tautybių organizacijų atstovų vizitai. Nuo tų vizitų neturėtų atsilikti ir lietuviškųjų institucijų atstovai. Kaž kodėl toje stovykloje pabaltiečiai daugiausia jaučiasi moraliai prislėgti. Deja iki šiol nebuvo kas juos paguostų. **j. m.**

Š/m. lapričio 20 d. 23,48 val. Stuttgart-Möhringen tragiškai mirė kuopos narys

Antanas Balsys

Palaidotas š/m. lapričio 24 d. Hauptfriedhof — Steinhaldenfeld, Bad-Cannstatt.

8724 Statybos Kuopos

Vadas

Lietuvis

Nr. 38/39 1949. XII. 2.

Ne tiktai smalsumas . . .

Rašančiam šias eilutes tenka leisti emigracines dienas krašte, kuriame prisiglaudė tiktai negausus tautiečių būrelis. Bet ir nuo tos nedidukės lietuviškosios salelės kas mėnesį nuskalauna po kelis žmones tolesnės emigracijos bangos, besiritančios po visą Vakarų Europą.

Gyvendami atokiau nuo centrų, kuriuose eina platesnės reikšmės lietuviškasis visuomeninis gyvenimas, organizuotą veiklą pirmoje eilėje galime sekti iš lietuvių spaudos. Spaudai tenka vaidinti nepaprastai svarbų vaidmenį ne tiktai kaipo nepamainomam informacijos šaltiniui, bet ir kaipo po visą pasaulį išsibarsčiusių tautiečių jungčiai. Liūdėdami dėl kiekvieno lietuviškojo periodinio leidinio išnykimo (o paskutiniuoju laiku vienas laikraštis po kito skelbė savo paties nekrologą!), tegalime drauge su kitais Europoje gyvenančiais lietuviais palinkėti, kad mūsų senajame žemyne pastoviai išliktų bent vienas savaitraštis.

*

Yra žinomas posakis, kad spauda esanti viešosios nuomonės reiškėja. Sekdami iš spaudos mūsų emigracinį viešąjį gyvenimą, deja, ne visuomet galėdavom susidaryti vispusišku faktų pažinimu pagrįstą nuomonę. Turime galvoje kai kuriuos „pradus ir žygius", turinčius visuotinesnę reikšmę. Pav., kur įstrigo Kultūros Fondo reikalas? Ar toji iniciatyva, dėl kurios įgyvendinimo džiaugėsi kiekvienas lietuvis, susidūrė su nenugalimomis kliutimis? Esame tikri, kad daugelio žmonių būtų patenkintas ne tik paprastas smalsumas, jeigu Kultūros Fondo viršūnės painformuotų apie šios svarbios institucijos veiklą ir ateities perspektyvas.

Tą patį galime teigti dėl Mažosios Lietuvos atstovų aktingo įsijungimo į „vadovaujamųjų veiksnių" veiklą. Nenorime manyti, kad tas klausimas būtų pavirtęs tam tikros rūšies nekalbama tema, savotišku „tabu".

Skaitėme, kad „vadovaujamieji veiksniai" iš pagrindų persitvarkė. Žinios apie to persitvarkymo priežastis, tiesa, buvo gana lakoniškos, pernelyg šykščios. Bet visuomenė taip nieko ir nesužinojo, kaip gi pagaliau bus su Mažosios Lietuvos atstovo kooptavimo klausimu, dėl kurio jaudinasi šimtai ir tūkstančiai žmonių? Ar tas klausimas nebe aktualus, ar jis galutinai palaidotas? O gal vis dėlto ieškoma garbingos išeities iš esamos būklės?

Dar galvoje smaikščioja vienas kitas klausimas, į kurį spauda neduoda atsakymo. Bet šiuo tarpu, manome, bus sveikiau, jeigu daugiau panašių klausimų nekelsime.

*

Jeigu spaudoje, iš vienos pusės, atsispindi viešoji opinija, tai, antra vertus, pati spauda gali tiesiogiai veikti, net formuoti viešąją nuomonę.

Šiuo metu, kai vad. didžiajai politikai Lietuvos ir, apskritai Pabaltijo reikalai vis dar nėra „aktualūs", itin svarbu veikti viešąją nuomonę, rengti kelią, kad mūsų tautos kryžiaus keliai sukeltų pasaulio didžiūnų susidomėjimą. Sumani informacija ir galiai vedama propaganda gali šioje srityje daug nuveikti.

Kiekvieną kartą džiaugiamės, kai patiriame, kad štai tas ar kitas svetimųjų dienraštis ar savaitraštis paskelbęs straipsnį apie Lietuvos bylą. Bet nenoromis susidaro įspūdis, kad tuo atžvilgiu toli gražu ne visi galimumai išnaudojami. Posakis dėl „tylos suokalbio" tiktai iš dalies tėra teisingas.

Yra visa eilė kraštų, iš kurių spaudos skilčių Lietuvos klausimas yra, galima sakyti, išnykęs. Kaipo pavyzdį šį kartą paminėsime Šveicariją. Jos spaudos reikšmė yra nepalyginamai didesnė, nekaip šio krašto svoris tarptautinėje bendruomenėje. Ir vis dėlto Lietuvos vardas šveicarų laikraščiuose kaip ir nebeužtinkamas.

Ar gi taip jau būtų, kad tektų bent iš dalies sutikti su Lemano paežeryje nuodingas vilyčias laidančiu megalomanu, kuris savo nešvankiuose leidiniuose lygina dabartinę žlugtais užaugusią kūdrą su gaja lietuviškųjų reikalų propagavimo srove, tekėjusia Helvetų žemėje prie daugiau kaip 30 metų? **Viator**

Teisingai Baranauskas prieš 60 m. rašė:

Viskas prapuolė; tik ant lauko pliko
kelios pušelės apykreivės liko!
Skujoms, šakelėms ir šiškoms nuklotą
Kepina saulė nenaudingą plotą;
Į kurį žiūrint taip neramu regis:
Lyg, tartum, rūmas suiręs, nudegęs;
Lyg kokio miesto išgriuvus pūstynė;
Lyg kokio raisto apsvilus kimsynė! **Red.**

Nuo bado, maro ir Lahro apsaugok mus, Viešpatie

Kada prancūzų zonoje beliko keli šimtai lietuvių, Rastatte, prie JAV konsulato ir IRO komisijos neseniai BALF'o atstovai paskyrė pusdieniui tarnautoją. Palyginus su kitų tautybių (lenkų, ukrainiečių) organizacijų atstovybėmis, tai padaryta smarkiai pavėluotai. Taip pat emigracijos painiavose vargu ar simpatingoji ponia turės tiek įtakos, kiek kitų tautybių atstovybės.

Pagelbos balsą iš pereinamųjų stovyklų

Balfas Rastatte

Nuo 1. XI. 1949 BALF įsteigė savo biurą Rastatt'e. Jo antrašas: Rastatt Schl. (Chateau) kamb. 13 (antras aukštas). Darbo valandos nuo 9—12, išskyrus šeštadienius Lietuviai tremtiniai, atvykstantieji į Rastattą tvarkyti įvairių emigracinių formalumų, kviečiami pasinaudoti BALF biuro patarnavimais.

Dr. D. Jasaitis
BALF Įgaliotinis

DAR ŠIANDIEN UŽSISAKYK

„Lietuvį"

Prenumerata mėnesiui:
Vokietijoje — 3,— DM
užsakant į užsienį — 4,— DM